

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра туризму та країнознавства

Г.А. Богатирьова

ОСНОВИ МУЗЕЄЗНАВСТВА
Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Ступінь: бакалавр

Кривий Ріг
2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра туризму та країнознавства

Г.А. Богатирьова

ОСНОВИ МУЗЕЄЗНАВСТВА

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Ступінь: бакалавр

Затверджено на засіданні
кафедри туризму та країнознавства
Протокол № 7
від “ 20 ” березень 2022 р.

Схвалено навчально-методичною радою
ДонНУЕТ
Протокол № 8
від “ 22 ” квітень 2022 р.

Кривий Ріг
2022

Богатирьова Г.А.

Основи музеєзнавства [Текст] : метод. рек. для вивч. дисц. / Г.А. Богатирьова; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. туризму та країнознавства. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2022. 97 с.

Методичні рекомендації призначені для студентів спеціальності 242 «Туризм» (бакалавр) і включають інформацію щодо змісту модулів та тем дисципліни, планів семінарських занять, завдань для самостійного вивчення та розподілу балів за видами робіт, що виконуються студентами протягом вивчення дисципліни «Основи музеєзнавства». Методичні рекомендації містять перелік питань для самостійної підготовки, тестові завдання, ситуаційні завдання та перелік основної й додаткової літератури.

УДК 069.01 (072)

- © Богатирьова Г.А., 2022
- © Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
ЧАСТИНА 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
ЧАСТИНА 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	14
Змістовий модуль 1. Історія виникнення та розвитку музейної справи	15
Змістовий модуль 2. Провідні музеї України та світу	43
ЧАСТИНА 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	67
Змістовий модуль 1. Історія виникнення та розвитку музейної справи	68
Змістовий модуль 2. Провідні музеї України та світу	79
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	90

ВСТУП

На сьогодні перед нами постає завдання не тільки рухатись вперед, а і зберегти для майбутнього ті предковічні надбання народу, які лежать у підвалинах його існування. Серед численних інститутів, що виникли, як засіб збереження, пропаганди історичної минувшини, залучення молоді до її вивчення, особливе місце посідають музеї.

Сьогодні музеї є важливою складовою культурної, духовної, інтелектуальної інфраструктури суспільства. Збереження матеріальної і нематеріальної культурної спадщини є однією із головних функцій музеїв, яка не повинна бути втрачена. Музеї приносять користь суспільству, просуваючи регіональні цінності в епоху глобалізації, зміцнюють культурну ідентичність, підтримують соціальну згуртованість і є медіаторами у сфері міжкультурної взаємодії.

Дисципліна *«Основи музеєзнавства»* передбачає формування у здобувачів теоретичних знань, умінь та практичних навичок з основних принципів організації діяльності музеїв та обслуговування туристів у них; вивчення основних понять, сутності музеєзнавства, ознайомлення з історією виникнення й розвитку музеїв, опанування основних принципів та законів музейного маркетингу та менеджменту, аналіз стану музеїв та визначення перспектив їх подальшого розвитку, формування знань щодо особливостей музеїв світу на сучасному етапі.

Зміст дисципліни розкривається у 12 темах, об'єднаних у два змістових модулі: «Історія виникнення та розвитку музейної справи» та «Провідні музеї України та світу».

ЧАСТИНА 1.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни
Обов'язкова (для студентів спеціальності "назва спеціальності") / вибіркова дисципліна	Обов'язкова
Семестр (осінній / весняний)	весняний
Кількість кредитів	5
Загальна кількість годин	150
Кількість модулів	2
Лекції, годин	32
Практичні / семінарські, годин	32
Лабораторні, годин	-
Самостійна робота, годин	86
Тижневих годин для денної форми навчання:	
аудиторних	4
самостійної роботи студента	5
Вид контролю	залік

2. Програма дисципліни

Мета вивчення дисципліни полягає у формуванні теоретичних знань, умінь та практичних навичок з основних принципів організації діяльності музеїв та обслуговування туристів у них.

Завдання: вивчення основних понять, сутності музеєзнавства, ознайомлення з історією виникнення й розвитку музеїв, опанування основних принципів та законів музейного маркетингу та менеджменту, аналіз стану музеїв та визначення перспектив їх подальшого розвитку, формування знань щодо особливостей музеїв світу на сучасному етапі.

Предмет: особливості функціонування та діяльність музеїв як сфери туристичних послуг в Україні та світі.

Зміст дисципліни розкривається в темах:

1. Музеєзнавство як наукова дисципліна
2. Історія виникнення й розвитку музеїв
3. Класифікація музеїв
4. Музейні фонди та екскурсійне обслуговування в музеях
5. Фондова, експозиційна та науково-дослідницька діяльність музеїв
6. Музейний менеджмент та маркетинг
7. Культурно-масова діяльність музеїв
8. Музеї України
9. Провідні музеї світу
10. Музей як соціокультурний інститут

11. Інформаційні технології у музейній справі

12. Практичні аспекти музейної справи

Опанування дисципліни дозволяє забезпечити:

1) формування:

– **загальних програмних компетентностей:**

здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

навички міжособистісної взаємодії

здатність планувати та управляти часом

здатність працювати в команді та автономно

– **фахових програмних компетентностей:**

знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності

здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій

розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів

розуміння процесів організації туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного)

здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал

2) досягнення **програмних результатів навчання:**

знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук

знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ.

управляти своїм навчанням з метою самореалізації в професійній туристичній сфері.

адекватно оцінювати свої знання і застосовувати їх в різних професійних ситуаціях.

професійно виконувати завдання в невизначених та екстремальних ситуаціях.

3) набуття **результатів навчання** (згідно Дублінських дескрипторів):

– **знання:**

основних пріоритетів державної політики у галузі туризму;

основного нормативно-правового забезпечення стандартизації та сертифікації туристичної діяльності;

принципів створення та виконання програм перебування туристів, умов виконання туристичних формальностей;

національних і міжнародних стандартів обслуговування туристів;

параметрів створення туристичного продукту підприємства, форм активізації туристів, умов бронювання туристичного обслуговування; принципів формування програм перебування туристів; професійних стандартів якісного обслуговування клієнтів туристичної фірми

– **уміння/навички:**

створення туристичного продукту та формування асортименту туристичного підприємства;

використовувати на практиці базові поняття з організації туристичного процесу;

організувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг на основі дотримання стандартів якості і норм безпеки;

застосовувати знання у різних професійних ситуаціях;

використовувати інформаційні та комунікаційні технології;

– **комунікація:**

доносити особливості та закономірності розвитку предметної області;

доносити знання з питань безпеки туристів у звичайних та складних форс-мажорних обставинах;

доносити знання щодо ведення претензійної роботи зі споживачами туристичних послуг;

доносити знання щодо співпраці та ефективної комунікації з діловими партнерами та клієнтами;

– **відповідальність і автономія:**

демонструвати здатність працювати в міжнародному контексті;

демонструвати соціальну відповідальність за результати прийняття стратегічних рішень;

дотримуватися засад відповідального і сталого туризму;

демонструвати здатність планувати та управляти часом.

3. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)				
	усього	у тому числі			
		лекц.	пр./сем.	лаб.	СРС
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Історія виникнення та розвитку музейної справи					
Тема 1. Музеєзнавство як наукова дисципліна	10	2	2	-	6
Тема 2. Історія виникнення й розвитку музеїв	14	4	4	-	6
Тема 3. Класифікація музеїв	10	2	2	-	6
Тема 4. Музейні фонди та екскурсійне обслуговування в музеях	10	2	2	-	6

Тема 5. Фондова, експозиційна та науково-дослідницька діяльність музеїв	10	2	2	-	6
Тема 6. Музейний менеджмент та маркетинг	10	2	2	-	6
Тема 7. Культурно-масова діяльність музеїв	10	2	2	-	6
Разом за змістовим модулем 1	74	16	16	-	42
Змістовий модуль 2. Особливості музеїв України та світу					
Тема 8. Музеї України	22	6	6	-	10
Тема 9. Провідні музеї світу	18	4	4	-	10
Тема 10. Музей як соціокультурний інститут	12	2	2	-	8
Тема 11. Інформаційні технології у музейній справі	12	2	2	-	8
Тема 12. Практичні аспекти музейної справи	12	2	2	-	8
Разом за змістовим модулем 2	76	16	16	-	44
Усього годин	150	32	32	-	86

4. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№ з/п	Вид та тема семінарського заняття	Кількість годин
1	Семінар – обговорення проблемних питань Музезнавства та його специфіка	2
2	Семінар – запитань і відповідей Історія музейної справи в Україні	2
3	Семінар – обговорення Музейна справа на початку ХХІ ст.	2
4	Семінар – запитань і відповідей Типи і профілі музеїв	2
5	Семінар – запитань і відповідей Екскурсія як форма музейного навчання	2
6	Семінар – бесіда Комплектування, облік і зберігання музейних фондів	2
7	Семінар – запитань і відповідей Рекламно-інформаційна діяльність музеїв	2
8	Семінар з виконання практичних завдань Культурно-освітні програми як сучасний етап розвитку музейної комунікації	2
9	Семінар – діалог Зародження, колекціонування і виникнення перших музеїв	2
10	Семінар – діалог Проблеми та перспективи розвитку музейної мережі України	2
11	Семінар – запитань і відповідей Стан сучасної музейної мережі України	2
12	Семінар – розгорнута бесіда Музеї світу ХХ – ХХІ ст.	2
13	Семінар – бесіда	2

	Особливості становлення та функціонування музеїв у позаєвропейському культурному просторі	
14	Семінар – запитань і відповідей Сучасний стан трансформацій в музейній сфері	2
15	Семінар – діалог Досвід упровадження та використання цифрових технологій музеями	2
16	Семінар – мозковий штурм Захист групових проєктів	2
Всього		32

5. Розподіл балів, які отримують студенти

Вид контролю: залік

Відповідно до системи оцінювання знань студентів ДонНУЕТ, рівень сформованості компетентностей студента оцінюються впродовж семестру (100 балів).

Оцінювання студентів протягом семестру (очна форма навчання)

№ теми семінарсько-го/практичного заняття	Аудиторна робота				Позааудиторна робота	Сума балів
	Тестові завдання	Ситуаційні завдання, задачі	Обговорення теоретичних питань теми	ПМК/захист групового проєкту	Завдання для самостійного виконання	
Змістовий модуль 1						
Тема 1	2	2	2		2	8
Тема 2	1	2	3		1	7
Тема 3	1	4	2		1	8
Тема 4	1	2	4		1	8
Тема 5	1	2	2		1	6
Тема 6	1	2	3		1	7
Тема 7	1	2	2		1	6
Разом за змістовим модулем 1	8	16	18		8	50
Змістовий модуль 2						
Тема 8	2	4	2		2	10
Тема 9	2	2	2		2	8
Тема 10	1	4	2		2	9
Тема 11	2	5	2		1	10
Тема 12	1	3	2	6	1	13
Разом за змістовим модулем 2	8	18	10	6	8	50

Оцінювання студентів протягом семестру (заочна форма навчання)

Поточне тестування та самостійна робота			Сума в балах
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Індивідуальне завдання	100
30	40	30	

Загальне оцінювання результатів вивчення дисципліни

Для виставлення підсумкової оцінки визначається сума балів, отриманих за результатами виконання завдань практичного спрямування, а також за результатами складання змістових модулів. Оцінювання здійснюється за допомогою шкали оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни (модулю).

Оцінка		
100-бальна шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	3, «задовільно»
60-69	E	
35-59	FX	2, «незадовільно»
0-34	F	

**ЧАСТИНА 2.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МУЗЕЙНОЇ СПРАВИ

Тема 1. Музеєзнавство як наукова дисципліна Семінар 1. Музеєзнавство та його специфіка Семінар – обговорення проблемних питань

1. Питання для обговорення (дискусійні питання):

1. Музеєзнавство як наукова дисципліна.
2. Основне завдання музеології на ХХІ ст.
3. Предмет музеєзнавства.
4. Об'єкт музеєзнавства.
5. Комунікативні функції музеїв.

Під час семінару (розгорнута бесіда) тема поділяється на невеликі за обсягом, але органічно пов'язані між собою питання. Вони формулюються як пізнавальні, проблемні завдання. Виконання одного завдання є основою для виконання наступного. Це дає змогу залучити до обговорення максимум студентів. Доцільно заохочувати слухачів виступати з уточненнями і доповненнями. Цей вид семінару не передбачає письмових доповідей чи рефератів. Його структура: організація групи – вступне слово викладача – власне бесіда – підбиття підсумків заняття.

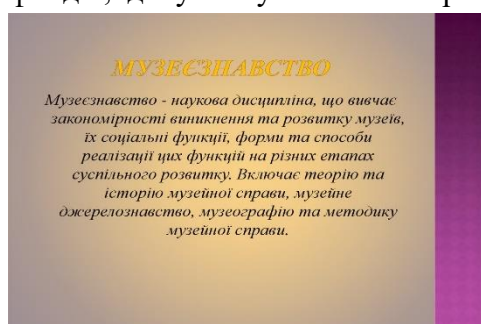
Використання технології «Мікрофон». Ця технологія є різновидом загально групового обговорення певної проблеми, яка дає можливість кожному сказати щось швидко, відповідаючи по черзі. Перед групою ставиться запитання. Студентам пропонується умовний мікрофон, який вони будуть передавати один одному, по черзі беручи слово. Говорити може тільки той, хто тримає мікрофон. Якщо студент не має що сказати, він передає слово одногрупнику. Важливо не обговорювати і не критикувати чужі відповіді. По закінченню викладач або студент, який добре володіє цією темою підбиває підсумок.

2. Розв'язання ситуаційних завдань.

Кейс 1

Історія розвитку музеїв, теорія та методика музейної роботи, суспільні функції музею та музейні аспекти ставлення суспільства до своєї спадщини і впливи цієї спадщини на формування сучасної соціокультурної дійсності досліджуються окремою наукою – музеєзнавством (музеологією).

Музеєзнавство (музеологія) – це наукова дисципліна, що вивчає історію та закономірності розвитку музеїв, їхні суспільні функції, питання теорії і методики музейної справи, тобто внутрішню організацію, систему наукового комплектування музейних фондів, документування й зберігання колекцій, а також методики побудови музейних експозицій, виставок, різних видів і форм науково-освітньої діяльності музеїв.

Поряд із вітчизняним терміном "музеєзнавство" у міжнародній термінології використовується поняття «музеологія». Міжнародний комітет з музеології (ICOFOM) рекомендує трактувати музеологію як науку, що пояснює реалізацію одного з найважливіших видів суспільної діяльності, що полягає у збереженні і сталому використанні

культурної і природної спадщини людства; як науку, що вивчає мету і способи діяльності такої інституції, як музей [87].

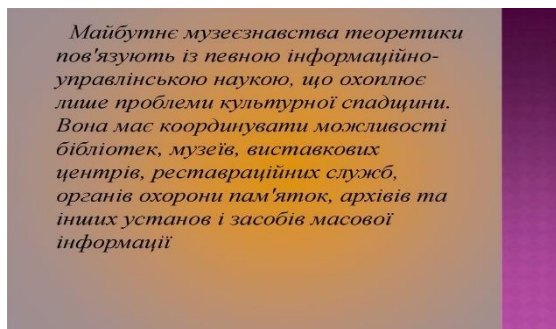

Основне завдання музеології на XXI ст., окреслене Міжнародною радою музеїв (ІКОМ) при ЮНЕСКО: описати глобальний музеологічний феномен, проаналізувати і зрозуміти його в історичному й соціально-культурному контекстах.

Поняття «музеєзнавство» і «музеологія» тотожні за суттю, оскільки в рамках теоретичного музеєзнавства реалізується системний підхід і досліджується весь сучасний спектр проблем, пов'язаних із збереженням й актуалізацією усіх форм

культурної і природної, рухомої і нерухомої, матеріальної і нематеріальної спадщини [8, 18, 20, 34]. Аналогічно у західному світі має місце зміна парадигми музеології від науки, орієнтованої на музейну установу, до музеології, яка займається суттю музейного явища [6].

Втім, існує протилежна думка іншої частини західних науковців, які відстоюють тезу про еволюційну етапність розвитку музейної науки і ширше – музейної парадигми. Згідно з таким трактуванням історії науки, музеєзнавство як наука про музей як інституцію завершила свій історичний розвиток (хронологічні рамки: 70-ті роки XVII ст. – 70-ті роки XX ст.), на зміну їй прийшла докорінно оновлена на рівні нової суспільної парадигми наука музеологія – наука про способи, форми і сам феномен збирання та зберігання в автентичних

проявах множини об'єктів та явищ культурного й природного оточення людини й у такий спосіб виявлення ставлення людини до дійсності [45, 71, 87].

Українське музеєзнавство – порівняно молода наука. В Україні вона виникла в другій половині XIX ст. Вітчизняні традиції наукового узагальнення музейної справи нараховують близько півтори сотні років, тому, гадаємо, недоцільно відмовлятися від підкріпленого

неабияким науковим доробком послуговування українським терміном «музеєзнавство» і переходити до уніфікованого у міжнародній практиці терміну «музеологія»; натомість, концептуально-теоретичні, методологічні та прикладні аспекти української та західної науково-музеологічної спадщини вимагають гармонізації з незворотним переходом до єдиної загальноприйнятої міжнародним співтовариством нової постіндустріальної музеологічної парадигми.

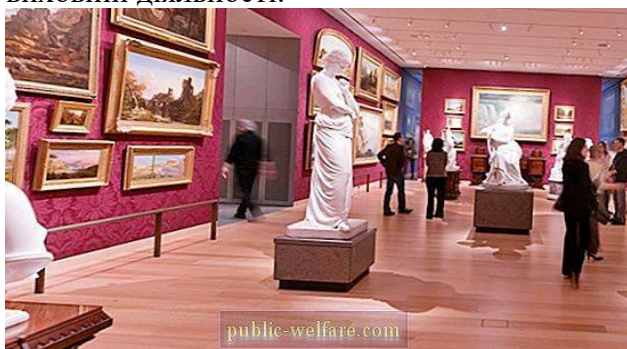
Сучасне музеєзнавство належить до культурологічних дисциплін. До того ж посідає належне йому місце в системі наук як суспільна (гуманітарна) наука, що перебуває в тісних стосунках з іншими суспільними, а також природними й технічними науками. Особливо тісні зв'язки склалися між музеєзнавством та тими науковими дисциплінами (у т. ч. спеціальними і допоміжними), якими визначаються профілі відповідних музеїв (геологія, палеонтологія, петрографія, зоологія, біологія, етнекологія, антропологія, етнографія, історія, археологія, мистецтвознавство, літературознавство та ін.).

Об'єкт музеєзнавства – музей і музейна справа як суспільне явище в усіх їхніх проявах.

Предмет музеєзнавства – принципи, технології та процеси нагромадження, збереження і презентації інформації музейними установами, а також процеси виникнення, розвитку і суспільного функціонування музею.

Соціальні функції музеїв виявляються в комплектуванні першоджерел, безпосередньо зв'язаному з вивченням природи і суспільства; у науковому документуванні,

дослідженні і збереженні музейних предметів; у створенні експозицій і виставок як характерних форм наукової популяризації; у науково-просвітницькій та гуманістично-виховній діяльності.

Комунікативні функції музеїв виявляються через вивчення соціально-психологічних, емоційних, мотиваційних, гуманістично-світоглядних, патріотичних та педагогічних питань впливу музею на відвідувача.

Музеєзнавче дослідження першоджерел – музейних предметів – також має на меті найповніше виявлення їхніх комунікативних функцій. Для того щоб стародавній, мистецький чи природний

експонат міг «спілкуватися» з відвідувачем та передавати йому певну інформацію й естетично-емоційні імпульси, практикам музейної справи необхідно вміти визначати оптимальні режими збереження, методи консервації й реставрації; науково документувати джерела; розкривати експресивні можливості музейних предметів, тобто вміти передбачати емоційний ефект від їх експозиційного використання й у різних видах культурно-освітньої роботи.

Музеєзнавство послуговується сучасною науковою методологією. У теорії та практиці музеєзнавства активно використовуються методи гуманітарних та природничих наук (методи спеціальних і допоміжних історичних дисциплін, педагогіки, психології, соціології; рентгенографія, спектрографія та ін. методи природничих наук; методи польового дослідження, безпосереднього спостереження; експериментальні методи, у т. ч. історичний експеримент; метод моделювання тощо). У той же час, інтегровані в структуру музеєзнавства і пристосовані до вирішення його завдань, ці методи використовуються у площині, не властивій іншим наукам, і, таким чином, здобувають нову якість як суто вузько дисциплінарні методи музеєзнавства.

У ХХІ ст. завдяки працям групи провідних європейських і північноамериканських музеологів (Фрідріх Вайдахер (Німеччина), Іво Мароєвич (Сербія), Сюзен Пірс (Велика Британія), Грег Фінлі (Канада), Зеновій Мазурик (Україна) та ін.) формується постнеокласична, т. зв. об'єктна методологія, акценти якої зосереджуються у площині дослідження матеріальної культури (material culture studies) і власне музеїв як засадничих елементів культурної і природної спадщини (heritage) [6, 81].

Згідно з цією методологією, музей – це об'єкт спадщини; музеологія займається збереженням, дослідженням і використанням об'єктів спадщини (їх фізичної та інформаційної форми і змісту) в музеологічному контексті. Тобто поряд із фізичним збереженням (музеєфікацією) матеріального об'єкта спадщини рівнозначна або й більша увага в руслі цієї методології повинна приділятися музеєфікації нематеріальної спадщини та інформаційного потенціалу

об'єкта матеріальної спадщини.

Для прикладу, музеєфікація лемківського храму чи лемківського обійстя позбавлена музеологічного контексту без супровідного збереження усіх ритуально-обрядових і звичаєво-побутових елементів та живого автентичного ритуалу й побуту.

Музеєзнавство як наука має доволі складну структуру. У його складі виділяють загальне та спеціальне музеєзнавство. Своєю чергою, загальне музеєзнавство поділяється на низку вузьких дисциплін: історичне музеєзнавство (у т. ч. музеєзнавча історіографія), теоретичне музеєзнавство, музейне джерелознавство.

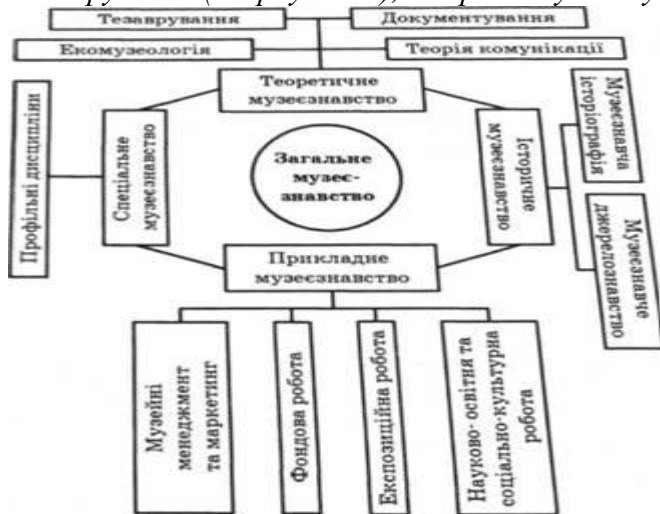
Загальне музеєзнавство вивчає закономірності розвитку музейної справи і напрями музейної діяльності.

Спеціальне музеєзнавство забезпечує зв'язок між загальним музеєзнавством і профільними дисциплінами та вивчає названі закономірності в аспекті особливостей функціонування музею визначеного профілю.

Історичне музеєзнавство вивчає причини виникнення, генезис і розвиток музейної справи.

Загальна теорія музеєзнавства формулює базові поняття наукової дисципліни, розробляє понятійний апарат науки, теорію музею як соціокультурного інституту, вивчає об'єкт, предмет і методи музеєзнавства, розробляє класифікації музеїв.

Самостійними структурними підрозділами теоретичного музеєзнавства є *теорія тезаврування (скарбування)*, *теорія документування* та *теорія музейної комунікації*.

Теорія тезаврування (від грец. thesauros – скарбниця) досліджує сукупність музейних пам'яток в аспектах: а) пізнання й розкриття їхньої цінності та інформації, котра міститься в них; б) забезпечення їхньої фізичної збереженості. Це теоретична основа фондової, експозиційної і реставраційної діяльності.

Теорія документування вивчає напрями дійсності з добору пам'яток музейного значення, що підлягають збереженню і використанню в умовах музею. Це теоретична основа

комплектування музейних фондів і музеєфікації об'єктів історико-культурної і природної спадщини.

Теорія комунікації вивчає музей як специфічну комунікаційну систему, у рамках якої відбувається передача соціально значимої інформації в просторі і часі. Це теоретична основа для розробки проблем експозиційної, виставкової і культурно-освітньої діяльності музею.

У країнах Західної Європи переважає емпіричний підхід до музеології. Багато музеологів Заходу не визнають музеологію наукою. Однак в окремих країнах розробляються і теоретичні напрями (К. Хадсон і лейстерська школа Великої Британії, нідерландська школа Рейнвардт Академії в Лейден і, розробка теорії музейної комунікації Д. Камерона (Канада), публікації французького музеєзнавця Ж.-А. Рив'єра з історії музеїв і їхньої ролі в суспільстві та з теоретичного обґрунтування екомузеології тощо) [9, 45, 51, 87].

Джерело:

https://pidru4niki.com/13761025/kulturologiya/muzeyeznavstvo_nauka_obyekt_predmet_strukturna_nauki

Питання для перевірки і засвоєння матеріалу:

1. Що є першоджерелом у музеєзнавчому дослідженні?
2. Які джерела з музеєзнавства дають первинну інформацію про музейний предмет?
3. До якого типу джерел відносяться енциклопедії, словники?
4. Чи можна вважати повноцінним джерелом опис чи історію того чи іншого музею?
5. Дати визначення поняттю «музеєзнавство».

6. Назвати об'єкт і предмет дослідження музеєзнавства.
7. Назвіть вісім функцій музеїв.
8. Назвіть музу пам'яті.
9. Що таке музеографія?
10. Дайте визначення поняттю «музей».

Тема 2. Історія виникнення й розвитку музеїв

Семінар 2. Історія музейної справи у світі

Семінар – запитань і відповідей

1. Питання для обговорення (дискусійні питання):

1. Етимологія терміну «музей».
2. Домузейне збиральництво. Використання предметів домузейних колекцій.
3. Мотивація збирання протомузейних колекцій.
4. Художнє колекціонування та перші музеї Європи (XVI – XVII ст.).
5. Виникнення перших наукових музеїв як систем збереження стародавніх артефактів.
6. Музейна справа у XVIII – першій половині XIX ст.
7. Музейна справа у другій половині XIX – на початку XX ст. Музей і науково-технічний прогрес. Поглиблення спеціалізації музеїв.
8. Нові тенденції у розвитку музейної справи у XX ст.
9. Музейна справа на початку XXI ст. Діяльність міжнародних музейних організацій.
10. Розвиток та діяльність головних музеїв світу сьогодні.

Використання методу групування. Цей метод дозволяє велику кількість спостережень звести до досить невеликої кількості груп, в яких згруповані спостереження за більш яскравими та вражаючими ознаками, а далі на підставі аналізу отриманих груп дослідник робить висновки про весь масив одержаної інформації, а також про особливості кожної групи.

Оволодіння логічної схемою побудови аргументації: як аргументи можуть виступати тільки ті положення, істинність яких була доведена або які взагалі ні в кого не викликають сумніву або аргументи мають бути істинними; аргументи мають бути доведені незалежно від тези, тобто обов'язково слід дотримуватись правила їх автономного обґрунтування; аргументи мають бути не суперечними; аргументи повинні бути достатніми, тобто у своїй сукупності вони мають бути такими, щоб з них випливала теза, яка доводиться.

Тезу потрібно формулювати ясно і чітко; у ході доказу теза повинна залишатися незмінною. Спростування доказів; руйнація доказів інших дослідників шляхом встановлення хибності або необґрунтованості їх тези (твердження).

Студенти попередньо знайомляться з проблемними питаннями:

Під час семінару викладач намагається зініціювати максимум ідей для розв'язання проблеми. Викладач формулює проблему в формі запитання. Обговорення починається з виступу студента, який за кілька хвилин має запропонувати власний спосіб розв'язання проблеми. Запропоновані студентом ідеї в обмежений час обмірковують усі учасники семінару. Відтак виступає інший студент і пропонує іншу ідею або розвиває попередню. Кожен учасник семінару може висловлювати власні думки.

2. Розв'язання ситуаційних завдань.

Кейс 1

Процес становлення музею як соціокультурного інституту починається в одну з найвеличніших епох європейської історії – епоху Відродження. Її хронологічні рамки неоднакові для різних регіонів і сфер культури.

В Італії вона охоплює період приблизно із середини XIV ст. до останніх десятиліть XVI ст., у більшості ж інших країн Західної і Центральної Європи її виникнення відносять до кінця XV ст., а завершення періоду – до початку XVII ст.

Вперше термін «відродження» вжив у 1550 р. художник Дж. Вазарі, позначивши ним діяльність італійських художників початку XIV ст. Зберігаючи спадковість із середньовічними традиціями, культура епохи Відродження, побудована на античному фундаменті, вже не вкладалася у вузькі рамки станово-корпоративних зв'язків і церковно-аскетичної моралі з її зреченням від земних радощів і земної краси, висувається ідея гуманізму.

Термін «гуманізм» походить від латинського слова «humanus» – людський, людський. Вперше він з'явився у працях римського мислителя Цицерона, який називав гуманізмом вищий культурний і моральний розвиток людських здібностей. Одним із наслідків прагнення ренесансної особистості до досягнення світу став бурхливий розквіт колекціонування. На відміну від безсистемного збиральництва середньовічної епохи воно набуло цілеспрямованого характеру.

У центрі уваги колекціонерів був античний спадок, бо він вважався першоджерелом знань... Одним із перших власників колекції античних монет і медалей став знаменитий поет і родоначальник гуманістичного руху в Італії Франческо Петрарка, також Поджо Браччоліні, Вітрувій Пліній Старший, Павсаній, Філострат.

сучасних скульпторів і живописців.

В епоху Ренесансу починають розвиватися історичні дисципліни, бо середньовічна культура знала лише хроністів, а не істориків у сучасному розумінні цього слова. Історія зайняла важливе місце у системі гуманітарного знання, особливе значення в ній почало надаватися осмисленню діяльності великих і сильних особистостей. З'явився інтерес до меморіальних предметів із зображенням видатних людей. Могутній імпульс розвитку колекціонування дали Великі географічні відкриття XV-XVI ст., завдяки яким перед очима європейців відкрилися невідомі то того часу світи Америки, Африки, Південно-Східної Азії й Далекого Сходу.

Екзотичний одяг і зброя, посуд і предмети домашнього користування почали осідати у зібраннях колекціонерів спочатку за посередництвом мореплавців, а потім спеціальних агентів. Батьківщиною європейського колекціонування називають Італію, де вже на початку XV ст. слідом за гуманістами рукописи, предмети старовини і твори мистецтва почали збирати правителі і патриції багатьох італійських міст.

Художніми скарбами наповнювали свої палаци найбагатші флорентійські сім'ї: Ручеллаї, Строцци, Торнабуоні, Каппоні, але найбільша колекція була у роду промисловців і банкірів Медичі.

У XVI ст. в розвитку колекціонування відбулися важливі якісні зміни. Власники ряду зібрань почали демонструвати відібрані ними предмети у відповідності з певною концепцією і з урахуванням сприйняття створених експозицій стороннім глядачем. До роботи над цими експозиціями залучалися гуманісти, художники, видатні архітектори.

Так з'явилися перші музейні заклади, ступінь доступності яких залежав від волі власників. У тій багатоманітності термінів, якими ренесансні колекціонери називали приміщення, де вони експонували свої зібрання, найбільш розповсюдженим були «галерея» і «кабінет».

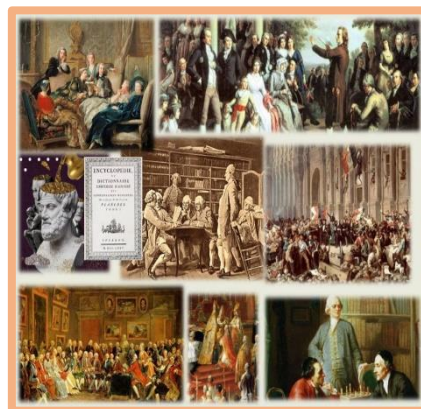

Галерея являла собою зал подовженої форми, одну зі сторін якого перерізував суцільний ряд великих вікон, а інший – експозиції.

Кабінет являв собою приміщення значно менших розмірів, як правило, квадратної форми. Зазвичай у ньому зберігалися різного роду рідкісні речі, природничо-наукові зразки і твори мистецтва невеликого формату. Спочатку кабінетом називали скриньку чи шафку з великою кількістю маленьких рухомих ящиків, у яких було зручно зберігати документи, прикраси, коштовності.

У європейській культурі за XVII ст. закріпився епітет «епоха Просвітництва». Основний зміст цього історичного періоду визначався ідейно-політичним рухом, діячі якого безмежно вірили у те, що розум здатен забезпечити прогрес людства. Вони вважали, що все суспільне благополуччя – це результат неуктва людей і помилок розуму, що шляхом просвіти населення і його правителів можна побудувати новий порядок у світі, який буде більш правильним і справедливим, ніж існуючий, оскільки буде більш розумним і логічним. Ці особливості епохи зрештою обумовили й саму її назву.

Рух Просвітництва зародився в Англії в кінці XVII ст. і з часом прийняв загальноєвропейський характер. Свою найбільш яскраву і класичну форму він набув у Франції, де склалась прекрасна плеяда просвітників, представлена іменами Франсуа Вольтера, Жан-Жака Руссо, Дені Дідро, Шарля Монтеск'є, Поля Анрі Гольбаха. В основі багатьох теоретичних конструкцій просвітителів лежало вчення англійського філософа Джона Локка (1632-1704) про те, що права свободи, рівності і приватної власності походять із самої природи людини і ніким не можуть

бути відмінені. Поважаючи і піднімаючи до абсолютності «природний порядок речей», просвітителі вважали необхідним уподібнити йому суспільне життя.

Джерело: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/12175/1/O_Salata_NMP_OM_IS.pdf

Кейс 2

Протягом ХХ століття фахівці музейної справи здійснювали пошук нових технологій збереження історичних пам'яток та їх експонування в музейних закладах. Це привело до появи інноваційних методів та технологій в музейній справі.

Однією з актуальних проблем стало питання про збереження музеєм функції наукової установи, яка має можливість звертатися до масової аудиторії, зокрема: збалансованість наукової та розважальної складової музею, ступінь впливу музею на розвиток суспільства та довкілля.

Звільняючись від рис елітарності, відходячи від класичної концепції попередніх століть, музеї здійснювали пошук нових способів подачі музейного матеріалу, розробляли нетрадиційні програми культурно-освітньої діяльності, створювали спеціальні музейні структури, навчали персонал для культурно-освітньої роботи для дитячої та дорослої аудиторії.

Музеологія повернулася обличчям до соціальних і політичних проблем сучасності, а автори нових музейних концепцій побачили в музеї новий спосіб комунікації з суспільством. У зв'язку з цим в останній третині ХХ століття почали формуватися культурно-освітні центри, які спричинили справжній переворот в музейній сфері.

Музейні колекції та експозиції таких центрів посіли важливе місце, але основний акцент перемістився на об'єднанні ізольовані раніше галузі знання, наукові дисципліни і світ мистецтва. Основне завдання таких центрів – подолати культурну роз'єднаність і зблизити людей і соціальні групи.

До їх числа відноситься, наприклад, *Національний центр мистецтва і культури імені Жоржа Помпиду*. Це оригінальний культурний заклад, повністю призначений для розвитку сучасних видів образотворчого мистецтва, театру, музики, кіно та словесних жанрів. У музеї зберігаються картини Пабло Пікассо, Жоржа Брака, Анрі Матісса, Марка Шагала, Костянтина Бранкузі. Музей збагатив свої фонди також за рахунок добровільної діяльності художників-аматорів та колекціонерів.

Колекція *Національного музею сучасного мистецтва* – одна з найбільших у світі за кількістю творів ХХ – поч. ХХІ століття. Вона нараховує близько 59 тисяч екземплярів. Окрім живопису, в колекції відображені всі напрями мистецтва – архітектура, скульптура, дизайн, фотографія, кіно.

Окрім естетичної, музей виконує й освітню функцію. У виставкових залах кожний твір супроводжується коротким текстом про умови створення роботи. Окрім цього, музей пропонує матеріали про мистецтво ХХ століття на всіх типах носіїв (книги, брошури, відео, диски, інтернет). Велика безкоштовна бібліотека розрахована на дві тисячі місць та має в своїх фондах 350 тисяч найрізноманітніших друкованих матеріалів, в тому числі 150 тисяч книг та журналів, 400 найменувань періодичних видань та 2500 концертних записів. При цьому бібліотека має спеціально оснащені кабінети, призначені для людей із вадами зору – зовсім незрячих або зі слабким зором. Створено також великий відділ, оснащений інформаційною технікою. Тут працює

понад 700 мультимедіа екранів, 30 комп'ютерів з виходом в Інтернет, підключені до них 60 принтерів.

Також всім користувачам відкритий доступ до повної документації, яка є у розпорядженні Центру, а також великої колекції енциклопедій. Лінгафонний кабінет, обладнаний сучасними системами, дає можливість самостійно вивчати 135 мов світу. У відео-залі на 100 місць є колекція з понад 2 тисяч документальних фільмів та озвучених документів.

Окрім цього, існує колекція Сдзаписів, яка складає 10 тисяч одиниць. Новою тенденцією стала поява спеціалізованих музеїв, призначених виключно для конкретної аудиторії, наприклад, дитячої або для людей з обмеженими можливостями.

Створення традиційного музею відбувається, як правило, навколо зібрання предметів, але поява спеціалізованих музеїв викликана іншими мотивами. Це або педагогічна причина (допомогти дітям пізнавати навколишній світ), або причина суспільна (привернути увагу до яких-небудь проблем суспільного значення). Природно, це позначається і на політиці комплектування фондів.

Джерело: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/12175/1/O_Salata_NMP_OM_IS.pdf

Тема 2. Історія виникнення й розвитку музеїв

Семінар 3. Історія музейної справи в Україні

Семінар - обговорення

1. Питання для обговорення (дискусійні питання):

1. Історичний розвиток музейної справи.
2. Передісторія музеїв: основні періоди.
3. Накопичення музейних колекцій в Україні в період середньовіччя.
4. Розвиток музейної справи на українських землях у складі Російської імперії. Музейне будівництво в Україні за радянських часів (1917- 1990 рр.).
5. Роль і соціальні функції музеїв в умовах незалежності

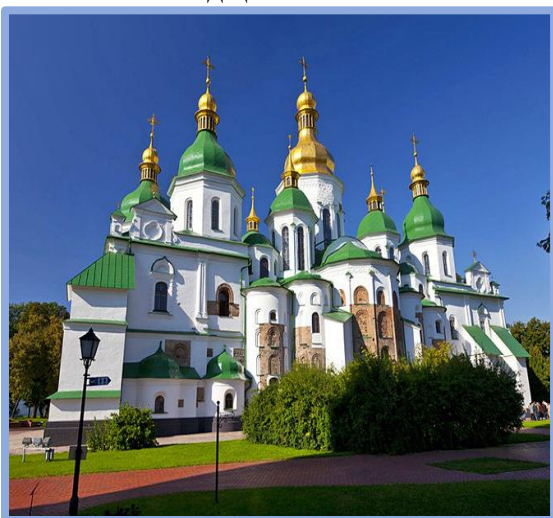
Під час семінару (розгорнута бесіда) тема поділяється на невеликі за обсягом, але органічно пов'язані між собою питання. Вони формулюються як пізнавальні, проблемні завдання. Виконання одного завдання є основою для виконання наступного. Це дає змогу залучити до обговорення максимум студентів. Доцільно заохочувати слухачів виступати з уточненнями і доповненнями. Цей вид семінару не передбачає письмових доповідей чи рефератів. Його структура: організація групи – вступне слово викладача – власне бесіда – підбиття підсумків заняття.

Використання технології «Мікрофон». Ця технологія є різновидом загально групового обговорення певної проблеми, яка дає можливість кожному сказати щось швидко, відповідаючи по черзі. Перед групою ставиться запитання. Студентам пропонується умовний мікрофон, який вони будуть передавати один одному, по черзі беручи слово. Говорити може тільки той, хто тримає мікрофон. Якщо студент не маєщо сказати, він передає слово одногрупнику. Важливо не обговорювати і не критикувати чужі відповіді. По закінченню викладач або студент, який добре володіє цією темою підбиває підсумок.

2. Розв'язання ситуаційних завдань.

Кейс 1

Національний заповідник «Софія Київська» є одним з найбільших музейних комплексів України, який об'єднує пам'ятки світового рівня, що яскраво репрезентують головні етапи розвитку національної культури. Заповідник було створено в 1934 р. Софійський собор разом з ансамблем монастирських споруд XVIII ст. занесено до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

З 1994 р. заповідник отримав національний статус. Софійський собор збудовано в першій половині XI ст.: тут відбувалися «посадження на великокняжий стіл», посвячення в митрополити, прийоми іноземних послів, укладалися політичні угоди, була заснована перша на Русі бібліотека і майстерня скрипторій, де перекладали та переписували книги. Собор Св. Софії зберіг давню архітектуру й унікальний за своєю цілісністю комплекс мозаїк та фресок XI ст.

Національний заповідник «Софія Київська» серед перших музеїв України запровадив в екскурсійному сервісі аудіогіди українською, російською, англійською та

німецькою мовами, на сайті заповідника розроблено віртуальний тур Софіївським музеєм, мета якого – надати можливість відвідувачу побачити монументальний живопис собору в повному обсязі.

Національний музей історії України – колишній *Міський музей старожитностей та мистецтв* м. Київ, відкритий 1904 р., разом з його філіалом – *Музеєм історичних коштовностей України*, щороку його відвідують 400 тис. осіб. Зібрання музею (800 тис. музейних предметів) та філіалу (56 тис. музейних предметів) дає реальну можливість проводити значну науково-дослідну роботу з історії України, організовувати виставки музею за кордоном.

Музей має власний сайт <http://nmiu.com.ua/> і поступово впроваджує інноваційні технології: один з перших в Україні використав голографію в музейній справі та перейшов на комп'ютерний облік фондів колекцій.

Львівський історичний музей (ЛІМ) – один з найстаріших і найбагатших музеїв України, заснований у 1893 р. Датою другого народження музею можна вважати 1940 р., коли розташовані поряд Історичний музей м. Львів та Національний музей імені короля Яна III (заснований 1908 р.) були об'єднані в одну установу – Львівський історичний музей.

До складу фондів новоутвореного музею ввійшли також окремі колекції колишніх львівських музеїв, зокрема: Музею імені князів Любомирських, Музею Наукового Товариства імені Шевченка, Музею Ставропігійського інституту.

Нині зібрання ЛІМу налічують понад 330 тис. музейних предметів. Щорічно музей відвідують близько 400 тис. осіб. Будівлі Львівського історичного музею – це пам'ятки архітектури епохи Ренесансу.

Унікальним, єдиним у Східній Європі, є внутрішній дворик кам'яниці Корнякта (1580 р., архітектор Петро Барбон). Італійське подвір'я оточене по периметру відкритими аркадами-лоджіями на всіх трьох поверхах.

Єдиною збереженою у Львові пам'яткою світської готики є готичний зал на першому поверсі кам'яниці Корнякта.

Дніпропетровський національний історичний музей імені Д. І. Яворницького (ДНІМ) –

колишній Громадський музеум Катеринославської губернії, заснований 1849 р. Належить до провідних музеїв України.

До музейного комплексу входять Історичний музей, Дніпро”, Меморіальний академіка Д. І. Музей “Літературне сьогодні ДНІМ має у своїй музейних предметів, відвідувачів на рік.

Музей постійно відвідувачів, проводячи дослідження, що сприяє

роботи з музейною аудиторією. В музеї діє гурток для молодших школярів “Чарівна глина”, який користується широким попитом громадськості. Свято “Чисті джерела” перетворилось на весняний традиційний огляд народної творчості та ярмарок.

Діорама “Битва за будинок-музей Яворницького, Придніпров'я”. На колекції 250 тис. приймає 300 тис.

вивчає попит соціологічні вдосконаленню

Харківський історичний музей веде свій родовід від Музею Слобідської України імені Г. С. Сковороди, створеного в січні 1920 р. піклуванням видатного вченого і громадського діяча, академіка Української академії наук Миколи Федоровича Сумцова шляхом реорганізації мережі музейних закладів Харкова.

З 22 вересня 1992 року, у зв'язку зі зміною форми власності, музей має назву Обласний комунальний заклад “Харківський історичний музей”. У 1997–2003 рр. музей поступово переїздив

із будівель, переданих відновленому Свято-Покровському монастирю, у будівлю колишнього ломбарду, спорудженого в 1908 р. у псевдо-давньоруському стилі за проектом архітектора Б. М. Корнєєнка. Сьогодні Харківський історичний музей (ХІМ) – один з найбільших музеїв України. Унікальна фондова колекція музею нараховує більше 300 тис. предметів. Щорічно музей приймає більше 200 тис. відвідувачів.

Джерело:

http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/1935/1/Byelikova_Museum_%20Studies.pdf

Кейс 2

Попередниками сучасних музеїв в Україні більшість вчених вважають колекції книг, картин, художніх виробів тощо, які зберігалися у храмах ще в часи Київської Русі: Десятинній церкві, Софійському соборі, Києво-Печерському монастирі та ін. У XVII–XVIII ст. великі приватні збірки художніх творів містилися у феодальних замках та династичних

мастках (Яна Собеського у Жовкві, Синявських – у Бережанському замку, Вишневецьких – у замку у Вишнівці, галерея Сапе у Кодні, К. Разумовського – у Батурині тощо) [41].

Музеї в Україні почали виникати в першій половині XIX ст. У цей час було відкрито кілька музеїв різних профілів, у т. ч. Миколаївський (1806 р.), Феодосійський (1811 р.), Одеський (1825 р.), Керченський (1826 р.), Музей старожитностей Катеринославської губернії (1849 р.). Основні фонди цих музеїв становили матеріали археологічних розкопок.

У першій половині XIX ст. в Україні виникають університетські музеї. У 1807 р. при Харківському університеті завдяки зусиллям громадського діяча В. Н. Каразіна відкрито кілька музеїв – Археологічний, Зоологічний, Мінералогічний, Музей образотворчих мистецтв. У 1834–1837 рр. при Київському університеті завдяки його першому ректорові М. О. Максимовичу також було створено музеї: *Старожитностей*, *Нумізматичний*, *Образотворчих мистецтв*, *Зоологічний та ін.*

Розвиток музейної справи в Україні інтенсифікувався у другій половині XIX – на початку XX ст. Тоді було відкрито низку історичних та природничих музеїв: Херсонський музей старожитностей (1890 р.), Херсонський археологічний музей (1893 р.), Львівський історичний музей (1893 р.), у Чернігові – музей Архівної комісії (1897 р.) та музей українських старожитностей В. В. Тарнавського (1902 р.).

Серед інших українських музеїв одним з найбільших був Полтавський природничий музей (1891 р.). У Севастополі 1869 р. відкрито музей Чорноморського флоту, 1905 р. – Музей героїчної оборони і визволення міста.

На базі приватних колекцій творів мистецтва в Україні наприкінці XIX – на початку XX ст. організовано ряд художніх музеїв: у Харкові – перший в Україні міський художній музей (1886 р.), Києві – Міський музей старовини і мистецтв (1899 р.), Одесі – Міський музей красних мистецтв (1899 р.), Феодосії – картинну галерею творів І. К. Айвазовського, ним засновану. Художні галереї були відкриті у Миколаєві й Катеринославі.

На західноукраїнських землях великим музейним центром стає місто Львів. Тут 1874 р. відкрито Міський промисловий музей, у 1887 р. – Музей Ставропігійського інституту; 1895 р. – Етнографічний музей Наукового товариства імені Т. Г. Шевченка; 1904 р. – Археологічний музей "Народного дому", 1907 р. – Народний музей (тепер Львівська галерея мистецтв) та ін. В 1912 р. закладено Тернопільський краєзнавчий музей.

Значна теоретична робота з уніфікації методології, напрямів і завдань музейної діяльності була піддана широкому публічному обговоренню й науковому узагальненню на кількох археологічних з'їздах XIX – початку XX ст. та на Першій Всеросійській музейній конференції.

На початку ХХ ст. в Україні створюються меморіальні музеї. Так, 1904 р. у Ялті відкрито меморіальний музей А. П. Чехова. До 1917 р. в Україні не було жодного меморіального музею, присвяченого Т. Г. Шевченкові, І. Я. Франкові, Лесі Українці або іншим діячам української культури [1].

Великі приватні музейні колекції мали В. В. Тарнавський, Б. І. та В. Н. Ханенки, В. А. Щавинський, П. П. Потоцький та ін. Всього в Україні до 1917 р. було 35 музеїв. Вони належали різним відомствам, установам та приватним особам.

Щодо теорії музейної справи, то вона перебувала ще в зародковому стані.

Після 1917 р. в умовах політики українізації, відносного підвищення уваги уряду до проблем освіти, охорони пам'яток музейного будівництва, масового краєзнавчого руху і широкої аматорської ініціативи зі створення музейних осередків на місцях спостерігалось значне зростання музейної мережі.

Перша Всеукраїнська краєзнавча конференція, що відбулася 1925 р. в Харкові, націлювала місцеві музеї, як низові краєзнавчі осередки, на всебічне вивчення минулого і сучасного краю.

Музей-кабінет антропології та етнографії імені Ф. К. Вовка разом з іншими академічними установами Історичної секції ВУАН став науково-організаційним та координаційним центром краєзнавства в Україні і поступово розгорнув дослідження в галузі етнографії, археології, антропології.

Визначними організаторами музейної справи в цей час в Україні були М. Ф. Біляшівський, Ф. І. Шміт, Д. М. Щербаківський, М. О. Макаренко, У. Л. Ёрнст, К. В. Мощенко, В. Г. Кравченко, П. П. Постоев, М. Я. Рудницький, С. А. Тарапушенко, Д. І. Яворницький, П. А. Тутковський, Ю. Й. Сочинський, С. С. Дложевський, М. Ботенко та багато ін. [23].

Влітку 1919 р. в Україні було створено нові музеї – Черкаський, Вінницький, Нікопольський, Уманський та ін. У тому ж році відкрито Картинну галерею в Полтаві; 1920 р. засновано Одеський державний художній музей, 1922 р. – Київську картинну галерею. Збільшилася кількість історичних і художніх музеїв.

Першими історико-культурними заповідниками було оголошено стародавнє місто Ольвія разом з некрополем на Миколаївщині (1924 р.) і Києво-Печерську лавру (1926 р.).

Архітектурний вигляд і життя легендарної Ольвії художньо змальовані в історичних романах «Ольвія» В. Чемериса (епоха V ст. до н. е.) та «Сини Бористена» М. Рутинського (епоха IV ст. до н. е.).

У 1920 –1930-х роках в Україні засновано перші літературно-меморіальні музеї. Серед них – Музей-заповідник на могилі Т. Г. Шевченка в Каневі (1926 р.), Музей-заповідник М. В. Гоголя у Великих Сорочинцях (1928 р.) та Музей В. Г. Короленка у Полтаві (1928 р.).

З 1920 –1930-х років зростає увага до теорії і методики музейної справи. Діяльність музеїв урізноманітнюється й активізується; постійно вводиться в практику музейної справи культурно-освітня діяльність. Широкого розмаху набула науково-дослідна робота музеїв. Варто виокремити видання щоденних збірників, програм, методичних розробок, каталогів і путівників.

Велике значення для розвитку музейної справи в цей період мав Перший музейний з'їзд (1930 р., Москва). З одного боку, на з'їзді обговорювалися конструктивні питання побудови екскурсій, організації різних виявів музейної роботи. З іншого боку – з'їзд вирізнявся зростанням ідеологічного пресингу на музейних працівників, боротьби з "буржуазними" проявами у музейній діяльності, публічного таврування сотень визначних працівників музейної сфери України та поширенням сталінських репресій.

У роки Другої світової війни (1939 –1945 рр.) фашистами було зруйновано і розграбовано десятки музеїв України. Особливо потерпіли історичні і художні музеї. У повоєнні роки відбудовано зруйновані музеї, частково повернуто вивезені колекції, зібрано

нові експонати, створено нові експозиції. Станом на 1950 р. в Україні працювало 137 музеїв [23].

Варто зазначити, що у ці роки створено також нові історичні, краєзнавчі, художні, літературно-меморіальні музеї. Серед літературно-меморіальних: Музей Ю. А. Федьковича у Чернівцях (1945 р.), Музей І. П. Котляревського в Полтаві (1952 р.), музеї Т. Г. Шевченка (1962 р.), М. Т. Рильського (1966 р.), музей І. Я. Франка в Нагуєвичах (1946 р.), Музей-садиба Лесі Українки в Колодяжному на Волині (1949 р.). Серед художніх музеїв – Закарпатська картинна галерея в Ужгороді (1948 р.), Державний музей Українського декоративного мистецтва у Києві (1954 р.), Донецький художній музей (1960 р.) та ін.

У 1960 – 1990-ті роки великого поширення набули народні музеї, які створювалися з ініціативи Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, окремих наукових установ чи науковців, ентузіастів-аматорів і працювали на громадських засадах.

«На початок 1986 р. в Україні налічувалося 7924 громадські музеї, 396 з них здобули почесне звання «народний». З 470 райцентрів 387 мали краєзнавчі громадські музеї. У громадських музеях України – близько 2200 тис. оригінальних експонатів...» [60, с. 191].

Створення нових музеїв – як державних, так і народних – триває в умовах існування незалежної Української держави. Вперше в історії українського музейництва правдиво висвітлено національно-визвольні змагання українського народу за свою державність в 1914 –1945 рр., державотворчу діяльність ЗУНР, видання товариств «Просвіта», «Рідна школа», «НТШ», відомості про Організацію Українських Націоналістів, події 1939 –1941 рр. на західноукраїнських землях, про діяльність Української Повстанської Армії, голодомор в Україні 1933 р., геноцид під час сталінських репресій тощо.

Джерело:

https://pidru4niki.com/10561127/kulturologiya/istoriya_rozvitku_muzeynoyi_spravi_ukrayini

Контрольні питання:

1. Надайте класифікацію музеїв за профілем.
2. Поясніть значення терміну «Музейний фонд України».
3. Коли святкують Міжнародний день музеїв?
4. Коли відбувається Міжнародна акція «Ніч музеїв»?

Тема 3. Класифікація музеїв

Семінар 4. Типи і профілі музеїв

Семінар – запитань і відповідей

1. Питання для обговорення (дискусійні питання):

1. Сучасні підходи до класифікації музеїв
2. Класифікація музеїв різних типів та профілів
3. Класифікація музеїв за архітектурно-функціональним ансамблем
4. Специфіка роботи музеїв-заповідників

Використання технології «Круглий стіл». Це спосіб організації обговорення питання, що характеризується рівноправ'ям усіх учасників круглого столу. Цей метод схожий із методом групової дискусії, однак більше направлений на остаточне вирішення питання, у той час, як дискусія, окрім формулювання рішень, має більший спектр застосування (генерування та аналіз ідей, створення алгоритмів та аналіз їхньої доцільності, обмін враженнями та емоціями тощо). Круглий стіл має наступні ознаки: • всі учасники обговорення рівноправні; ніхто не має права диктувати свою волю і рішення; • мета

обговорення – узагальнити ідеї та думки щодо обговорюваної проблеми; • всі учасники круглого столу виступають у ролі пропонентів (повинні висловлювати думку з приводу обговорюваного питання, а не з приводу думок інших учасників).

2. Розв'язання ситуаційних завдань.

Кейс 1

Класифікація і характеристика музеїв різних типів та профілів

Мережа музеїв в Україні будується на основі усталеної в українському музеєзнавстві їх наукової класифікації та типології.

Класифікація музеїв – це поділ музеїв на групи за однією визначальною чи декількома ознаками. Необхідність класифікації зумовлена різноманітністю форм музейних установ. До кінця радянського періоду музейної діяльності практикувався розподіл музеїв за «типами, видами і профілями». Також до 1990-х років застосовувався адміністративно-управлінський принцип розподілу музеїв на

чотири категорії.

Категорія визначалася за формальними ознаками чисельності фондів і відвідування та впливала на фінансування музею, у т. ч. на заробітну плату його співробітників.

Сучасна наукова типологія класифікації українських музеїв остаточно склалася наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст., вона приведена у відповідність до чинних міжнародних типологій музеїв світу.

Відповідно до цієї класифікації, всі українські музеї розрізняються за типами і профілями. Тип музею визначається його суспільним призначенням, метою діяльності тощо.

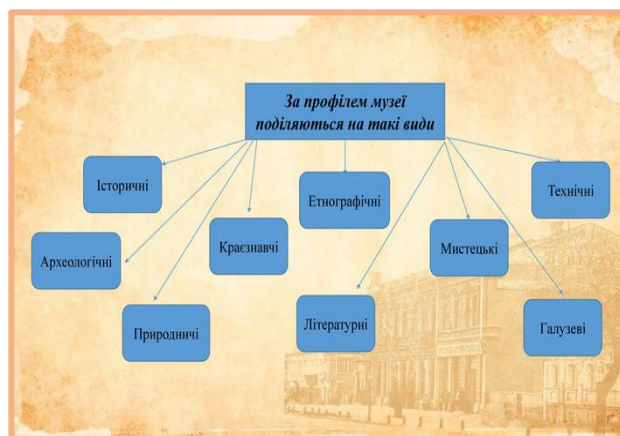
Сьогодні співіснують і використовуються на практиці різноманітні критерії типології музеїв. Серед них, зокрема: за профілем, за родом діяльності, формою власності, масштабом діяльності, статусом (рангом, категорією).

Профільна класифікація музеїв здійснюється за спеціалізацією музейної колекції, її близькістю до профільної науки чи комплексу наук чи виду мистецтва. Тому при визначенні профілю музею необхідно поставити та відповісти на питання: «Чому присвячено музей?».

Профіль музею відповідає хронологічним та територіальним межах, в яких проводиться музеєм документування суспільних явищ.

Профіль музею орієнтовано на конкретні, історичні суспільні потреби. Профільна класифікація розподіляє музеї на групи, кожна з яких досліджує свої конкретні наукові проблеми. В середині кожної групи музеї мають свій вузький профіль, спеціалізацію. Таким чином, профільна група існує як система, що включає в себе підсистеми різного рівня.

Музеї можуть бути як національного так і регіонального, місцевого рівня, відображати всі історичні періоди або певний етап у розвитку суспільства.

Музеї різного профілю, різного підпорядкування, що знаходяться на території певної держави формують музейну мережу цієї держави.

2. Подаємо класифікацію музеїв України за профілем:

1. *Історичні музеї* – Загально історичні – Воєнно-історичні – Історико-педагогічні – Етнографічні – Археологічні – Історії релігії – Історичні – меморіальні – Історичні монографічні (музей, присвячений події), (наприклад, музей-діорама «Битва за Дніпро в районі Переяслава– Хмельницького восени 1943 року») – Історії окремих установ, закладів, галузей.

2. *Художні музеї* – Образотворчого мистецтва (широкого профілю галереї) – Декоративно-прикладного мистецтва – Народної художньої творчості, народних мистецьких промислів – Палацово-декоративного та паркового мистецтва (наприклад Державний історико – культурний заповідник „Качанівка”) – Художні персональні – Художні Монографічні (Панорама „Оборона Севастополя в 1854 – 1855 р.р.”)

3. *Мистецтвознавчі* – Театрального мистецтва – Музичного мистецтва та музичних інструментів – Фото та кіномистецтва – Мистецькі персональні

4. *Літературні* – Літературні широкого профілю – Історії книги та книгодрукування – Літературні персональні – Літературні монографічні (Новгород–Сіверський історико-культурний музей – заповідник „Слово о полку Ігоревім”).

5. *Архітектурні* – Архітектурні – Музеєфіковані пам’ятки архітектури та містобудування – Народного зодчества (дерев’яної архітектури) – Архітектурні монографічні

6. *Природничі* – Географічні – Біологічні – Екологічні – Зоологічні (у тому числі і зоопарки) – Ботанічні (у тому числі і ботанічні сади) – Геологічні – Мінералогічні – Палеонтологічні – Грунтовознавчі – Антропологічні – Медичні – Природничі персональні

7. *Технічні* – Політехнічні – Галузеві (авіації, зв’язку, транспорту, космонавтики) – Технічні персональні – Технічні монографічні (у тому числі музеєфіковані пам’ятки техніки)

8. *Галузеві* – Сільськогосподарські – Педагогічні – Охорони здоров’я – Спорту – Гірничої справи – Галузеві персональні.

Джерело: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5041/1/Filosofiya.pdf>

Питання для перевірки і засвоєння матеріалу:

1. Обґрунтуйте класифікацію музеїв України за адміністративною ознакою та формою власності.
2. Окресліть профільну класифікацію музеїв України.
3. Проаналізуйте структуру та складові елементи фондів музею.
4. Окресліть основні напрямки фондової роботи музею.
5. Поясніть сутність наукової організації фондів.

Тема 4. Музейні фонди та екскурсійне обслуговування в музеях

Семінар 5. Екскурсія як форма музейного навчання.

Семінар – запитань і відповідей

1. Питання для обговорення (дискусійні питання):

1. Комплектування, облік і зберігання музейних фондів.
2. Наукове комплектування фондів.
3. Облік музейних колекцій.
4. Етапи підготовки екскурсії.

5. Освітній потенціал екскурсії.
6. Роль екскурсії як форми просвітницької діяльності музею.
7. Тематичне планування екскурсій відповідно до вікових особливостей відвідувачів.
8. Методичні принципи підготовки та проведення освітньої екскурсії в умовах музейної експозиції.

Використання технології «Бліц-інтерв'ю» - цей вид роботи використовується для перевірки знань, які отримані на лекційних заняттях. Тривалість вправи залежить від кількості та типу пари (10 – 15 хв.). Студенти самостійно готують запитання, що будуть ставити під час «інтерв'ю». Найголовніша вимога – вони мають бути чіткі та лаконічні. Під час виконання цієї вправи студенти навчаються із фактів виділяти головні думки, на основі яких і будують запитання. До того ж розвивається взаємоповага та коректне ставлення один до одного. Для проведення «інтерв'ю» колектив поділяється на «експертів» та «журналістів». «Експерти» займають місце в центрі, «журналісти» по черзі ставлять запитання.

2. Розв'язання ситуаційних завдань.

Кейс 1

У найпростішому вигляді схема всіх екскурсій, незалежно від теми, виду і форми проведення, однакова: вступ, основна частина, висновок.

Вступ, як правило, складається з двох частин:

- організаційної (знайомство з екскурсійною групою та інструктаж екскурсантів про правила безпеки і поведінки на маршруті);
- інформаційної (коротке повідомлення про тему, протяжності і тривалості маршруту, час закінчення екскурсії).

2. Основна частина екскурсії.

Основна частина базується на конкретних екскурсійних об'єктах, сполученні показу і розповіді. Її зміст складається з декількох підтем, що повинні бути розкриті на об'єктах і поєднані темою. Кількість підтем екскурсії звичайно складає від 5 до 12.

Важливим для створення екскурсії є добір об'єктів таким чином, щоб розглядалися тільки ті об'єкти, які допомагали б розкрити тему екскурсії, причому з певним дозуванням часу в залежності від значимості тієї або іншої підтеми в даній екскурсії.

В основній частині висвітлюється саме текст екскурсії. Його необхідно компонувати таким чином, щоб розповідь про той чи інший об'єкт була співвідносною з його показом. Тобто, опис-характеристика того чи іншого експоната проводиться під час його показу екскурсантам або ж вона пов'язана з темою логічними переходами.

3. Висновок

Висновок, як і вступ, не пов'язаний з екскурсійними об'єктами. Він повинен займати за часом не більше 5-7 хвилин і складатися з двох частин.

Перша - підсумок основного змісту екскурсії, висновок по темі, що реалізує ціль екскурсії. Доцільно рекомендувати літературу, яку можна прочитати по темі екскурсії додатково. І особливо ті видання, які можна придбати

безпосередньо в музеї або ж у найближчій книгарні.

Формуванню позитивного враження про музей та проведену екскурсію сприятиме й те, що автор чи співавтор рекомендованої літератури буде запрошений для

позаекскурсійного спілкування з туристами і на придбаних примірниках власноруч поставить автограф чи короткий привітальний напис на згадку про відвідування. Як правило, такий підхід сприяє значному збільшенню продажу літератури.

Друга - інформація про інші екскурсії, які можуть розширити і поглибити дану тему. А також і ті, які пропонує туристичне підприємство - партнер музею. Висновок так само важливий, як і вступ, і основна частина, адже від вдалого завершення розповіді та реклами інших екскурсій, багато в чому залежить, чи захочуть ці екскурсанти стати постійними клієнтами фірми - партнера, чи підшукають собі іншу.

Класифікація екскурсій проводиться за змістом: оглядові, тематичні; за складом учасників (діти, дорослі); за місцем проведення (міські, замські, виробничі, музейні); за способом пересування (пішохідні, транспортні). Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування - це установка, відповідно до якої програма обслуговування, тематика екскурсії і т.п. мають бути орієнтовані на визначений сегмент ринку, категорію споживача.

Екскурсиводу необхідно враховувати цілі, інтереси, мотивацію, установки та преференції (пільговість) екскурсантів. При цьому важливим чинником у якісному обслуговуванні є цілісність.

Наприклад, якщо екскурсія дається в рамках фольклорного туру, то необхідно основну увагу акцентувати на національних особливостях регіону, зразках одягу, виробках декоративно-ужиткового мистецтва тощо. Не зайвим буде і музичний супровід екскурсії, наприклад, фрагменти автентичної музики, танцювальні та обрядові мелодії, характерні для даного регіону тощо.

Суть, основа та принципи диференційного підходу базуються, перш за все, на соціально-демографічних та соціально-професійних факторах. Для успішного проведення екскурсії необхідно враховувати стать, освіту, вік, національність, професійну діяльність екскурсантів. Дуже часто вирішальну роль для успішного проведення екскурсії відіграє урахування таких соціально-психологічних факторів як інтереси, національні та релігійні традиції, звички екскурсантів.

Формування різних груп екскурсантів є теж важливим чинником для успішного екскурсійного обслуговування. На жаль, у повній мірі використати його музейним екскурсиводам не вдається, оскільки вони, як правило, працюють з уже заздалегідь сформованими групами.

Доцільним бачиться формування вікових груп при одночасному проведенні 2-х або 3-х екскурсій: при можливості їх можна переформувати за віковим критерієм, принаймні, запропонувати створити дитячу групу, з якою окремо буде проведено спеціальну екскурсію. Переваги такого підходу очевидні: дорослі зможуть повністю зосередитися на сприйнятті екскурсійного матеріалу, у той час як дітям не доведеться нудьгувати. Різним також повинен бути виклад екскурсійного матеріалу для місцевого населення, гостей з інших регіонів країни та для іноземних туристів. Екскурсії для індивідуальних учасників необхідно проводити, приділяючи значно більше уваги самим екскурсантам: наприклад, запитувати про їхні пріоритети в одержанні тієї чи іншої інформації тощо.

Джерело: https://tourlib.net/books_ukr/gorishevsky.pdf

Питання для перевірки і засвоєння матеріалу:

1. Науково-дослідна робота музеїв.

2. Музейний предмет як основа музейної комунікації та його властивості.
3. Класифікація музейних предметів, їхня атрибуція та інтерпретація.
4. Основи наукової методики комплектування фондів: послідовність організації та джерела комплектування фондів. Структура фондів музею. Нематеріальні об'єкти спадщини у музеях.
5. Загальна характеристика методики комплектування фондів історичних музеїв.
6. Поняття: «музейні фонди», «музейне зібрання», «музейна колекція».
7. Облік музейних фондів і облікова документація. Юридична охорона музейних фондів та її суть.
8. Наукова каталогізація музейних фондів. Наукова інвентаризація музейних предметів.
9. Планування та організація роботи з комплектування фондів музеїв історичного профілю: археологічних, історичних, етнографічних музеїв й історичних відділів краєзнавчих музеїв.
10. Поняття «режим зберігання фондів» і його складові. Система зберігання музейних фондів.

Тема 5. Фондова, експозиційна та науково-дослідна діяльність музеїв

Семінар 6. Комплектування, облік і зберігання музейних фондів

Семінар - бесіда

1. Питання для обговорення (дискусійні питання):

1. Музейна експозиція та її концептуальні засади.
2. Музейна експозиція – основа музейної комунікації.
3. Принципи та методи побудови експозицій.
4. Основні методи експонування: систематичний, ансамблевий, ландшафтний, монографічний і тематичний.
5. Наукове комплектування музеїв.
6. Облік музейних колекцій.

Використання технології «Карусель». Це варіант кооперативного навчання, при якому одночасно залучаються в роботу всі учасники навчального процесу. При цьому відбувається активне спілкування та обговорення проблеми між усіма членами групи. Група об'єднується у кілька підгруп (залежить від кількості проблем, що будуть вирішуватися). Кожна з них обирає головуючого, який відповідає за збір інформації. Групи отримують завдання, обговорюють його та занотовують на аркуші паперу основні тези (до 10 хв.). Після запису інформації аркуші передаються за годинниковою стрілкою від однієї групи до іншої. Кожна команда знайомиться із записаними фактами та при необхідності доповнює своїми. Коли «карусель» робить один оберт, підгрупа узагальнює матеріали та звітує з певної проблеми.

2. Розв'язання ситуаційних завдань.

Кейс 1

Якщо постійна експозиція є обличчям кожного музею, то його фондові збірки відіграють роль основи, своєрідного стрижня, на якому тримається вся музейна структура. Кількість, якість, раритетність колекції визначають стратегічні напрями музейної діяльності, ранг музею та є постійним джерелом оновлення експозиційної діяльності.

Наукове комплектування фондів - найважливіша ділянка музейної справи. Це планомірний і систематичний процес. Він охоплює декілька етапів, серед яких:

1. Підготовча робота (аналіз стану музейних фондів, визначення потреби в матеріалах, налагодження контактів, вивчення бібліографічних та історичних джерел).

2. Наукове планування (визначення тематики комплектування на найближчу й віддалену перспективу, вивчення кон'юнктури, організація експедиційної роботи).

3. Збирання матеріалів (археологічні розкопки, обстеження історичних місць, етнографічні експедиції, співпраця з колекціонерами, авторами, краєзнавцями).

4. Попередня атрибуція та визначення категорії пам'яток. Це найскладніший етап наукового комплектування фондів, оскільки він передбачає диференційовану оцінку (атрибуцію) історичної або художньої вартості предметів, визначення категорії пам'яток. Ними можуть бути визначні споруди, пам'ятні

місця й предмети, пов'язані з історичними подіями, розвитком суспільства й держави, видатними особистостями, твори матеріальної й духовної творчості, які становлять історичну, наукову, художню чи іншу культурну цінність.

Розрізняють рухомі і нерухомі предметні пам'ятки та об'єкти. Предмети музейного значення поділяються на декілька категорій:

- Речові (зброя, інструменти, одяг, прикраси, предмети побуту).

У свою чергу їх класифікують як історичні, археологічні, етнографічні, історико-культурні тощо.

- Писемні (рукописи, документи, першодруки книг, журналів, газет, листівок, афіш).

- Нумізматичні (колекції монет, медалей, жетонів, різних відзнак).

- Художні (оригінальні твори іконопису, станкового й монументального живопису, скульптури, графіки, декоративно-ужиткового мистецтва, різноманітні види народної творчості - різьба, килимарство, гончарство, вишивка і т.д., а також художня фотографія, асамбляж та інші види новітньої художньої діяльності).

- Природничо-історичні (зразки матеріалів, ґрунтів, колекції рослин, чучела звірів, мокрі й сухі зоологічні препарати).

- Науково-технічні (інструменти, машини, устаткування, а також документи про винаходи і наукові відкриття).

- Меморіальні (предмети і матеріали, пов'язані з видатними людьми, меморіальні знаки, надгробки). При науковому доборі пам'яток насамперед слід звертати увагу на типові вироби, які характеризують епоху, а також на унікальні та рідкісні предмети і твори. Усе, що зібрано, придбано і є в музеї, підлягає державній охороні, а тому повинно облікуватися й зберігатися за певною системою.

Обліковують та зберігають пам'ятки у фондосховищах, і цю роботу називають ще фондовою. Вона ґрунтується на відповідних положеннях та інструкціях Міністерства культури України, законів про охорону й використання пам'яток історії та культури.

Джерело: https://tourlib.net/books_ukr/gorishvsky.pdf

Кейс 2

Облік музейних колекцій - це визначення предметів із точною фіксацією відомостей про них. Він складається з таких етапів:

Первинний облік. Усі пам'ятки музейного значення надходять до музею відповідно до Акту прийняття.

Далі заповнюється *інвентарна картка*, де

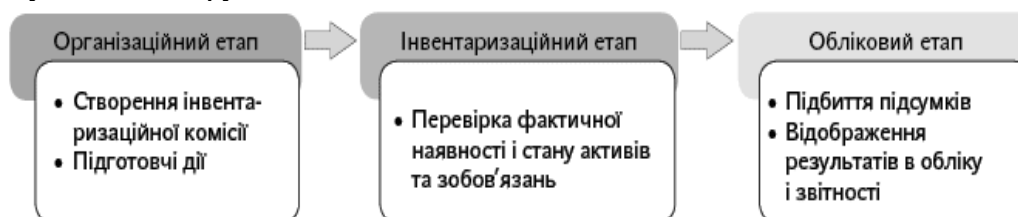

подається коротка характеристика про експонат, техніка виконання та фото, або графічне зображення експонату.

Потім вноситься запис у «Книгу надходжень», де фіксують дані про пам'ятку: час і спосіб надходження, назву й опис предмета, матеріал і техніку його виконання, стан збереження, вартість та

приналежність до певного відділу. У «Книзі тимчасового зберігання» фіксують предмети, передані музеєві на певний період (виставки, тематичні експозиції, інші заходи).

Інвентаризація. Здійснюється для наукового визначення й опису пам'ятки в інвентарних книгах. Інвентаризацію проводять за предметами (кожному з них надають порядковий номер) або за колекцією (номер надають колекції, додаючи колекційний опис). При інвентаризації документів, а також художніх пам'яток зазначають насамперед автора, далі назву та опис твору.

Опис природничо-історичних матеріалів розпочинають із їхньої видової назви. Розміри подаються у такому порядку: висота, ширина, довжина, глибина, для круглих предметів - діаметр.

Дорогоцінні метали й коштовності зважують.

На всіх предметах, занесених до «Книги надходжень» та «Інвентарної картки», ставлять шифр. Він складається зі скороченої назви музею, номера в «Книзі надходжень» (зазначеного у чисельнику), скороченої назви відділу, де предмет зберігається та інвентарного номера (у знаменнику).

Каталогізація. Вона є однією з важливих форм обліку, а також наукового вивчення та популяризації найцінніших музейних колекцій. Підготовчий процес наукової каталогізації передбачає такий порядок і нормативи:

1. виявлення відомостей про пам'ятку (об'єктивних наукових даних, пошук відповідної документації та джерелознавчої бази);

2. заповнення каталожної картки (автор, датування і дослідження написів, дати, позначок, встановлення автентичності пам'ятки, обставини її появи та первісного призначення, аналогії, формальні, іконографічні і технічні особливості, повна бібліографія, переміщення, стан збереження та умови зберігання). Наступний етап пов'язаний із внесенням уточнень, доповнень, змін.

Наукова каталогізація неможлива без розвитку науково-довідкового апарату у вигляді комп'ютерної або картотечної бази даних.

Найпоширенішими видами структурної класифікації музейного матеріалу є топографічна (місцезнаходження і переміщення музейних пам'яток), інвентарна (інвентарний опис з фотофіксацією), систематична (класифікація за історичними епохами, археологічними культурами, місцями розкопок чи регіонами), тематична (експозиційні тематичні групи й комплекси), предметна (особливо цінні експонати), хронологічна (періодизація за історичними подіями та епохами), іменна (авторська або меморіальна приналежність), географічна (пов'язаність із певними географічними або етнокультурними зонами).

Крім того, на пам'ятки нерухомі (поселення, кургани, храми, історичні будівлі), які перебувають під наглядом музеїв, складають інвентарні паспорти. Підсумковим документом розвитку науково-довідкової бази даних є «Науково уніфікований паспорт», до якого вносять вичерпні відомості про найвартісніші експонати музеїв для занесення їх до інформаційної системи Музейного фонду України.

Музейні фонди - це колекції, що розташовані у сховищах, експозиціях або на виставках музею. Охоронна робота починається відразу ж після надходження пам'ятки до музею та її обліку. Усі колекції поділяються на основний музейний фонд, що складається з оригінальних, вартісних пам'яток, та фонд науково-допоміжних матеріалів.

Головною умовою забезпечення охоронних норм є режим зберігання експонатів із рівномірним температурно-вологісним мікрокліматом та системою вентиляції. Оптимальною для музейних приміщень є температура повітря від +12° С до +18° С, а відносна вологість від 55% до 70% при добових коливаннях не більших за 5%. Іншими факторами, які впливають на стан збереження пам'яток, є відкрите світло, забрудненість повітря, випари шкідливих речовин, мікрофлора, а також механічні пошкодження. У разі пошкодження пам'ятки складають відповідний акт із пропозиціями про її реставрацію або переведення в допоміжний фонд.

Для нагляду за станом творів діє система запобіжних заходів, розроблені наукові методики консервації й реставрації музейних колекцій. Для кожної групи предметів створюють індивідуальні умови зберігання та реставраційні технології. Консерваційні та реставраційні заходи здійснюють фахівці-реставратори музею або ж працівники спеціалізованих реставраційних центрів (наприклад, Національного науково-дослідного реставраційного центру України, філії якого діють у Києві, Харкові, Одесі, Львові).

Джерело: https://tourlib.net/books_ukr/gorishevsky.pdf

Питання для перевірки і засвоєння матеріалу:

1. Основні типи та види музейних предметів (джерел), їх властивості та функції.
2. Типовий музейний предмет.
3. Унікальний музейний предмет.
3. Функції музейного предмету («моделювання дійсності», комунікативна, науково-інформаційна).
4. Критерії відбору музейних предметів для експонування.
5. Семіотика музейного предмету в системі музейної експозиції.

Тема 6. Музейний менеджмент та маркетинг
Семінар 7. Рекламно-інформаційна діяльність музеїв
Семінар запитань і відповідей

1. Питання для обговорення (дискусійні питання):

1. Музейний продукт.
2. Основні музейні послуги.
3. Додаткові музейні послуги.
4. Основні форми експонування.
5. Вартість музейних послуг.

Використання методу групування. Цей метод дозволяє велику кількість спостережень звести до досить невеликої кількості груп, в яких згруповані спостереження за більш яскравими та вражаючими ознаками, а далі на підставі аналізу отриманих груп дослідник робить висновки про весь масив одержаної інформації, а також про особливості кожної групи.

Оволодіння логічної схемою побудови аргументації: як аргументи можуть виступати тільки ті положення, істинність яких була доведена або які взагалі ні в кого не викликають сумніву або аргументи мають бути істинними; аргументи мають бути доведені незалежно від тези, тобто обов'язково слід дотримуватись правила їх автономного обґрунтування; аргументи мають бути не суперечними; аргументи повинні бути достатніми, тобто у своїй сукупності вони мають бути такими, щоб з них випливала теза, яка доводиться.

Тезу потрібно формулювати ясно і чітко; у ході доказу теза повинна залишатися незмінною. Спростування доказів; руйнація доказів інших дослідників шляхом встановлення хибності або необґрунтованості їх тези (твердження).

Студенти попередньо знайомляться з проблемними питаннями:

Під час семінару викладач намагається зініціювати максимум ідей для розв'язання проблеми. Викладач формулює проблему в формі запитання. Обговорення починається з виступу студента, який за кілька хвилин має запропонувати власний спосіб розв'язання проблеми. Запропоновані студентом ідеї в обмежений час обмірковують усі учасники семінару. Відтак виступає інший студент і пропонує іншу ідею або розвиває попередню. Кожен учасник семінару може висловлювати власні думки.

2. Розв'язання ситуаційних завдань.

Кейс 1

Сьогодні туризм є однією з найдинамічніших галузей світової економіки. Невід'ємною складовою туристичного бізнесу є не лише організація перевезення, розміщення, харчування туристів, але й включення в програму туру знайомства з природою та історією, архітектурними пам'ятками, національними особливостями регіону, міста чи села.

Туристична інфраструктура кожного регіону представлена сукупністю закладів, діяльність та роль яких спрямована на задоволення потреб туристів та населення. Як складова соціальної індустрії, інфраструктура туристичного характеру (куди включені і музеї) має свою специфіку.

Зупинимося на питанні про роль і місце музеїв в інфраструктурі туризму. Відомо, що музеї, опрацьовують, зберігають, експонують і пропагують пам'ятки та речі матеріальної культури того чи іншого народу, певного регіону, населеного пункту. І тому, незалежно від профілю чи правового статусу, кожен музей може і повинен стати одним з

ключових елементів у формуванні культурного середовища. Зміни економічних умов та життєвих орієнтирів значно вплинули на основи музейної діяльності.

Тож сьогодні ми вже можемо говорити про такі поняття як менеджмент та маркетинг у музейництві. Ще донедавна така

постановка питання викликала скепсис, адже відомо, що маркетинг існує там, де є комерційна діяльність організації та наявність інших операторів ринку, які утворюють конкуренцію. Тому необхідно чітко визначити, що є об'єктом маркетингової діяльності музеїв, тобто, що у даному випадку є «продуктом», за який відвідувач платить гроші.

Отже, *музейний продукт* - це комплекс основних та додаткових музейних послуг, тобто все те, що можна запропонувати відвідувачам музею.

До основних музейних послуг належать збір, вивчення, збереження та експонування пам'яток та включення їх в систему «експозиція - екскурсовод - екскурсія - відвідувач».

Додаткові музейні послуги: інші послуги, які надаються для задоволення попиту відвідувачів та потребують додаткових зусиль музею.

Музейний продукт повинен відрізнитися своєю унікальністю та індивідуальністю, формуватися стандартними та атракційними експозиціями. До останніх можна віднести, скажімо, такі: експозиція рухома, анімована, інтерактивна.

Для зацікавлення відвідувачів пропонуємо застосувати такі форми експонування, коли:

- до експонатів можна доторкнутися (дверцята шаф та шухляд можна відчинити та зазирнути усередину, ін.);
- експонати змішані або не підписані;
- експозиція супроводжується звуками (якщо виставка природнича, то, скажімо, співом птахів).

Це потрібно для того, щоб привернути увагу, примусити задуматися, проаналізувати, побачити і зрозуміти як загальну тему експозиції, так і окремі деталі.

В контексті додаткових музейних послуг слід визначити, що і як отримує турист (відвідувач), знайомлячись з музеєм? В першу чергу це - знання, естетичне задоволення, врешті, можливість відпочити.

Отже, йдеться про нематеріальні послуги, які надає музей і за які турист (відвідувач) платить гроші. Тобто, поєднання понять «відпочинок плюс пізнання та враження» якнайповніше передає сучасні тенденції розвитку музеїв. Повернемося до розуміння маркетингу в діяльності музейних закладів.

Джерело: https://tourlib.net/books_ukr/gorishovsky.pdf

Кейс 2

На сьогодні, актуальним завданням сучасного українського музейного менеджменту є сприяння популяризації національної спадщини а також формування позитивного культурного іміджу нашої держави.

В Україні критично бракує досвідчених менеджерів вищої і середньої ланок управління музейними установами, які займалися б розробкою та втіленням у життя довготермінових стратегій розвитку та комерційної прибутковості музеїв, проведенням публічної діяльності. Лише мала кількість вітчизняних музейних закладів мають у своєму складі відділи менеджменту або маркетингу [5, с. 16].

Складовим елементом музейного менеджменту є маркетинг, тобто дослідження споживчих смаків, формування попиту і задоволення потреб у сфері музейних та супутніх послуг. До прикладу в європейських країнах велика увага приділяється наявності у музеях

кафе і ресторанів, магазинів сувенірів та іншої продукції, необхідної для задоволення потреб відвідувачів.

На відміну від західних країн, в Україні практики надання музеями супутніх послуг розвинені недостатньо, що негативно відбивається на рівні їх відвідуваності. Завдання

музейного маркетингу – підвищення популярності закладу, сприяння формуванню національної ідентичності через проведення різноманітних курсів, лекцій, екскурсій іноземними мовами, навчання школярів, створення пересувних виставок, музейних магазинів тощо [1, с. 48].

Недостатнє фінансування та матеріально-технічне забезпечення залишаються одними з основних проблем вітчизняних музеїв. За умов ринкової економіки музейні заклади не можуть розраховувати лише на державну підтримку. Виживання музею у сьогоднішніх умовах

зумовлюється його здатністю знаходити джерела додаткового, позабюджетного фінансування. Пошук потенційних донорів і робота зі спонсорами (фандрайзинг) є одними з основних завдань музейного менеджменту [7, с. 51].

Проте, у вітчизняних музеях практично відсутні фахівці, які б спеціально займалися цим питанням. Відсутність державного стимулювання стримує процес залучення позабюджетних коштів на розвиток музейної справи, хоча існує тенденція відродження традицій меценатства та спонсорства: у Криму Благодійний фонд «Деметра» уже багато років підтримує Керченський історико-культурний заповідник, сприяє його дослідницькій та видавничій діяльності; Благодійний фонд «Розвиток України» надав кошти на реставрацію Митрополичого будинку на території Національного заповідника «Софія Київська»; при Національному художньому музеї України діє Фонд сприяння розвитку НХМУ, працює майстерня з виготовлення рам і видавництво «Артанія Нова». Зазвичай

спонсори допомагають великим музейним закладам устаткуванням, оргтехнікою, виділяють кошти на окремі видання та ремонт приміщень [4, с.95].

Для залучення додаткових ресурсів окремі музеї проводять на власній території презентації, вистави, концерти, фестивалі тощо. Однак такі масштабні акції можуть собі дозволити здебільшого великі популярні туристичні об'єкти: Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник, відділи Національного заповідника «Софія Київська» (музей «Судацька фортеця», «Андріївська церква»), музей «Київська фортеця» тощо [4, с. 96].

Невід'ємним компонентом музейного менеджменту є також сучасні інформаційні технології. Проте досі, багато районних та навіть обласних музеїв не підключені до мережі Інтернет, не мають власних веб-сайтів. Відповідно значна частина національної культурної спадщини залишається маловідомою не лише закордоном, але і в нашій країні [3, с. 211].

По суті, лише найбільші музейні заклади України можуть дозволити собі мультимедійні видання з метою популяризації власного закладу, експозицій та виставок. Не вирішеною проблемою для музеїв залишається також комп'ютеризація та автоматизація обліку музейних експонатів, оцифрування найбільш цінних мистецтва [5, с. 117].

Але, навіть можуть і повинні населення, колеги і місцеву пресу, акціях [2, с. 139].

без допомоги сучасних технологій, музеї інформувати про свою діяльність місцеве потенціальних відвідувачів-туристів через рекламу, участь у різноманітних мистецьких

Перед українськими музеями гостро стоїть питання налагодження PR комунікацій з громадянськістю. Вітчизняні музеї дуже слабо рекламують себе і власну діяльність. У музейних закладах зазвичай немає відділів або фахівців, які б спеціально займались відсутності заробляння розуміння у журналі матеріалів, роботи з відвідувачами, удосконаленню сучасного музейного та пам'яткоохоронного законодавства [4, с. 183].

закладах
займались
відсутності
заробляння
розуміння
у
журналі

матеріалів,

роботи з відвідувачами, удосконаленню сучасного музейного та пам'яткоохоронного законодавства [4, с. 183].

Сьогодні на заваді розвитку українського музейного менеджменту стоїть цілий ряд проблем. Однак здійснивши лише декілька важливих ініціатив можна було б суттєво поліпшити ситуацію. Зокрема:

– внести зміни до Законів України «Про податок на додану вартість», «Про оподаткування прибутку підприємств», що сприяло б акумуляції в музеях зароблених коштів (продаж квитків, лекції, інші заходи) шляхом скасування ставки ПДВ на час здійснення комерційної діяльності;

– внести зміни та доповнення до Закону України «Про музеї та музейну справу», які б знімали обмеження стосовно додаткових джерел фінансування музеїв та передбачали можливість здійснення музеями комерційної діяльності в рамках завдань та функцій музейних закладів;

– Міністерством культури України, розробити та вжити заходи з оптимізації кадрової політики у музейній сфері, які б передбачали організацію процесу навчання працівників музеїв основам менеджменту (підвищення кваліфікації шляхом семінарів, тренінгів). Відповідна система заходів мала б сприяти створенню нових спеціальностей – музейного менеджера та музейного маркетолога.

Джерело: <http://www.economy-confer.com.ua/full-article/1525/>

Контрольні питання:

1. Складові маркетингових зусиль в музейній справі.
2. Ціноутворення музейних послуг.
3. Маркетингові засоби формування позитивного іміджу музею.
4. Шляхи просування музейного продукту.

Тема 7. Культурно-масова діяльність музеїв

Семінар 8. Культурно-освітні програми як сучасний етап розвитку музейної комунікації

Семінар з виконанням практичних завдань

1. Питання для обговорення (дискусійні питання):

1. Музейно-педагогічні програми – науково-методична основа продуктивної взаємодії музею та навчальних закладів.

2. Форми музейної комунікації.
3. Майстер-класи як спосіб музейної комунікації.
4. Креативні музейні практики.
5. Нові моделі музейної комунікації.

Використання технології «Круглий стіл». Це спосіб організації обговорення питання, що характеризується рівноправ'ям усіх учасників круглого столу. Цей метод схожий із методом групової дискусії, однак більше направлений на остаточне вирішення питання, у той час, як дискусія, окрім формулювання рішень, має більший спектр застосування (генерування та аналіз ідей, створення алгоритмів та аналіз їхньої доцільності, обмін враженнями та емоціями тощо). Круглий стіл має наступні ознаки: • всі учасники обговорення рівноправні; ніхто не має права диктувати свою волю і рішення; • мета обговорення – узагальнити ідеї та думки щодо обговорюваної проблеми; • всі учасники круглого столу виступають у ролі пропонентів (повинні висловлювати думку з приводу обговорюваного питання, а не з приводу думок інших учасників).

2. Розв'язання ситуаційних завдань.

Кейс 1

Специфічною формою музейної комунікації виступає музейна експозиція, за допомогою якої відвідувач спілкується із музейним предметом. Як стверджує австрійський музеолог Ф. Вайдахер: «Теорія музейної комунікації досліджує та пояснює загальні та особливі засади поширення змісту музейних фондів серед суспільства» [2, с. 174], підкреслюючи, що музейна комунікація відбувається через експонування та інтерпретацію автентичних пам'яток, а її головним змістом є доступ суспільства до музейних збірок, збережених і досліджених музейниками [2, с. 177-182].

Зазначимо, що відвідувач вступає в контакт з музеєм, коли оглядає експозицію, спілкується із співробітниками, цікавиться музейними виданнями і бере участь у заходах музею, вбираючи інформацію для власних потреб (пізнавального, естетичного, освітньо-виховного розвитку тощо).

У свою чергу зворотній шлях інформації простежується через вивчення мотивації звернення до музею, інформаційного та емоційного впливу музейної збірки на відвідувача, спостереження за кількістю та частотою його

відвідувань тощо.

Комунікацію між музеєм і відвідувачем можна розділити на безпосередню та опосередковану. Важливо врахувати, і на цьому наголошував польський музеолог З. Странський, що музейна комунікація буде дієвою лише тоді, коли суспільство матиме широкий доступ до музейних колекцій та засвоїть їх [2, с. 181].

Щоб глядачі всебічно опанували музейні збірки, а експозиційна робота була ефективною, музейникам необхідно глибоко досліджувати свою аудиторію, її базові знання, навички, вікові особливості, уподобання тощо.

Виділяють три категорії відвідувачів: дослідники, які у своїй роботі використовують музейні фонди та бібліотеку. Останнім часом у музейній практиці пильна увага приділяється вивченню й аналізу музейної аудиторії за різними параметрами, тематичній зацікавленості музейною інформацією, впливу музею на формування світогляду аудиторії.

Для налагодження контакту з відвідувачем музейники звертають увагу на мотиви та потреби відвідування музею, вибудовують активний діалог із музейною аудиторією.

Вирішення завдань сучасної музейної комунікації базується на міждисциплінарному підході і потребує залучення музеєзнавчих, педагогічних, соціологічних та психологічних методів дослідження.

Зростання культурологічної ролі музеїв та їх вплив на сучасне життя суспільства виносять на порядок денний важливі питання шляхів взаємодії музею та відвідувача, а також змушують музейників уважніше придивитися до людини, яка виявляє бажання прийти до музею.

Зарубіжні музеологи вживають поняття «люди музейного типу», враховуючи рівень освіти, достатку і досвід відвідування музеїв у дитинстві.

Український відвідувач має свою особливість, сформовану історичним розвитком країни та музейної справи, національною ментальністю, і він потребує наукового вивчення. Музейну аудиторію дослідили, зокрема, у Національному музеї мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків. Як розповіла керівник проекту «Цей неясний суб'єкт бажання» Ганна Рудик, заступник генерального директора музею, на сьогодні гостро постало завдання з'ясувати хто ходить до музею, які головні «бажання» керують людиною у виборі музейного дозвілля. Вперше за підтримки Благодійного фонду Р. Ахметова «Розвиток України» восени 2012 р. вивчення демографічних, психографічних, особистісних та інших аспектів відвідування музеїв в Україні здійснив Київський міжнародний інститут соціології.

Джерело: http://history.org.ua/JournALL/kraj/kraj_2013_3/13.pdf

Практичні завдання:

1. Охарактеризуйте методи роботи з різновіковою музейною аудиторією.
2. Наведіть приклади як здійснюється наукова організація фондів та збереження музейних предметів у музеях різних профілів.
3. Дайте характеристику роботи віртуального музею є Театр-музей Сальвадора Далі у Фігерасі.
4. Створити «власний» віртуальний музей та розробити напрями його діяльності.
5. Електронні ресурси, які якісно оновлюють віртуальний музейний контент.
6. Навички роботи:

Google Arts and Culture, що містить величезну кількість актуальної та перевіреної музейної інформації, зокрема статті на актуальні теми, інформацію про різні типи музеїв, актуальні мистецькі галереї, колекції та теми, історичні події, пам'ятні місця, різні персоналії;

• *Google Expeditions, який охоплює інформацію про локальні природні та музейні об'єкти із можливостями застосування віртуальної та доповненої реальності.*

• *Europeana (Think Culture), що містить мільйони оцифрованих книг, картин, фільмів, музейних предметів та оцифрованих записів з усієї Європи;*

• *Historiana, який пропонує безкоштовний історичний контент, готовий до використання в навчальній діяльності, а також інноваційні цифрові інструменти.*

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПРОВІДНІ МУЗЕЇ УКРАЇНИ ТА СВІТУ

Тема 8. Музеї України

Семінар 9. Зародження колекціонування і виникнення перших музеїв Семінар - діалог

Питання для обговорення (дискусійні питання):

1. Характер збиральництва та демонстрації творів мистецтва в різні епохи.
2. Функції музеїв в епоху Ренесансу.
3. Музеї просто неба.
4. Протомузейний період.
5. Праці видатних європейських музеєзнавців XVII – XIX ст.
6. Традиція приватного колекціонування та меценатство як основа становлення українського музею.
7. Внесок у розбудову українського музею видатних колекціонерів В. Тарновського, Б. і В. Ханенків, А. Шептицького, Т. Жаспар та ін.
8. Типологічна різноманітність українських музеїв. Культурно-художня унікальність музейних об'єктів та музейних експонатів України.
9. Проблеми і перспективи розвитку музейного інституту в Україні.

Використання методу діалогу. Діалог як процес трансформації та вирішення конфліктів – це спеціально підготовлений груповий процес, який відбувається за допомогою ведучого та має на меті покращення розуміння/стосунків між учасниками, а також може бути спрямований на прийняття рішень щодо спільних дій або вирішення конфлікту у спосіб, що передбачає рівну можливість учасників зустрічі висловлювати власні думки. Покращення розуміння включає порозуміння між учасниками діалогового процесу, усвідомлення ними різних поглядів щодо обговорюваної проблеми, ситуації або учасників діалогу. Покращення стосунків між учасниками діалогової зустрічі проявляється у зміні поведінки у взаємовідносинах між ними. Додатково, діалог може мати на меті вирішення конкретної конфліктної ситуації або прийняття учасниками спільних домовленостей/рішень. Таким чином, основною метою діалогу не є переконання інших у своїй правоті шляхом нав'язування власних поглядів, а можлива зміна думок (бачення) через нове розуміння ситуації та інших учасників або пошук найбільш прийнятних рішень (консенсусу) для задоволення інтересів усіх учасників.

2. Розв'язання ситуаційних завдань.

Кейс 1

Західні дослідники першим теоретико-методологічним трактатом з музеєзнавства вважають книгу Й. Д. Майора «Ні до чого не зобов'язуючі загальні роздуми про художні і природничо-наукові зібрання» (Кіль, 1674 р.). Цей трактат дав поштовх до появи на початку наступного століття низки нових наукових праць, що узагальнили існуючий на той час європейський досвід наукового опису, збереження і використання музейних предметів і колекцій. Серед цих праць, зокрема, вирізняємо книги І. Д. Моллера «Про кунсткамери і натуркамери» (1704 р.), Л. К. Штурма «Публічні кабінети рідкісних і природничо-наукових предметів» (1704 р.) та трактат М. Б. Валентіні «Музей музеїв» (1704 р.), що став справжнім бестселером і перевидавався у 1712 і 1714 роках [73].

Невдовзі К. Найкель (псевдонім К. Ф. Енкеля) у праці «Музеографія, чи керівництво до правильного розуміння і корисного заснування музею чи раритет-камери» (Мюнхен, 1727 р.) увів у науковий лексикон термін «музеографія» і запропонував перший досвід класифікації музеїв.

Сучасний термін «музеологія», яким нині послуговуються західні наукові школи, увів Й. Г. Грассе у спеціальній публікації «Музеологія як наука» (Дрезден, 1883 р.), визначивши об'єкт і предмет, мету і завдання та охарактеризувавши дослідницький потенціал цієї нової наукової дисципліни [87].

Класичний період розвитку музейної справи характеризується такими рисами: т. зв. музейним бумом, коли прагнення облаштувати музеї оволоділо помислами освічених людей у всіх країнах світу; глобальним поширенням музейної практики; розвитком уніфікованої музейної теорії й методики музеєфікації та експозиційної роботи; галузевим профільним розширенням музеїв на десятки окремих типів, видів і підвидів; створенням перших національних і міжнародних музейних асоціацій; визнанням ООН і ЮНЕСКО значущості ролі музеїв у житті суспільства й зростання ролі їхніх соціальних та комунікативних функцій.

Сучасний період розвитку музейної справи ознаменувався тенденцією переходу до концепції т. зв. нової музеології й відходу у музейній практиці від класичних догм облаштування камеральних музеїв до популярної в наші дні практики «мякої» і часткової музеєфікації в автентичному середовищі, заснування мережі середовищних музеїв-заповідників та екомuzeїв, міст-музеїв, інноваційних ідей часткової музеєфікації (консервації) місць постійного проживання людини (та заповідання всіх репрезентативних ділянок природи), розвитку розважально-анімаційних та віртуальних музеїв тощо [76, 85, 87].

Попередниками сучасних музеїв в Україні більшість вчених вважають колекції книг, картин, художніх виробів тощо, які зберігалися у храмах ще в часи Київської Русі: Десятинній церкві, Софійському соборі, Києво-Печерському монастирі та ін. У XVII–XVIII ст. великі приватні збірки художніх творів містилися у феодальних замках та династичних маєтках (Яна Собеського у Жовкві, Синявських – у Бережанському замку, Вишневецьких – у замку у Вишнівці, галерея Сапе у Кодні, К. Разумовського – у Батурині тощо) [41].

Музеї в Україні почали виникати в першій половині XIX ст. У цей час було відкрито кілька музеїв різних профілів, у т. ч. Миколаївський (1806 р.), Феодосійський (1811 р.), Одеський (1825 р.), Керченський (1826 р.), Музей старожитностей Катеринославської губернії (1849 р.). Основні фонди цих музеїв становили матеріали археологічних розкопок.

У першій половині XIX ст. в Україні виникають університетські музеї. У 1807 р. при Харківському університеті завдяки зусиллям громадського діяча В. Н. Каразіна відкрито кілька музеїв – Археологічний, Зоологічний, Мінералогічний, Музей образотворчих мистецтв. У 1834–1837 рр. при Київському університеті завдяки його першому ректорові М. О. Максимовичу також було створено музеї: Старожитностей, Нумізматичний, Образотворчих мистецтв, Зоологічний та ін.

Розвиток музейної справи в Україні інтенсифікувався у другій половині XIX – на початку XX ст. Тоді було відкрито низку історичних та природничих музеїв: Херсонський музей старожитностей (1890 р.), Херсонський археологічний музей (1893 р.), Львівський історичний музей (1893 р.), у Чернігові – музей Архівної комісії (1897 р.) та музей українських старожитностей В. В. Тарнавського (1902 р.). Серед інших українських музеїв одним з найбільших був Полтавський природничий музей (1891 р.). У Севастополі 1869 р. відкрито музей Чорноморського флоту, 1905 р. – Музей героїчної оборони і визволення міста.

На базі приватних колекцій творів мистецтва в Україні наприкінці XIX – на початку XX ст. організовано ряд художніх музеїв: у Харкові – перший в Україні міський художній музей (1886 р.), Києві – Міський музей старовини і мистецтв (1899 р.), Одесі – Міський

музей красних мистецтв (1899 р.), Феодосії – картинну галерею творів І. К. Айвазовського, ним засновану. Художні галереї були відкриті у Миколаєві й Катеринославі.

На західноукраїнських землях великим музейним центром стає місто Львів. Тут 1874 р. відкрито Міський промисловий музей, у 1887 р. – Музей Ставропігійського інституту; 1895 р. – Етнографічний музей Наукового товариства імені Т. Г. Шевченка; 1904 р. – Археологічний музей «Народного дому», 1907 р. – Народний музей (тепер Львівська галерея мистецтв) та ін. В 1912 р. закладено Тернопільський краєзнавчий музей.

Значна теоретична робота з уніфікації методології, напрямів і завдань музейної діяльності була піддана широкому публічному обговоренню й науковому узагальненню на кількох археологічних з'їздах ХІХ – початку ХХ ст. та на Першій Всеросійській музейній конференції.

На початку ХХ ст. в Україні створюються меморіальні музеї. Так, 1904 р. у Ялті відкрито меморіальний музей А. П. Чехова. До 1917 р. в Україні не було жодного меморіального музею, присвяченого Т. Г. Шевченкові, І. Я. Франкові, Лесі Українці або іншим діячам української культури [1].

Великі приватні музейні колекції мали В. В. Тарнавський, Б. І. та В. Н. Ханенки, В. А. Щавинський, П. П. Потоцький та ін. Всього в Україні до 1917 р. було 35 музеїв. Вони належали різним відомствам, установам та приватним особам.

Щодо теорії музейної справи, то вона перебувала ще в зародковому стані.

Після 1917 р. в умовах політики українізації, відносного підвищення уваги уряду до проблем освіти, охорони пам'яток музейного будівництва, масового краєзнавчого руху і широкої аматорської ініціативи зі створення музейних осередків на місцях спостерігалось значне зростання музейної мережі.

Перша Всеукраїнська краєзнавча конференція, що відбулася 1925 р. в Харкові, націлювала місцеві музеї, як низові краєзнавчі осередки, на всебічне вивчення минулого і сучасного краю.

Музей-кабінет антропології та етнографії імені Ф. К. Вовка разом з іншими академічними установами Історичної секції ВУАН став науково-організаційним та координаційним центром краєзнавства в Україні і поступово розгорнув дослідження в галузі етнографії, археології, антропології.

Визначними організаторами музейної справи в цей час в Україні були М. Ф. Біляшівський, Ф. І. Шміт, Д. М. Щербаківський, М. О. Макаренко, У. Л. Ёрнст, К. В. Мощенко, В. Г. Кравченко, П. П. Постоев, М. Я. Рудницький, С. А. Тарапушенко, Д. І. Яворницький, П. А. Тутковський, Ю. Й. Сочинський, С. С. Дложевський, М. Ботенко та багато ін. [23].

Влітку 1919 р. в Україні було створено нові музеї – Черкаський, Вінницький, Нікопольський, Уманський та ін. У тому ж році відкрито Картинну галерею в Полтаві; 1920 р. засновано Одеський державний художній музей, 1922 р. – Київську картинну галерею. Збільшилася кількість історичних і художніх музеїв.

Джерело: <https://studfile.net/preview/5082499/page:2/>

Питання для перевірки і засвоєння матеріалу:

1. Діалектика традиції та новаторства у музейній практиці сучасної України.
2. Музеї державні та приватні.
3. Проблема збереження та відбудови історичних музейних об'єктів України.
4. Ідеальний музей майбутнього: позиція сучасних музейних працівників, арт-кураторів, культурологів

Тема 8. Музеї України
Семінар 10. Проблеми та перспективи розвитку музейної мережі
України
Семінар - діалог

1. Питання для обговорення (дискусійні питання):

1. Реорганізація музейної мережі в сучасній Україні. Модернізація «старих» та створення нових музейних комплексів.
2. Сучасне музейне законодавство України.
3. Музеї та екскурсійно-туристичний рух.
4. Основні показники відвідуваності музеїв держав.
5. Тенденції функціонування музейних установ.

Використання технології «Мікрофон». Ця технологія є різновидом загальногрупового обговорення певної проблеми, яка дає можливість кожному сказати щось швидко, відповідаючи по черзі. Перед групою ставиться запитання. Студентам пропонується умовний мікрофон, який вони будуть передавати один одному, по черзі беручи слово. Говорити може тільки той, хто тримає мікрофон. Якщо студент не має що сказати, він передає слово одногрупнику. Важливо не обговорювати і не критикувати чужі відповіді. По закінченню викладач або студент, який добре володіє цією темою підбиває підсумок.

2. Розв'язання ситуаційних завдань.

Кейс 1

Послуги дозвілля в туризмі є надзвичайно різноманітними, і їх спектр постійно ускладнюється. Великим попитом користуються культурно-просвітницькі послуги, які надаються класичними закладами, як-от: музеї, художні галереї, театри тощо.

Заклади культури та мистецтв виступають вагомою складовою туристичної інфраструктури, мають значний вплив на формування туристичної привабливості регіонів країни. Екскурсійні послуги, які надаються музеями, є невід'ємною складовою комерційного туристичного продукту й глобальної індустрії туризму.

Звернемося до даних міжнародної статистики. За останніх двадцять років у світі спостерігається стрімке зростання кількості музеїв, на початку ХХІ ст. їх налічується близько 40 тис. Більш аніж половина музейної мережі планети зосереджена в Європі, 20% – у США, решта – розосереджена в інших країнах світу. Найбільше музеїв мають

США – понад 3 тис., Італія – близько 2 тис., Франція Великобританія, Німеччина і Росія – понад 1 тис. Країни Азії й Африки на початку ХХІ ст. активно залучені в процес створення національних музейних мереж, на які покладається завдання сприяти розвитку національної самосвідомості й охороні культурно-історичних цінностей [73].

Щодо співвідношення кількості музеїв у перерахунку на кількість мешканців держави, за цим критерієм планку лідерства також історично утримує Європа. Станом на 1 січня 2005 р. пересічно один музей припадає на 16 тис. жителів Європейського Союзу. У розрізі його окремих країн найвищий показник мають Фінляндія та Швейцарія, де один музей припадає на 8 тис. мешканців.

Серед країн Європейського континенту Україна славиться досить великою кількістю пам'яток історико-культурної спадщини, проте кількість музеїв у нашій країні є ще недостатньою. У музеях України зберігається понад 11 млн пам'яток історії, культури та мистецтв [58].

Найвищі темпи розвитку національної музейної мережі відповідають періоду «сплеску» національної самоідентичності й патріотично-культурного відродження, що тривав у нашій країні з 1985 по 1995 рр. Так, за період 1985 –1990 рр. кількість музеїв України зросла ледь не в півтора рази (з 174 до 214), при цьому варто мати на увазі, що реальна кількість новостворюваних музеїв була набагато вищою, ніж фіксувала державна статистика, бо вона враховувала закриття групи установ тоталітарно-ідеологічного спрямування й не враховувала установи державної форми власності.

Поряд з цим ще з середини 1980-х років окреслилася тенденція неухильного щорічного падіння обсягів відвідуваності національної музейної мережі (очевидно, за рахунок згортання розповсюджені у попередню тоталітарну добу практики примусового організованого відвідування музеїв школярами, студентами, робітниками за приписами профспілок).

За перші роки становлення державної незалежності й національної самосвідомості музейна мережа держави з 1990 до 1995 рр. зросла на 100 установ (з 214 до 314), а де-факто – майже вдвічі. У подальші роки темпи росту суттєво знизилися: до 64 нових музеїв за період 1995 –2000 рр. та 44 музеїв за період 2000 –2005 рр.

Збільшення чисельності національної музейної мережі на початку XXI ст. (2001 – 2005 рр.) завдячує зростанню їх кількості, головним чином в областях: Тернопільській – на 12 музеїв, Полтавській – на 7 музеїв, Кіровоградській – на 6 музеїв та Чернігівській – на 5 музеїв.

Сучасна географія музейної спадщини України така: на Київ припадає 32 музеї, Західне Полісся – 20, Центральне Полісся – 22, Чернігівщину – 28, Карпатський регіон – 34, Поділля – 60, Черкаську й Кіровоградську області – 50, Дніпропетровську й Запорізьку області – 26, Слобожанщину – 62, Донбас – 38, Західне Причорномор'я – 22, АР Крим (включаючи м. Севастополь) – 23 установи.

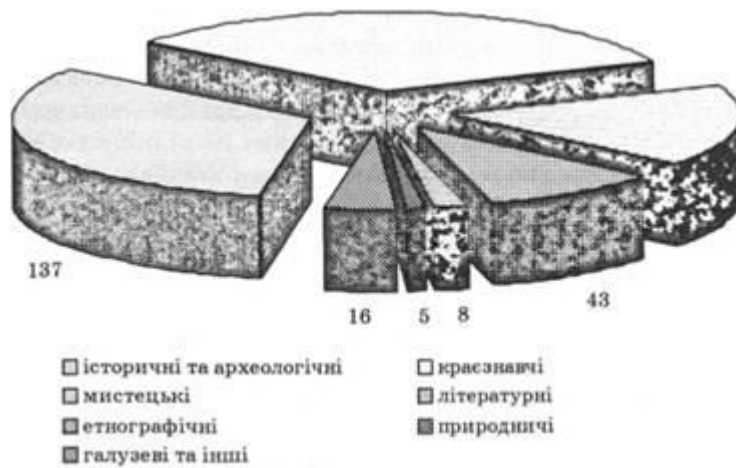
Таким чином, серцевиною національної музейної мережі виступає подільсько-наддніпрянський терен – смуга споконвічного оселення українського етносу в Лісостеповій частині країни від річки Збруч до Дніпра. На цій території зосереджено 110 державних музеїв, тобто рівно 1/4 національного музейного фонду. З урахуванням музеїв Києва ще одна чверть національного музейного фонду зосереджена в межах Українського Полісся.

В Україні домінують музейні установи комунальної форми власності (88,4% музеїв), на початку XXI ст. у державній власності залишився всього 41 музей (9,7%), ще 8 музеїв (1,9%) країни функціонує на правах приватної власності (з них 3 в Івано-Франківській області). Державні музеї зосереджені здебільшого в Києві (16 з 41), на решті території країни налічується по 1 – 2 державні музеї на регіон.

Музейний фонд нашої країни розподілений вкрай нерівномірно. Основні скарбниці національних музейних пам'яток розміщені в Києва та на Львівщини. У фондосховищах столичних музеїв сьогодні зберігається 22,3% експонатів (тобто більш ніж кожна п'ята пам'ятка музеїв країни), у музейних фондосховищах Львова й області зосереджено 9,75% експонатів (тобто майже кожна десята пам'ятка музеїв країни). А загалом у музеях м. Києва, Львівщини й Криму нині зберігається 4 516 452 пам'ятки, тобто 39,2% експонатів держави.

Варто зауважити, що стан фондів приміщень деяких музеїв дуже часто є незадовільним. Забезпечення належного стану збереження пам'яток та проведення комплексного обстеження умов збереження фондів музеїв є однією з важливих проблем у діяльності музейних закладів більшості регіонів нашої країни.

Окремі твори мистецтва експонуються на виставках поза музеями, але це число доволі незначне (лише 0,55% експонатів від загальної кількості усіх експонатів основних фондів музеїв України було показано на виставках протягом 2004 р.). Наприклад, у рамках Року України в Республіці Польща у виставці «Львів прекрасний» було представлено твори мистецтва з колекції Львівського історичного музею в м. Валбжиху; у Замойському музеї м. Замостя та Окружному музеї м. Жешува проходили виставки із збірки Львівського історичного музею.

Найпоширенішим видом музеїв в Україні є красназавчі – аналогів їм у західних країнах не існує. На них припадає 34% музейного фонду. Варто зазначити, що впродовж 1994 – 2004 рр. красназавчим музеям приділялося недостатньо уваги, в результаті чого багато з них, особливо у незначних за кількістю жителів населених пунктах, було зачинено. Понад 32% музейного фонду країни становлять музеї історичного профілю (140 історичних та сім археологічних), 17% – мистецькі, 10% – літературні, на музеї всіх інших профілів сукупно припадає всього 7% національного музейного фонду.

За профілем музеї окремих регіонів нашої країни розподілені доволі нерівномірно. Так, 62,5% етнографічних та 34% історичних музеїв країни зосереджено в межах її Карпатського регіону, 50 – галузевих музеїв країни сконцентровані в Києві, понад 1/4 літературних – на Полтавщині, 1/8 історичних – на Чернігівщині.

Число днів на рік, відкритих для відвідування у середньому на один музей в Україні, становить 76,0. Максимальне значення в Україні має Дніпропетровська область – 414,7, мінімальне – Чернігівська область – 25,4.

Відвідуваність музеїв країни – це основний показник їх суспільної значущості. Щороку музеї нашої країни відвідує понад 18 млн осіб, тобто, у перерахунку на кількість населення, фактично кожен третій мешканець України, або кожна друга дитина шкільної й студентської вікової групи. На перший погляд, це цілком успішні показники, що свідчать про належне задоволення музейними установами держави культурних потреб її громадян. Однак насправді ситуація набагато складніша й навіть до певної міри депресивна.

В Україні має місце явище глибоко нерівномірного географічного розподілу обсягів відвідувань музеїв за регіонами. Діапазон в обсягах відвідування музеїв окремих регіонів країни коливається від 123,7 тис. осіб/рік у Волинській області до 3198,8 тис. осіб/рік у Києві. Загалом Київ дуже вирізняється з-поміж інших теренів країни за показником популярності його музеїв серед відвідувачів. У відносному перерахунку на музеї Києва припадає понад 17% (або 1/6) усіх відвідувачів музеїв нашої країни. Промовистим є також той факт, що Київ і АР Крим сукупно обслуговують близько 37,5% відвідувачів музейних установ України.

Отже, між цими двома регіонами та рештою території країни існує істотний диспропорційний розрив в обсягах відвідування їхніх музейних установ. Для прикладу, музеї лише одного міста Севастополя у 2004 р. обслужили більше відвідувачів, ніж музеї туристично привабливих Львівської, Івано-Франківської, Одеської, Київської, Полтавської чи будь-якої іншої області України.

Джерело:

https://pidru4niki.com/15100827/kulturologiya/problemi_perspektivi_rozvitku_muzejnoyi_merez_hi_ukrayini

Контрольні питання:

1. Історична динаміка і основні етапи становлення українського музею (19-21 ст.).
2. Традиція приватного колекціонування та меценатство як основа становлення українського музею.
3. Внесок у розбудову українського музею видатних колекціонерів В.Тарновського, Б. і В.Ханенків, А.Шептицького, Т.Жаспар та ін.
4. Типологічна різноманітність українських музеїв.
5. Культурно-художня унікальність музейних об'єктів та музейних експонатів України.
6. Проблеми і перспективи розвитку музейного інституту в Україні.
7. Діалектика традиції та новаторства у музейній практиці сучасної України.
8. Музеї державні та приватні. Проблема збереження та відбудови історичних музейних об'єктів України.
9. Ідеальний музей майбутнього: позиція сучасних музейних працівників, арт-кураторів, культурологів

Тема 8. Музеї України

Семінар 11. Стан сучасної музейної мережі України

Семінар запитань і відповідей

Питання для обговорення (дискусійні питання):

1. Спроби збору даних та анкетування музейних закладів.
2. Основні проблеми українських музеїв, їх ресурсного забезпечення.
3. Потреби фахової музейної аудиторії.
4. Різноманітні формати музейної комунікації, які музеї застосовують сьогодні.
5. Дані про персонал музею.
6. Нормативні документи, які регламентують діяльність та забезпечення музею.

Використання методу діалогу. Діалог як процес трансформації та вирішення конфліктів – це спеціально підготовлений груповий процес, який відбувається за допомогою ведучого та має на меті покращення розуміння/стосунків між учасниками, а також може бути спрямований на прийняття рішень щодо спільних дій або вирішення конфлікту у спосіб, що передбачає рівну можливість учасників зустрічі висловлювати власні думки. Покращення розуміння включає порозуміння між учасниками діалогового процесу, усвідомлення ними різних поглядів щодо обговорюваної проблеми, ситуації або учасників діалогу. Покращення стосунків між учасниками діалогової зустрічі проявляється у зміні поведінки у взаємовідносинах між ними. Додатково, діалог може мати на меті вирішення конкретної конфліктної ситуації або прийняття учасниками спільних домовленостей/рішень. Таким чином, основною метою діалогу не є переконання інших у своїй правоті шляхом нав'язування власних поглядів, а можлива зміна думок (бачення) через нове розуміння ситуації та інших учасників або пошук найбільш прийнятних рішень (консенсусу) для задоволення інтересів усіх учасників.

2. Розв'язання ситуаційних завдань.

Кейс 1

Важливими чинниками, які впливають на успішність музею, також називалися фізичний стан площ та матеріальне забезпечення:

- Гарний стан будівлі (фасад та всередині) та території;
- Здатність забезпечення умов належного зберігання експонатів;
- Наявність технічного обладнання та програмного забезпечення, необхідного як для експозиціонування (аудіо-гіди, проектори, аудіо-апаратура та ін.), так і для роботи співробітників музею;
- Наявність коштів та спеціалістів, які займаються PR-ом музею, його просуванням в інтернеті, оцифруванням колекції та наповненням сайту;
- Наявність обладнання, що підвищує комфорт перебування відвідувачів у музеї;
- Можливість реставрувати предмети.

«Є проблеми внутрішні, які ми виносимо на розгляд влади, яка не завжди це чує, але ми вважаємо, що наш музей успішний, бо у нас практично немає тих предметів, які невідреставровані чи ми їх не вилучаємо для реставрації. Щорічно іде реставрація унікальних предметів на постійній основі» (Interview_M5).

«Як би колектив не прагнув себе позиціонувати і танцювати, і заходи проводити, але старе приміщення, старі умови праці – це важко поєднувати. Люди хочуть тепер комфорту, люди хочуть бачити сучасну базу, сучасні підходи...» (Interview_M26).

«Це рівень технологічності експозицій, які відстають від світових тенденцій, трендів, ми доганяємо, щось робимо, але не все нам вдається, не так швидко і так якісно (Interview_M34).

Підсумки соціологічного дослідження

1. Практично усі музеї, представники яких були опитані, мають закріплену документально стратегію на рік або на п'ять, якої намагаються дотримуватися в межах наявного фінансування. Ті, хто не мають, займаються її розробкою власними силами або за допомогою фахівців. Зазвичай стратегія розробляється колективно.

2. Керівники активних музеїв констатують, що для того, аби музей як інституція вижив і розвивався, він має змінювати місію з інформативної на комунікаційну, з пасивної форми взаємодії з відвідувачем на інтерактивну. Музей має бути актуальними у темах проєктів, у форматах подання інформації, у продуктах діяльності, у способах комунікації з відвідувачами (реальними та віртуальними). Музей має стати культурною «точкою тяжіння» для громади.

3. В даний момент для українських музеїв важливою місією є деміфологізація історії, зокрема локальної.

4. Одним із пріоритетних напрямків у роботі українських музеїв сьогодні є цифровізація.

5. Музеї активно вивчають власну аудиторію та розуміють, хто є їхнім відвідувачем. Усі музеї активно використовують соцмережі для спілкування. Більшість проводять дослідження потреб та рівню задоволеності роботою музеїв за допомогою анкетування відвідувачів. Музейники визнають необхідність проведення професійних соціологічних досліджень, проте мало хто має відповідні фінансові ресурси.

6. Опитані музейники активно спілкуються одне з одним, обмінюються досвідом успішних проєктів та співпрацюють із українськими та зарубіжними колегами. Основними конкурентами для українських музеїв є розважальні заклади.

7. Українські музеї потерпають від недофінансування органами влади, яким підпорядковуються.

Через це

1) страждає стан будівель/територій музеїв;

2) музейні співробітники отримують дуже низьку зарплату, що призводить до кадрового голоду в музеях;

3) музейні колекції опиняються під загрозою фізичного зникнення.

8. Музейники впевнені в тому, що офіційна звітність, яка наразі існує в Україні, має низьку цінність. На думку експертів, за результатами звітності необхідно заохочувати тих, хто активно і ефективно працює та спонукати тих, хто «відстає».

9. Систему присвоєння музеям категорій, яка впливає на фінансування, більшість експертів вважають застарілою та неефективною.

10. Форма державного статистичного спостереження музеїв 8-нк, з точки зору експертів, є «порожньою», бо вона не відображає роботи музеїв.

11. Успішність музеїв має визначатися за допомогою комплексної оцінки низки показників їхньої роботи - як кількісних, так і якісних.

12. Важливим чинником, який впливає на успішність музею, є його фізичний стан та матеріальне забезпечення.

13. Європейський досвід оцінювання ефективності роботи музеїв може бути запозичений виключно з урахуванням українських реалій, в іншому випадку це може призвести до спротиву значної кількості музейників.

14. Індикатори ефективності, у випадку, якщо буде розроблено нову систему оцінювання з залученням показників ISO 21246, не мають бути універсальними для всіх музеїв, а мають бути адаптовані до розмірів, тематики та інших особливостей музейних інституцій, а також враховувати їхнє місцезнаходження. Оцінювання ефективності має бути диференційованим.

15. Впровадженню нової системи оцінювання ефективності роботи музеїв має передувати інформаційна кампанія та практичні тренінги для адміністрації музеїв.

Джерело: <https://uaculture.org/wp-content/uploads/2020/12/4.-systema-oczinuvannya-efektyvnosti-roboty-muzeviv.pdf>

Тема 9. Провідні музеї світу

Семінар 12. Музеї світу XX – XXI ст.

Семінар-розгорнута бесіда

Питання для обговорення (дискусійні питання):

1. Традиційні музеї та музеї сучасного мистецтва на початку 20 ст.
2. Нові підходи до відбору музейних експонатів, їх представлення та дизайну музейного простору.
3. Нові типи музеїв: музеєфікація кварталів і міст; музеї побуту, промислової археології, «скансени» тощо.
4. Технічні музеї (пошти, друку, транспорту, космонавтики, промисловості тощо). Музей і технічне переоснащення. Модернізація традиційних музеїв.
5. Сучасні концепції художнього музею. Музеї сучасного мистецтва як музеї доби постмодерну.
6. Центр Ж.Помпідю у Парижі, Гугенгейма у Нью-Йорку.
7. Світові музеї сучасного мистецтва. Нові світоглядні засади організації музейної сфери у 21 ст..
8. Організація віртуального музейного простору як принцип експозиції 3-го тисячоліття.

Використання технології «Мікрофон». Ця технологія є різновидом загально групового обговорення певної проблеми, яка дає можливість кожному сказати щось швидко, відповідаючи по черзі. Перед групою ставиться запитання. Студентам пропонується умовний мікрофон, який вони будуть передавати один одному, по черзі беручи слово. Говорити може тільки той, хто тримає мікрофон. Якщо студент не має що сказати, він передає слово одногрупнику. Важливо не обговорювати і не критикувати чужі відповіді. По закінченню викладач або студент, який добре володіє темою підбиває підсумок.

2. Розв'язання ситуаційних завдань.

Кейс

В європейських країнах сфера культури вважається не тільки соціокультурною складовою в житті суспільства, а й являє собою важливий чинник соціально-економічного розвитку, розглядається як один із чинників формування конкурентоспроможності країни в сучасному глобалізованому світі. На культуру дивляться як на складову в розв'язанні економічних, політичних і соціальних проблем.

Музеї – багатофункціональні заклади соціальної інформації, призначені для збереження культурно-історичних і природничо-наукових цінностей, накопичення та поширення знань через вивчення і демонстрацію унікальних пам'яток матеріальної культури. Міжнародна рада музеїв (ICOM), Міжнародна рада з питань пам'яток і визначних місць (ICOMOS), Паневропейська федерація культурної спадщини (Europa Nostra) координують зусилля країн з проблем використання музеїв, пам'яток історії та культури в туризмі в Європі та світі в цілому, що сприяє соціокультурному та економічному розвитку країн і регіонів, розвиває міжкультурний діалог. Моральний кодекс музеїв ICOM стверджує, що чільне призначення музейних закладів – надавати послуги суспільству

Зарубіжні музеї ведуть пошук свого місця в багатоманітному культурному просторі. Музеї перетворюються на важливі осередки освіти і навчання, оскільки саме вони забезпечують доступ до національної культурної та природної спадщини людям різного фаху та віку. Вагомість цієї ролі базується на спроможності музеїв надавати громадськості інтерактивну, предметну та ідейну платформи для глибшого пізнання своєї етнічної ідентичності, нації та всього світу. У Міжнародний день музеїв ICOM анонсувало 2008 рік під гаслом „Музеї як чинник соціальних змін та розвитку” («Museums as Agents of Social Change and Development»).

Великобританія

Рада музеїв, бібліотек і архівів (Museums, Libraries and Archives Council (MLA)) забезпечує державну музейну політику та консулює уряд щодо завдань і пріоритетів сектору. Британський уряд вважає, що музеї несуть позитивні емоції і займають вагому нішу в індустрії дозвілля. Перед британською музейною політикою стоїть мета – зробити людей кращими, досвідченішими, освіченими. Уряд лейбористів у травні 2000 р. окреслив основні завдання музеїв, галерей і бібліотек.

1. Соціальна спрямованість має бути пріоритетом у роботі музеїв, галерей і бібліотек.
2. Забезпечення широкого доступу громадськості до колекцій.
3. Музеї, галереї і бібліотеки мають використовувати новітні технології для забезпечення доступності колекцій.
4. Каталоги і ключові документи мають бути доступні в Інтернеті.
5. Надання послуг має бути пріоритетом у роботі музеїв, галерей і бібліотек.
6. Музеї, галереї і бібліотеки повинні консулювати людей з ризиком соціальної відчуженості.
7. По можливості, колекції та експозиції мають відображати культурне і соціальне розмаїття реальної та потенціальної аудиторії.
8. Музеї, галереї та бібліотеки повинні бути місцем навчання.
9. Музеї, галереї і бібліотеки повинні співпрацювати з іншими організаціями.
10. Музеї, галереї і бібліотеки повинні розвивати проекти, спрямовані на покращення життя людей з ризиком соціальної відчуженості.
11. Музеї, галереї і бібліотеки повинні думати, як вони можуть збільшити свою роль як агентів соціальних змін.

Відповідно до поставлених завдань у Великобританії діє багато різноманітних програм. У британських музеях працює майже 25 тис. волонтерів (близько 60 % від загальної кількості працюючих). Волонтерство спрямоване на подолання соціальної відчуженості, розвиток навичок і талантів, що стануть у пригоді при пошуку роботи. MLA спільно з Музейною Асоціацією (Museums Association) започаткували підготовку музейних працівників з числа національних меншин. Музеї широко використовуються для вивчення різних предметів у школі (24 % дітей відвідують музеї для навчання).

Відповідно музейні заклади співпрацюють з Міністерством освіти. Croydon Clocktower Museum організовує ознайомлення дітей з китайською порцеляною (діти розмальовують чашки за музейними зразками). Соціальна служба Лондона співпрацює з Національною галереєю, що дозволяє дітям з інтернатів працювати з професійними художниками. Дана програма пробуджує у дітей цікавість до мистецтва, допомагає сконцентруватися і розслабитися. У рамках програми «Навчання для всіх» музеї організовують пересувні виставки у тюрми, школи, лікарні. Для академічної науки музеї формують спільні каталоги, які є доступними у мережі Інтернет. Для поширення знань використовуються новітні технології (комп'ютери, аудіо-гіди).

Британський досвід затребуваний в інших європейських країнах. Усе більше уваги приділяється розвитку аудиторії (audience development – англо-американський термін, який означає покращення музейного сервісу для пошуку відвідувачів і розширення аудиторії). В європейських країнах запроваджують дослідження різних цільових аудиторій і намагаються зробити відвідувачів постійними.

Австрія

В Австрії з населенням 8 млн нараховується 1600 музеїв. Незважаючи на велику кількість іноземних туристів, австрійські музейники намагаються заохочувати місцевих мешканців відвідувати музеї, організовують різні навчальні програми для школярів. У серпні 1998 р. австрійський федеральний уряд прийняв закон про музеї. Дев'ять найбільших музеїв змінили статус, стали економічно автономними неприбутковими науковими інституціями. Рухомі та нерухомі фонди залишилися у власності Австрійської держави. Відомо, що через 20 років кожен третій австрієць буде віком за 60 років, зросте кількість мігрантів. Відповідно місцеві музейники думають про створення нових програм.

У 2020 р. у віденські музеї 58 % відвідувачів прийшли, щоб побачити нову виставку, 14 % привабила особлива музейна подія або програма, лише 5 % прийшли ознайомитися з постійною експозицією. Подібні дослідження є дуже важливими для подальшого планування музейної роботи, стратегічного планування і залучення дедалі більшої аудиторії.

Зарубіжні музейні заклади відіграють важливу роль у формуванні історичної пам'яті та національної ідентичності: створюються транскультурні музеї, застосовуються нові форми та новітні цифрові технології для подачі історії. У 60-70-их рр. ХХ ст. в країнах Європи і Північної Америки відкриваються музеї Голокосту, у військових музеях оновлюються експозиції з метою висвітлення трагічної долі єврейства в роки Другої світової війни.

Після падіння Берлінського муру з'являються музеї, які висвітлюють злочини комуністичної влади, наприклад Музей терору (Угорщина), Меморіальний музей жертв комунізму (Румунія), Музей Штазі (Німеччина). У музеях країн колишнього Варшавського блоку змінюються акценти у висвітленні подій минулого. Так, у Музеї словацького повстання (Банська Бистриця) з дня заснування у 1955 р. наголошувалося на братній підтримці Радянського Союзу в організації повстання і постачанні зброї. Але вже тоді існувала суперечність: адже повстання було спрямоване і проти першої словацької національної держави. Зараз під час ведення екскурсій наголошується, що повстання проти нацистів є частиною загальноєвропейського Руху Опору, стверджується європейська ідентичність словаків.

Джерело: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/rol-muzeiv-u-kulturnomu-ta-socialno-ekonomichnomu-rozvitku>

Питання для перевірки і засвоєння матеріалу:

1. Назвіть найвідоміші музеї світу.
 2. Яка відвідуваність найвідоміших музеїв світу?
 3. Коли був заснований Британський музей?
 4. В якому році музей був відкритий для відвідування?
 5. Скільки музейних предметів нараховує колекція Британського музею?
 6. Яка спеціалізація у Британського музею?
 7. Що таке «Людина Ліндоу»?
 8. Мистецтво якої стародавньої країни займає найбільшу частку в постійних експозиціях музею?
 9. Віртуальні музеї та музейні сайти.
 10. Музеєфікація непрофесійних форм художньої творчості, «примітивного» мистецтва, форм маргінальних культур.
 11. Музей і проблема культурного співробітництва країн світу.
- 1.2 Перспективи та проблеми існування, розвитку, трансформації музею як соціокультурного інституту у майбутньому світі.

Тема 9. Провідні музеї світу

Семінар 13. Особливості становлення та функціонування музеїв у позаєвропейському культурному просторі Семінар – розгорнута бесіда

Питання для обговорення (дискусійні питання):

1. Музеї Америки. Колоніальна експансія та музейне будівництво на Американському континенті.
2. Музеї США: загальне та особливе. Загальнодоступні та закриті музеї.
3. Технічні новації та нетрадиційні форми музейної роботи.
4. Музеї Австралії. Австралійський музей у Сідней.
5. Музеї країн Азії.
6. Музеї Індії. Британська колонізація та початок музейного будівництва.
7. Музеї Туреччини.
8. Музеї Японії. Радикальні культурно-економічні перетворення 19 ст. та поява перших японських музеїв.
9. Музеї Китаю. Проникнення європейських культурних традицій та поява у 19 ст. перших музейних закладів. Ажіотажний попит та китайські старожитності на Заході та загроза розграбування культурних раритетів Китаю.

Використання технології «Бліц-інтерв'ю» - цей вид роботи використовується для перевірки знань, які отримані на лекційних заняттях. Тривалість вправи залежить відцілей та типу пари (10 – 15 хв.). Студенти самостійно готують запитання, що будуть ставити під час «інтерв'ю». Найголовніша вимога – вони мають бути чіткі та лаконічні. Під час виконання цієї вправи студенти навчаються із фактів виділяти головні думки, на основі

яких і будують запитання. До того ж розвивається взаємоповага та коректне ставлення один до одного. Для проведення «інтерв'ю» колектив поділяється на «експертів» та «журналістів». «Експерти» займають місце в центрі, «журналісти» по черзі ставлять запитання.

2. Розв'язання ситуаційних завдань.

Кейс 1

Перші музеї за межами Європи з'явилися на Американському континенті, який з XVI ст. став об'єктом європейської колоніальної експансії. Освоюючи простори Нового Світу, вихідці з європейських країн відтісняли на околиці або винищували аборигенне населення і відтворювали на захоплених землях звичний для себе спосіб життя, звичаї і традиції. Згодом американські колонії перетворилися, по суті справи, в осередки європейської цивілізації з характерними для неї громадськими інститутами та культурними формами, в числі яких були і музеї.

Найбільш ранні відомості про американських музеях відносяться до колонії Південна Кароліна, яка в 1776 р спільно з іншими англійськими колоніями утворила незалежну державу - Сполучені Штати Америки. Трьома роками раніше Бібліотечна громада міста Чарлстона звернулося до читачів місцевої газети з проханням надсилати йому матеріали для створення музею, і 1773 рік прийнято вважати точкою відліку б історії музейного будівництва США.

В XIX в. виникли музеї та на території колоній, які згодом увійшли до домініон Канада. Перший з них був заснований в 1822 р в Новій Шотландії і здобув популярність завдяки своєму багатому зоологічному зборам. Разом з тим відчутний розмах музейне будівництво набуло в цьому регіоні лише в останній третині XIX ст., коли північноамериканські британські колонії становили вже єдине ціле в рамках домініону. В цей період отримало статус національного музею допоміжний підрозділ геологічної служби, створене ще в 1843 р. З Монреалю його перевезли в 1880 р в нову столицю Оттаву; в тому ж році була заснована Канадська національна галерея, а початок XX в. ознаменувався підставою в Торонто Художньої галереї (1900) і Королівського музею Онтаріо (1912).

У Південній Америці перший музей, що згодом одержав статус національного, був створений в 1815 р в Ріо-де-Жанейро. Його основу склала колекція живопису, подарована португальським королем. У 1823 р, після завоювання Аргентиною незалежності від іспанських колоніальних властей, в Буенос-Айресі був заснований національний музей, який став центром розвитку біологічних і геологічних наук.

Слід мати на увазі, що в силу історичних, соціальних і економічних факторів багато запозичені ідеї і культурні форми, в тому числі і музеї, знаходили на американському ґрунті інший досвід розвитку. Це в повній мірі відноситься до музеїв Сполучених Штатів Америки.

Музеї США: спільне та відмінне

У той час як європейські музеї поступово виростили з закритих зібрань монархів і приватних осіб, в США спочатку з'явилися загальнодоступні музеї, створені зусиллями наукових і літературних товариств, навчальних закладів, одинаків-ентузіастів, і лише потім стали формуватися закриті збори. Багато з них в подальшому трансформувалися в громадські інститути або були заповідані існуючим музеям. Тим самим стала відтворюватися та послідовність подій, яка була характерна для Європи на зорі виникнення публічних музеїв.

Як вже говорилося, перший американський музей був заснований в Чарльстоні в 1773 р. місцевим Бібліотечним суспільством, яке збирало і надавало в тимчасове користування книги та наукові інструменти, Просвітницькі та освітні цілі багатьох музеїв концептуально закріплені в їх статутах. В акті про заснування Метрополітен-музею,

зокрема, підкреслювалося, що «корпорація художнього музею Метрополітен засновується з метою створення художнього музею і бібліотеки, заохочення вивчення витончених мистецтв і використання їх в промисловості і в побуті, для розвитку загальних знань в суміжних областях навчання та організації дозвілля широких мас ».

Екскурсії, лекції, концерти та інші форми культурно-освітньої діяльності перетворили музеї в своєрідні університети для широкої публіки, місце творчого дозвілля і відпочинку. І якщо в європейській традиції музей постає як храм науки, мистецтва і освіти, то північноамериканська концепція розглядає його перш за все як місце навчання, відпочинку та розваги.

Джерело: <http://um.co.ua/5/5-7/5-76269.html>

Кейс 2

Національний музей Австралії (англ. National Museum of Australia) - один з найбільших музеїв Австралії, заснований у 1980 році. У музеї представлена експозиція, присвячена соціальній історії Австралії, основним проблемам, людям і подіям, які сформували сучасну австралійську націю.

Національний музей Австралії розташований у канберрському районі Ектон, неподалік від Австралійського національного університету. У минулому на місці музею розташовувалася Королівська канберрська лікарня.

Музей присвячений соціальній історії Австралії, а саме: історії та культурі австралійських аборигенів і тубільців Торресової протоки, історії країни та австралійському суспільству після 1788 року, питанням взаємодії людей з довкіллям.

Загалом у музеї п'ять постійних експозицій:

- «Галерея перших австралійців» (англ. Gallery of the First Australians);
- «Зв'язані долі» (англ. Tangled Destinies);
- «Обрії: заселення Австралії» (англ. Horizons: the Peopling of Australia);
- «Нація: символи Австралії» (англ. Nation: Symbols of Australia);
- «Вічність: історії із бурхливого серця Австралії» (англ. Eternity: Stories From the Emotional Heart of Australia).

У музеї також відбуваються додаткові тимчасові тематичні виставки.

При закладі функціонує власне видавництво, а також науково-дослідний центр.

Історія створення. Перші плани зі створення подібного музею в Австралії з'явилися ще на початку ХХ століття, але через світові війни, низку фінансових криз цим задумам не судилося збутися.

Офіційною датою створення Національного музею Австралії вважається 980 рік, коли парламентом країни був ухвалений спеціальний закон. Тоді ж було розпочато збирання музейних колекцій.

У 1988 році урядом Австралії було прийнято рішення про відтермінування будівництва будівлі Національного музею. І лише 1996 року було оголошено про відновлення реалізації проекту. Відтак, у 1997 році відбувся міжнародний конкурс на найкращий дизайн майбутньої споруди. Переміг австралійський архітектор Говард Рэггатт (англ. Howard Raggatt).

Будівлю Національного музею Австралії в Канберрі офіційно було відкрито 11 березня 2001 року з нагоди святкувань сторіччя від дня створення Австралійської федерації.

Архітектура. Будівля Національного музею Австралії, площа виставкових залів якої становить 6 600 м², побудована в стилі постмодернізму. Вона складається з кількох індивідуальних приміщень, з'єднаних між собою як у пазлі, що розташовані півколом, огинаючи «Сад австралійських мрій» (англ. Garden of Australian Dreams) – величезна скульптурна композиція у вигляді мапи на воді, з невеликим трав'яним покриттям та кількома деревами, на якій зображено центральну частину Австралії з дорожніми позначками, схемою огорожі від дінго, назвами племен австралійських аборигенів, а також межами поширення корінних мов.

Зовнішній бік будівлі забарвлений у яскраву палітру помаранчевого, малинового, бронзового, золотого, чорного та срібного кольорів, що вирізняє музей від решти споруд у Канберрі, де будинки зведені з цегли переважно кремового кольору. Будівлю також вкрито панелями з анодованого алюмінію. На багатьох з них містяться англійські слова, написані шрифтом Брайля, наприклад: «друг», «вибачте», «вибачте нас за наш геноцид» (фразу звернено до австралійських аборигенів), «Бог знає», «час

покаже», «любов - сліпа».

Вхід музею веде до великого холу з викривленими стінами, вікнами і стелями. За задумом архітекторів, він схожий зсередини на величезний вузол, що символізує міцний зв'язок між австралійцями. Перед входом до Національного музею починається лінія Улуру (англ. Uluru line) - це яскраво-помаранчева скульптура у формі петлі, що розгортається вздовж півострову.

Джерело: <https://nibu.kyiv.ua/news/98/>

Питання для перевірки і засвоєння матеріалу:

1. Завдяки напису на якому експонаті було розшифровано єгипетські ієрогліфи?
2. На якому музейному предметі висічено список правлячих фараонів у Єгипті?
3. Які сцени зображені на асирійських барельєфах?
4. Яке диво світу виставлено в Британському музеї?
5. Що вивіз з Оттоманської імперії лорд Ельджин і продав музею?
6. Яка найбільша в світі колекція зберігається в Британському музеї?
7. Яка відвідуваність музею на сьогодні?
8. Що значить слово «Ермітаж» у перекладі з французької? В якому році і ким було засновано Ермітаж?

Тема 10. Музей як соціокультурний інститут Семінар 14. Сучасний стан трансформацій в музейній сфері

Семінар – запитань і відповідей

Питання для обговорення (дискусійні питання):

1. Сутність процесів культурної диференціації та інтеграції.
2. Інноваційні методики музейної діяльності.
3. Мова візуально просторової комунікації.
4. Музеї як засіб специфічної духовної практики.
5. Підвищення ролі музеїв в організації дозвілля людей.

Використання технології «Ситуаційний аналіз». Ситуаційний аналіз – це обговорення реальних ситуацій, які стосуються актуальної теми. Ситуація може бути запозичена з досвіду тренера, колег, свідчень очевидців. Тренер також може сам описати реальну історію, яка мала місце в житті, або продемонструвати ситуацію на відео. За допомогою цього методу можна проводити аналіз реальних ситуацій, визначати в них ключові проблемні питання, формулювати ідеї щодо їх можливого розв'язання.

2. Розв'язання ситуаційних завдань.

Кейс 1

Зростання культурологічної ролі музеїв та їх вплив на сучасне життя суспільства виносять на порядок денний важливі питання шляхів взаємодії музею та відвідувача, а також змушують музейників уважніше придивитися до людини, яка виявляє бажання прийти до музею.

Зарубіжні музеологи вживають поняття «люди музейного типу», враховуючи рівень освіти, достатку і досвід відвідування музеїв у дитинстві. Український відвідувач має свою особливість, сформовану історичним розвитком країни та музейної справи, національною ментальністю, і він потребує наукового вивчення.

Музейну аудиторію дослідили, зокрема, у Національному музеї мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків. Як розповіла керівник проекту «Цей неясний суб'єкт бажання» Ганна Рудик, заступник генерального директора музею, на сьогодні гостро постало завдання з'ясувати хто ходить до музею, які головні «бажання» керують людиною у виборі музейного дозвілля.

Вперше за підтримки Благодійного фонду Р. Ахметова «Розвиток України» восени 2012 р. вивчення демографічних, психографічних, особистісних та інших аспектів відвідування музеїв в Україні здійснив Київський міжнародний інститут соціології. Результати опитувань виявили гендерний дисбаланс відвідувачів: три чверті дорослих шанувальників музею – жінки (77%), і лише менше однієї чверті – чоловіки (23%). За рівнем освіти відвідувачів 73% склали люди з вищою освітою і 23% із середньою чи середньою спеціальною освітою.

Такі показники підтверджують європейські тенденції, де «люди музейного типу» це переважно інтелектуали, для яких пізнання є важливим компонентом життя і дозвілля. Проте, всього лише 14 % відвідувачів із середньою спеціальною освітою засвідчують, що ця категорія майже зовсім випадає із музейного простору.

Щодо джерел інформації про музей, то особистий досвід, порада знайомої людини залишаються найпоширенішим імпульсом відвідати музей (56%). За віковою структурою виявилось, що лише 56 % киян, старших за 16 років, час від часу ходять до музеїв, решта – 44% – взагалі цього не практикують. При цьому, аж 88% столичних мешканців ходили до музеїв у дитинстві, але 33 % киян дитячий "музейний" досвід відвернув від музеїв, очевидно, що перші враження від музею залишили негативний осад.

Сьогодні в музеї діють новаторські дитячі програми і діти отримують інший досвід. Шкільні та студентські екскурсії зазнали змін: сценарії стали гнучкими, вагому роль в них

посіло спілкування, з'явилися нові смислові акценти (<http://www.istpravda.com.ua/articles/2013/07/15/130138/>) Значення проекту не лише в тому, що він окреслив основні характеристики відвідувачів, їх бажання і потреби, але і висвітлив власний портрет музею. За відгуками музейної аудиторії, яка назвала музей затишним, «магічним», атмосферним, співробітникам необхідно приділити увагу комунікаційним заходам, проявити певну емоційність у стосунках із відвідувачами, консерватизм замінити модерно-креативними програмами, задіяти зарубіжний досвід, спрямований на демократизацію музейного іміджу.

Джерело: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/166942/13-Mankovska.pdf?sequence=1>

Кейс 2

У сучасній соціокультурній ситуації розвиток музейної справи світу багато в чому визначається динамікою комунікаційного простору музеїв, що включає експозиційно-виставкову діяльність, засоби масової інформації, локальні та глобальні комунікаційні мережі, музейну аудиторію. Очевидно, що важливим видається аналіз самого поняття «комунікація».

У сучасній соціокультурній ситуації розвиток музейної справи світу багато в чому визначається динамікою комунікаційного простору музеїв, що включає експозиційно-виставкову діяльність, засоби масової інформації, локальні та глобальні комунікаційні мережі, музейну аудиторію. Очевидно, що важливим видається аналіз самого поняття «комунікація».

Останнім часом в музеєзнавстві сформувався новий комунікаційний підхід, при якому відвідувач розглядається в якості повноправного учасника процесу комунікації, співрозмовника і партнера музею, а не пасивного отримувача знань і вражень, як це мало місце в рамках традиційного підходу. Позначилися і різні структурні моделі музейної комунікації.

Одна з найбільш поширених моделей полягає в тому, що відвідувач спілкується зі співробітником музею з метою отримання знань, а експонати служать предметом або засобом цього спілкування. В рамках іншої моделі відвідувач спілкується безпосередньо з експонатом, який набуває при цьому самоцінне значення.

Мета цього спілкування – не отримання знань, а естетичне сприйняття, яке не повинне придушуватися інформацією мистецтвознавчого характеру. Така форма комунікації в більшій мірі характерна для художніх музеїв, які замість повідомлення мистецтвознавчих знань створюють для музейної аудиторії умови для естетичних переживань і вчать мистецтву естетичного сприйняття експоната як особливому виду мистецтва.

Принципово новим у контексті теорії музейної комунікації став підхід німецького науковця Ю. Ромедера. Згідно його концепції, музейний предмет не повинен розглядатися як самоцінний, тому що він завжди є лише «знаком певного суспільно-історичного змісту» і дозволяє спілкуватися з іншою культурою, і головне в ній – подолання культурно-історичної дистанції. При цьому співробітник музею виступає в ролі посередника у спілкуванні між двома культурами.

Теорія музейної комунікації досліджує та пояснює загальні та особливі засади поширення змісту музейних фондів серед суспільства, а процес музейної комунікації відбувається на тлі загальної культурної ситуації.

Як складова соціокультурного простору, комунікаційний простір музею детермінується як простір, в якому у процесі музейної комунікації моделюється певний культурний дискурс, і як складова інформаційного простору він презентує цей дискурс суспільству за допомогою різних інформаційних технологій.

Сьогодні музеї як хранителі культурних цінностей і шедеврів мистецтва потребують інформаційної підтримки, яскравої реклами, вливання свіжих і сучасних ідей. Один з найефективніших способів це зробити – застосування комп'ютерних технологій, Інтернету. Мистецтво і комп'ютерні технології – речі, які на перший погляд важко сумістити, але це тільки на перший погляд.

Кожний музей, піклуючись про власний розвиток та імідж, прагне сьогодні створити web-сторінку з максимально яскравим наповненням і детальною інформацією про експозиції. Проте, далеко не у всіх українських музеїв сьогодні є власні сайти, не говорячи вже про використання цифрових технологій. Хоча, показати нашим музеям є що.

Можна помітити, що західний світ в цьому плані вже давно попереду нас. Так, кожна людина, яка має доступ до Інтернету, з легкістю може дозволити собі відвідати віртуальний варіант якого-небудь великого європейського музею.

На сайтах багатьох світових музеїв є різні інтерактивні опції, наприклад, «віртуальний тур». Натискаючи цю опцію, ви зможете побачити, як виглядає музей зсередини, які експонати в ньому представлені, панорамні знімки з прикладеною детальною інформацією про об'єкти і колекції. Для того, щоб відвідати який-небудь музей, не має потреби кожного разу підключатися до Інтернету.

А ще, можливо не тільки самостійно познайомиться з колекцією, але і скористатися послугами Віртуального гіда. Для цього створюються спеціальні програмні продукти, які розміщено на оптичних носіях – дисках.

Кажучи про подібні проекти, дуже важливо зрозуміти, що нові технології не зможуть конкурувати з музеями. Навпаки, на сьогоднішній день вони зроблять їм якісну рекламу, яка виведе хранителів наших культурних цінностей на новий рівень спілкування зі своїми відвідувачами.

Сучасні технології відкривають широкі можливості для організації віртуальних інтерактивних презентацій та виставок, зокрема у режимі on-line. Завдяки новим технологіям стає можливою демонстрація тривимірних об'єктів за допомогою будь-якого комп'ютера, з'єданого з Інтернет.

Проаналізуємо структуру комунікаційного простору музею. Комунікаційний простір має дві складові: зовнішню та внутрішню. Зовнішній комунікаційний простір музею не обмежений територіально та має можливість потенційного розширення. У цьому умовно «відкритому» просторі відбувається інтеграція інформативних ресурсів музею в конкретне суспільство та світове співтовариство.

Саме в цьому просторі відбувається трансформація трансльованого музеєм культурного дискурсу в бренд, який музей демонструє на культурному ринку як цінний товар і сукупність послуг.

У зовнішньому комунікаційному просторі музею здійснюються його горизонтальні та вертикальні комунікації – прямі зв'язки з суспільством. Саме в цьому просторі музей позиціонує себе як культурний, соціальний і освітній інститут.

Комунікаційні зв'язки, які розгортаються у зовнішньому комунікаційному просторі, можна умовно диференціювати як «функціональні», що включають такі складові:

- «ієрархічні стосунки, які розширюють комунікаційний простір музею включенням в нього частини адміністративного простору, де відбувається вертикальна комунікація;
- «партнерські» відносини, які характеризуються горизонтальною комунікацією, що включає комунікаційні зв'язки з науковим співтовариством, соціальними і освітніми інститутами, творчими спілками, музеями та музейними об'єднаннями, а також громадськими організаціями і приватними особами;
- «ринкові» відносини, в яких музей виступає і суб'єктом, і об'єктом ринка, будучи виробником товарів і послуг, і покупцем;
- «інформативні», які здійснюються через особливі канали комунікації, де відбувається самопрезентація музею, такі як періодичні музейні видання та музейний сайт. Внутрішня комунікація пов'язана з реалізацією комунікаційного процесу підготовки

музейного простору (вивчення предмета музейного значення, його залучення в музейне зібрання, представлення його інформаційного потенціалу, включення в експозиційний простір, попередня розробка освітніх програм тощо).

Внутрішній комунікаційний простір обмежений територіально – це територія музею або музейного об'єднання (виняток становить виїзна виставка або експозиція, коли внутрішній комунікаційний простір механічно інтегрується в зовнішній).

До комунікаційних зв'язків у внутрішньому комунікаційному просторі відносяться всі види міжособистісної комунікації між співробітниками або ж співробітниками і відвідувачами поза музейної експозиції і всі види комунікації відвідувача і співробітників з культурним дискурсом.

Моделювання культурного дискурсу відбувається в рамках внутрішнього комунікаційного простору музею, в тій його області, яку ми визначаємо як «комунікативне поле музейної експозиції».

Джерело: <https://visnik.org/pdf/v2014-04-05-23-yakovets.pdf>

Кейс 3

Сучасні музеї набувають іншого змісту і форми, вони стають центрами освіти, комунікації, культурної інформації і творчих інновацій. У сучасному світі традиції як культурний феномен, як спосіб життя, організації сьогодення і майбутнього значною мірою втрачають своє значення. Минуле стає важливим фактором розвитку самопізнання людства. Цінність минулого полягає в тому, що воно є призмою бачення майбутнього. Якщо немає минулого і перспективи майбутнього, то немає і сьогодення.

Сьогодні, на жаль, відбуваються порушення спадковості між поколіннями, втрачаються стійкі зв'язки між різними культурами, розвивається відчуженість між представниками різних народів, соціальних верств і груп, що, на нашу думку, приводить до міжкультурних конфліктів. Велику стурбованість викликають різні прояви зниження культурно-нормативної бази, що може стати однією з причин гальмування цивілізаційного розвитку.

На межі століть інтенсифікуються процеси корегування ідеалів і цінностей. Для суспільства і людини залишається важливою необхідність формування ставлення до традицій, переосмислення старих і засвоєння нових ціннісних установок, що є дуже важливим для трансляції культурного досвіду між поколіннями. Музеї, в цьому ключі, стали механізмом, що повинен задовольняти ці суспільні і індивідуальні потреби.

Великого значення також набувають питання самоусвідомлення людини та її співвідношення з культурними артефактами і процесами, освоєння різноманіття духовного досвіду, доступність якого обумовлюється процесами глобалізації, відвертістю сучасних суспільств.

У цьому контексті важливими також є соціальні функції музею - розробка засобів допомоги людям в культурній самоідентифікації, у їх адаптації в соціокультурному просторі, що трансформується, за допомогою зміни або корегування стереотипів, уявлень, ціннісних орієнтацій, культурних зразків.

Трансформації соціогуманітарного простору зумовлюють появу різноманітних за формою і змістом музейних комплексів, зокрема й віртуальних, музеїв. У цьому зв'язку проблемою стає розуміння соціальних і культурно-історичних закономірностей еволюції музейної справи, а також діяльності музею як соціокультурного інституту.

У контексті загальнокультурних змін трансформуються й умови діяльності музею, зростає його роль, що визначається поворотним періодом у розвитку цивілізації, актуалізацією глобальних проблем; демократизацією суспільства, залученням до культурних процесів широких верств населення; посиленням зв'язку і взаємного впливу культури, політики, економіки.

Сучасні дослідники відзначають необхідність відродження на нових засадах як сакральної сутності інституту музею, так і втрачених зв'язків з іншими соціальними інститутами культури і освіти. У Новий час в античному Мусейоні «гуманісти побачили прототип установи, де збирання, зберігання і вивчення предметів служили цілям не тільки естетичного задоволення, але також дослідницькій діяльності, освіті і вихованню».

Музей як соціокультурний і морально-етичний феномен, специфіка музейного предмета розглядалися в працях М.Б. Гнедовського, Є.М. Акулич, Л.С. Іменової. М.Б. Гнедовський розкриває соціальні функції музею. Він наголошує на тому, що функції музею тісно пов'язані між собою і перебувають у постійній взаємодії.

Також, на його думку, важливу роль музей відіграє в організації вільного часу людей, а це, в свою чергу, впливає на експозиційну і культурно-освітню діяльність [1, с. 203-204]. Л.С. Іменова досліджує кризові явища в суспільстві і музеї в період соціогуманітарних трансформацій і глобалізації. Вона аналізує співвідношення і взаємодію феноменів інновації і традиції в музейній сфері, веде пошук балансу інновацій і традицій, що, на її думку, може стати відповіддю на питання про теперішнє і майбутнє людської цивілізації [3, с. 35].

З кінця ХХ ст. науковці, що досліджують музейну справу та музейництво загалом, осмислюють проблеми, викликані процесами глобалізації. Вони розробляють інноваційні технології і підходи, що забезпечать перспективи розвитку музею в зовнішньому середовищі, яке постійно змінюється. Йде пошук шляхів збереження культурної спадщини та традицій.

На нашу думку, музеї ХХІ століття повинні відображати зміни в етнічній самобутності, що відбуваються під впливом процесів у глобальному світі. Музеї необхідно залучати до глобальної тематики, оскільки глобальне і локальне в ньому гармонійно співіснують. Вони не тільки демонструють традиції власної культури, але і втілюють їх, протистоять негативним тенденціям глобалізації специфічністю, неповторністю колекцій і експозицій.

Важливе значення для збереження національно-культурних традицій у пам'яті народу в період глобалізаційних процесів має трансформація змістовного наповнення національної ідеї та її реалізації в музейній практиці. Розуміння національної ідентичності в сучасних західних країнах припускає обговорення і тлумачення власної історії, активне будівництво нових стосунків як усередині нації, так і зі світовою спільнотою.

У зв'язку з цим необхідно зазначити, що національна проблематика піддається змінам як важлива складова соціокультурних процесів, що відбивається в пріоритетних напрямках музейного будівництва.

Національні музеї продовжують існувати, з'являються нові, проте термін національний музей в наші дні несе вже інше змістовне наповнення. В Україні маємо не так багато музеїв зі статусом «національний». Серед них Національний музей історії України, Національний художній музей України, Національний літературний музей України, Національний музей українського народного декоративного мистецтва. Національний науково-природничий музей НАН України та інші. Національна складова їх соціокультурної місії є визначальною, але в розумінні, адекватному сучасності. Важливим завданням цих музеїв є відображення в своїх експозиціях спільності і відмінності серед народів України, звичаї, що розділяють і об'єднують українців, питання, які хвилюють українську націю». Сучасною для музеїв як інститутів пам'яті є проблема транснаціоналізації музейного соціокультурного простору як сутнісної тенденції глобалізації. У процесі трансформації у світове співтовариство національні перешкоди розмиваються і зникають при розгляді і вирішенні гуманітарних і соціальних проблем.

Джерело: https://www.researchgate.net/profile/Oksana-Salata/publication/344905365_EVOLUCIA_MUZEU_AK_SOCIOKULTURNOGO_INSTITUTU_V_UMOVAN_PROCESU_GLOBALIZACII/links/5f9869b2a6fdccfd7b84a605/EVOLUCIA-

Тема 11. Інформаційні технології у музейній справі
Семінар 15. Досвід упровадження та використання цифрових технологій
музеями світу
Семінар – діалог

1. Питання для обговорення (дискусійні питання):

1. Музейна справа як інформаційний процес.
2. Напрями нових інформаційних технологій у музейній справі.
3. Стратегічні переваги нових інформаційних технологій у музейній справі.
4. Глобальні музейні комунікації.
5. Взаємодія інформаційних технологій і музейного простору.

Використання методу діалогу. Діалог як процес трансформації та вирішення конфліктів – це спеціально підготовлений груповий процес, який відбувається за допомогою ведучого та має на меті покращення розуміння/стосунків між учасниками, а також може бути спрямований на прийняття рішень щодо спільних дій або вирішення конфлікту у спосіб, що передбачає рівну можливість учасників зустрічі висловлювати власні думки. Покращення розуміння включає порозуміння між учасниками діалогового процесу, усвідомлення ними різних поглядів щодо обговорюваної проблеми, ситуації або учасників діалогу. Покращення стосунків між учасниками діалогової зустрічі проявляється у зміні поведінки у взаємовідносинах між ними. Додатково, діалог може мати на меті вирішення конкретної конфліктної ситуації або прийняття учасниками спільних домовленостей/рішень. Таким чином, основною метою діалогу не є переконання інших у своїй правоті шляхом нав'язування власних поглядів, а можлива зміна думок (бачення) через нове розуміння ситуації та інших учасників або пошук найбільш прийнятних рішень (консенсусу) для задоволення інтересів усіх учасників.

2. Розв'язання ситуаційних завдань.

Кейс 1

Сучасний світ стає світом інтерактивних обмінів, взаємодій та трансформацій, а розвиток інформаційних технологій ставить нові завдання перед культурними та

мистецькими інституціями [1; 2].

Тенденція використання цифрових технологій значною мірою змінює і сприйняття музеїв, музейних колекцій. Зберігаючи свої першочергові місії – збирання, збереження, комунікацію, дослідження, виставки – під впливом нових технологій сучасні музеї трансформують свою практику, щоб залишатися ближче до спільнот, яким вони служать.

Сьогодні музеї шукають інноваційних шляхів розв'язання соціальних проблем і конфліктів. Діючи на місцевому рівні, вони також можуть захищати, пом'якшувати глобальні проблеми, намагаючись активно реагувати на виклики сучасного суспільства.

на способах роботи митців та передачі інформації користувачам», – зазначає директор МААТ.

Він вважає, що перехід до цифрової реальності передбачає для музейної галузі нові можливості, проте – й нові проблеми, які стосуються як світу мистецтва, так і побуту, адже безперервний пошук шляхів привернення уваги до музею в інтернеті, через Фейсбук чи Інстаграм іноді навіть заважає вибудувати

добру комунікацію та оцінити роботу музею. «Вплив цифрової культури, соціальних мереж, може бути дуже оманливим, знецінювати роботу мистецтвознавців.

Мережі можуть спотворити фактичну цінність творів мистецтва, значення художньої діяльності», – зазначає директор МААТ.

Так діджиталізація для Музею мистецтв, архітектури та технологій у Лісабоні стала одним із найбільших викликів: за допомогою синтетичних текстів пояснити користувачам роботу митця, його ідеї, значення. Основне завдання, яке намагається вирішити музей, – зробити цю інформацію більш «тактильною» та «інтуїтивною», ніж це можливо поки що через цифрові технології. Що стосується колекцій, то МААТ тільки розпочав процес оцифрування спадщини і зараз шукає шляхи найкращого її представлення аудиторії – щоб не просто описати об'єкт, а розповісти про нього щось цікаве. Педро Гаданго наголошує, що музейний сектор не має нічого спільного з розважальним сектором або технологічними ярмарками, де люди шукають іншого роду досвід. Музей потребує технології, здатної забезпечити користувача в 4 прямій та привабливій формі додатковою інформацією. Це довготривала стратегія заради збереження світової спадщини [5].

Джерело: https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Tematich_ogliadi/2019/muzei.pdf

Контрольні питання:

1. Дати визначення поняття «віртуальні музеї», «віртуальні відвідувачі музею» та навести приклади.
2. Охарактеризуйте організацію взаємовигідної співпраці музеїв із туристичними фірмами.
3. Оцифрування музейної спадщини.

Тема 12. Практичні аспекти музейної справи

Семінар 16. Захист групових проєктів

Семінар – мозковий штурм

Використання технології проектування. Технологія проектування передбачає розв'язання студентом або групою студентів конкретної проблеми, що потребує, з однієї сторони, використання різних методів, засобів навчання, а з іншої – інтегрування знань, умінь із різних галузей знань. Результат роботи над проєктом повинен бути значущим: для вирішення теоретичної проблеми має бути віднайдене конкретне вирішення, для практичної проблеми – готовий до упровадження конкретний результат. Важливою складовою ж вибір типу проєкту: дослідницького, ігрового, інформаційного, практико-орієнтованого.

Використання технології «Мозковий штурм». Використовується для розв'язання конкретної проблеми за допомогою висловлення учасниками ідей та пропозицій щодо розв'язку. При цьому не дозволяється будь-яка критика ідей, їх кількість не повинна обмежуватися, ідеї можуть бути нестандартними та креативними. Як наслідок – це сприяє розвитку творчого мислення учасників.

Здобувачам пропонується вид проекту:

практико-орієнтований проект націлений на соціальні інтереси самих учасників проекту або зовнішнього замовника;

дослідницький проект за структурою нагадує справжнє наукове дослідження. Він включає обґрунтування актуальності обраної теми, позначення завдань дослідження, обов'язкове висунення гіпотези з подальшою її перевіркою, обговорення отриманих результатів. При цьому використовуються методи сучасної науки: лабораторний експеримент, моделювання, соціологічне опитування й інші;

інформаційний проект спрямований на збір інформації про якийсь об'єкт, явище з метою її аналізу, узагальнення та подання для широкої аудиторії;

творчий проект передбачає максимально вільний і нетрадиційний підхід до оформлення результатів. Це можуть бути альманахи, театралізації, спортивні ігри, твори образотворчого чи декоративно-прикладного мистецтва, відеофільми тощо;

рольово-ігровий проект. Учасники беруть на себе соціальні ролі або ролі літературних чи історичних персонажів з метою відтворення через ігрові ситуації різних ситуацій соціальних або ділових відносин.

Робота над проектами проходить в кілька етапів:

1. Підготовка до роботи над проектом.
2. Вибір теми.
3. Постановка мети і завдання проекту.
4. Пошук інформації різними способами.
5. Виконання завдань проекту.
6. Підготовка до захисту проекту.
7. Презентація (захист) проектів.
8. Аналіз результатів проектної роботи.

Захист проектів. Відбувається у формі презентації (10-15 хв.), під час якої студенти представляють результати своєї роботи, описують методи та прийоми, за допомогою яких було отримано інформацію, доповідають про проблеми, що виникли під час виконання проекту, демонструють набуті знання, вміння, творчий потенціал.

Найважливішим здобутком, який отримують студенти у процесі захисту проектів є формування навичок публічного виступу та презентації результату своєї роботи (проектного продукту), підтвердження власної компетентності.

Критерії оцінювання виступають як основа забезпечення якісної реалізації цілей проекту, вони повинні бути заздалегідь повідомлені студентам і визначатись індивідуально за самостійно виконане завдання. Для максимально якісного результату, педагогу слід сформулювати чіткі критерії оцінювання результатів роботи над проектом кожного учасника, а саме:

- а) глибина розуміння та усвідомлення цілей проекту та етапів роботи над ним;
- б) повнота висвітлення;
- в) логічність викладу;
- г) нестандартні підходи до рішення;
- д) оформлення інформації;
- е) комунікативна культура;
- е) культура мови під час презентації.

Оцінюючи проект, слід врахувати і формування особистісних якостей студента: рівень самооцінки, здатність робити усвідомлений вибір та осмислювати його наслідки; вміння визначати значущість та актуальність висунутих проблем; доцільність використаних методів дослідження та обробки результатів; активність під час виконання проекту, вміння аргументувати свої висновки, відповідати на запитання опонентів; оформлення результатів виконаного проекту.

ЧАСТИНА 3.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.
ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МУЗЕЙНОЇ СПРАВИ
Тема 1. Музеєзнавство та його специфіка
Семінар – обговорення проблемних питань

Форми контролю: усне опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення ситуаційних завдань на семінарському занятті, які подані у Moodle.

2) *самостійно розглянути питання:*

1. Музеєзнавство як специфічна комунікаційна система.
2. Системний підхід до теоретичного музеєзнавства.
3. Вітчизняні традиції наукового узагальнення музейної справи.
4. Соціальні функції музеїв.
5. Музеєзнавче дослідження першоджерел – музейних предметів.

3) *Виконайте практичні завдання*

1. Скласти термінологічний словник за темами курсу
2. Сформувати бібліографічний список основних інформаційних ресурсів за темами курсу
3. Проаналізувати документ «Декларація Міжнародної Ради Музеїв і Всесвітньої Федерації Друзів Музеїв «Про сталий розвиток культурного туризму в світі»

Розв'язати тестові завдання:

1. «Музеєзнавство» - це

- A. несамотійна наукова дисципліна, що вивчає музейні експозиції
- B. прикладна допоміжна наукова дисципліна, що вивчає теорію і методику музейної роботи
- C. техніка прийомів музейної діяльності
- D. принцип побудови споруд та розміщення предметів в них

2. Вкажіть об'єкт музеєзнавства

- A. музей і музейна справа
- B. музеї
- C. музейна справа
- D. менеджмент та маркетинг музеїв

3. Дайте оцінку наведеному твердженню: «Музейне джерелознавство займається дослідженням музейних предметів під кутом зору, характерним для джерелознавчої дисципліни; розробляє теорію і методику виявлення, дослідження і використання музейних предметів і колекцій»

- A. вірне та відносить до музеєзнавства
- B. хибне і немає ніякого відношення до музеєзнавства
- C. це твердження вірне, але не має прямого відношення до музеїв
- D. музеї та архіви (де зберігають документи) ніяк не пов'язані між собою

4. Вкажіть методи дослідження, що відносяться до всієї сукупності музеїв

- A. загальні методи
- B. спеціальні методи
- C. діалектичні методи
- D. статистичні методи

5. Вкажіть етимологію терміну «музей»

- A. назва походить від храму муз в Стародавній Греції
- B. назва походить від храму муз в Стародавньому Єгипті
- C. назва походить від назви індійського храму
- D. це сучасний термін, що не має відношення до давнини

Рекомендовані джерела інформації:

1. Виноградова О.В. Основи музеєзнавства / Виноградова О.В., Дарчук В.Г. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів, Донецьк, ДонНУЕТ, 2011. С. 65.
2. Горовий А.В. Музеєзнавство в навчальному закладі [Текст] / А. Горовий. К. : Шкільний світ, 2011. 116 с.
3. Музеєзнавство: словник базових термінів [Текст] / Нац. військ.-іст. музей України ; [уклад.-упоряд. Л. М. Міненко ; за заг. ред. Карпова В. В.]. К. : Фенікс : Нац. військ.-іст. музей України, 2013. 151 с.
4. Рутинський М.Й. Музеєзнавство [Текст] : навч. посібник / М.Й. Рутинський, О. В. Стецюк. К. : Знання, 2008. 428 с.
5. Сапожник Д.І. Музеєзнавство та музейно-виставкова справа [Текст] : навч. посіб. / Сапожник Д. І. ; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2013. 239 с.
6. Сурмач О.І. Музейна справа [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / О.І. Сурмач ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 271с.

Тема 2. Історія музейної справи в Україні Семінар запитань і відповідей

Форми контролю: тестовий контроль, фронтальне опитування, обговорення дискусійних питань

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення ситуаційних завдань на семінарському занятті, які подані у Moodle.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1. Періоди еволюції музею як суспільної інституції.
2. Протомузейний етап (V тис. до н. е. – XVI ст. н. е.).
3. Раньомузейний (розвитку колекціонування, нагромадження колекцій та створення перших синкретичних музеїв, XVII – перша половина XIX ст.)
4. Класичний (друга половина XIX ст. – 1970-ті роки.
5. Сучасний (кінець 1970-х – донині).

3) провести самотестування

Розв'язати тестові завдання:

1. Закон України «Про музеї та музейну справу» прийнято

- A. у 2000 році
- B. у 1992 році
- C. у 1995 році
- D. у 2004 році

2. Автор першої фундаментальної праці «Нариси історії та теорії музейної справи»

- A. А.В. Бакушинський
- B. Ф.І. Шмідт
- C. М.І. Романов
- D. І.Е. Грабар

3. Царська бібліотека асирійського царя Ашшурбанапалу (vІІ тис. до н.е.) нараховувала табличок

- A. 30 тисяч
- B. 10 тисяч
- C. 25 тисяч
- D. 5 тисяч

4. Переклад терміну «музей» з давньогрецької

- A. святилище муз
- B. мусейон
- C. місце для священних жертв
- D. місце, присвячене музам

5. Для запобігання від псування скульптур в період Античності використовувати

- A. оливкове масло
- B. рідку смолу
- C. водяні випаровування
- D. всі відповіді вірні

Рекомендована література:

1. Виноградова О.В. Основи музеєзнавства / Виноградова О.В., Дарчук В.Г. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів, Донецьк, ДонНУЕТ, 2011. С. 65.

2. Горовий А.В. Музеєзнавство в навчальному закладі [Текст] / А. Горовий. К. : Шкільний світ, 2011. 116 с.

3. Музеєзнавство: словник базових термінів [Текст] / Нац. військ.-іст. музей України ; [уклад.-упоряд. Л. М. Міненко ; за заг. ред. Карпова В. В.]. К. : Фенікс : Нац. військ.-іст. музей України, 2013. 151 с.

4. Рутинський М.Й. Музеєзнавство [Текст] : навч. посібник / М.Й. Рутинський, О. В. Стецюк. К. : Знання, 2008. 428 с.

5. Сапожник Д.І. Музеєзнавство та музейно-виставкова справа [Текст] : навч. посіб. / Сапожник Д. І. ; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2013. 239 с.

6. Сурмач О.І. Музейна справа [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / О.І. Сурмач ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 271с.

Тема 3. Музейна справа на початку ХХІ ст.

Семінар – обговорення

Форми контролю: тестовий контроль, фронтальне опитування, дискусійне обговорення проблемних питань

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення ситуаційних завдань на семінарському занятті, які подані у Moodle.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1. Нові технології в музейному будівництві.
2. Вашингтонська і Венеціанська хартії.
3. Кодекс музейної етики. Діяльність міжнародних організацій з музейної.
4. Розвиток вітчизняного музеєзнавства та музейної справи у 90-х рр. ХХ ст.
5. Музейна мережа України. Музейна справа в Україні у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст

3) провести самотестування

Розв'язати тестові завдання:

1. Сукупність музейних предметів, їх відтворень і моделей

- A. музейна колекція
- B. експозиційний матеріал
- C. експозиційний комплекс
- D. експонати

2. Предмети, виставлені для огляду в музеї

- A. фонди
- B. культурні цінності
- C. колекції
- D. експонати

3. Зібрання різьблених каменів та стародавніх скульптур

- A. гліпкотека
- B. галерея
- C. виставка
- D. експозиція

4. Зібрання курйозних, екстравагантних речей

- A. кабінет
- B. інсталяція
- C. кунсткамера
- D. дуплет

5. Музей просто неба

- A. пінакотека
- B. релікварій
- C. скансен
- D. пантеон

Рекомендована література:

1. Виноградова О.В. Основи музеєзнавства / Виноградова О.В., Дарчук В.Г. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів, Донецьк, ДонНУЕТ, 2011. С. 65.

2. Горовий А.В. Музеєзнавство в навчальному закладі [Текст] / А. Горовий. К. : Шкільний світ, 2011. 116 с.

3. Музеєзнавство: словник базових термінів [Текст] / Нац. військ.-іст. музей України ; [уклад.-упоряд. Л. М. Міненко ; за заг. ред. Карпова В. В.]. К. : Фенікс : Нац. військ.-іст. музей України, 2013. 151 с.

4. Рутинський М.Й. Музеєзнавство [Текст] : навч. посібник / М.Й. Рутинський, О. В. Стецюк. К. : Знання, 2008. 428 с.
5. Сапожник Д.І. Музеєзнавство та музейно-виставкова справа [Текст] : навч. посіб. / Сапожник Д. І. ; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2013. 239 с.
6. Сурмач О.І. Музейна справа [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / О.І. Сурмач ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 271с.

Тема 4. Типи і профілі музеїв Семінар запитань і відповідей

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення ситуаційних завдань на семінарському занятті, які подані у Moodle.

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

1. Види та профілі музеїв
2. Джерела фінансування музеїв
3. Музеї історичного профілю
4. Музеї мистецького профілю
5. Музеї літературного профілю
6. Музеї науково-технічного профілю
7. Принципи організації екомuzeїв
8. Музеї краєзнавчого профілю

3) *провести самотестування*

Розв'язати тестові завдання:

1. Музеї як публічні заклади починають діяти на території України

- A. у XX столітті
- B. у XVII століття
- C. у XIX столітті
- D. у XV столітті

2. Українські промисловці-меценати

- A. Герещенки
- B. Гансени
- C. Ханенки
- D. усі відповіді вірні

3. Підхід, який трактує музеєзнавство «як науку про збір, зберігання, вивчення та використання музейних об'єктів»

- A. предметний
- B. комплексний
- C. інституційний
- D. всі відповіді вірні

4. Теорія, яка вивчає проблеми, що пов'язані з комплектуванням музейних фондів

- A. тезаврування
- B. комунікації
- C. загальна
- D. документування

5. Теорія науково-фондової роботи, яка пов'язана з дослідженням музейних предметів, їх обліком і збереженням

- A. документування
- B. тезаврування
- C. комунікації
- D. загальна

Рекомендована література:

1. Виноградова О.В. Основи музеєзнавства / Виноградова О.В., Дарчук В.Г. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів, Донецьк, ДонНУЕТ, 2011. С. 65.
2. Музейна справа. Бібліотеки. Архіви [Текст] : навч. посіб. (для позааудитор. діяльності та самост. роботи) / Нац. ун-т "Львів. політехніка" ; [уклад.: І.М. Байбакова та ін.]. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2016. 67 с.
3. Ключко Ю. М. Музеєзнавство [Текст] : слов.-довід. / Ю. М. Ключко ; Укр. центр культур. дослідж. К. : НАКККіМ, 2013. 77 с.
4. Романуха О.М. Основи музеєзнавства [Текст] : конспект лекцій / О.М. Романуха. ДонНУЕТ. Кривий Ріг, 2016. 120 с.
5. Сурмач О.І. Музейна справа [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / О.І. Сурмач ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 271с.
6. Чорненька Н. В. Організація туристичної індустрії : навч. посібник / Н. В. Чорненька. Київ : Атіка, 2006. 264 с.

**Тема 5. Екскурсія як форма музейного навчання
Семінар запитань і відповідей**

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення ситуаційних завдань на семінарському занятті, які подані у Moodle.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1. Екскурсія – багатогранне явище, що об'єднує інформацію екскурсовода, об'єкти показу, музеї, транзитне забезпечення.
2. Ознаки (елементи) екскурсії; її функції; вимоги до інформації, засобів, методів популяризації інформаційно екскурсійної роботи.
3. Особливості екскурсійного методу: наочність в екскурсії; комплексний характер сприйняття екскурсійного матеріалу; наявність трьох основних елементів: показу, розповіді та руху; оптимальна взаємодія екскурсовода, екскурсійних об'єктів та екскурсантів під час проведення екскурсій.

3) провести самотестування

Розв'язати тестові завдання:

1. Розробкою теорії і методики виявлення, дослідження й використання музейних предметів і колекцій займається

- A. прикладне музеєзнавство
- B. музейне джерелознавство
- C. історичне джерелознавство
- D. порівняльне джерелознавство

2. Змістову сторону музейного предмета характеризує

- A. аттрактивність
- B. експресивність
- C. інформативність
- D. репрезентативність

3. Ціннісне сприйняття музейного предмету характеризує

- A. експресивність
- B. репрезентативність
- C. аттрактивність
- D. інформативність

4. Поняття «музейна комунікація» ввів до наукового обігу

- A. Ракович
- B. Камерон
- C. Кондратьєв
- D. усі відповіді вірні

5. Найважливіша категорія класифікації музею

- A. профіль
- B. комунікація
- C. документування
- D. інформація

Рекомендована література:

1. Виноградова О.В. Основи музеєзнавства / Виноградова О.В., Дарчук В.Г. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів, Донецьк, ДонНУЕТ, 2011. С. 65.

2. Горовий А.В. Музеєзнавство в навчальному закладі [Текст] / А. Горовий. К. : Шкільний світ, 2011. 116 с.

3. Музеєзнавство: словник базових термінів [Текст] / Нац. військ.-іст. музей України ; [уклад.-упоряд. Л. М. Міненко ; за заг. ред. Карпова В. В.]. К. : Фенікс : Нац. військ.-іст. музей України, 2013. 151 с.

4. Рутинський М.Й. Музеєзнавство [Текст] : навч. посібник / М.Й. Рутинський, О. В. Стецюк. К. : Знання, 2008. 428 с.

5. Сапожник Д.І. Музеєзнавство та музейно-виставкова справа [Текст] : навч. посіб. / Сапожник Д. І. ; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2013. 239 с.

6. Сурмач О.І. Музейна справа [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / О.І. Сурмач ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 271с.

Тема 6. Комплектування, облік та науково-дослідна діяльність музеїв Семінар - бесіда

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення ситуаційних завдань на семінарському занятті, які подані у Moodle.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1. Основні завдання комплектування.
2. Створення наукової концепції комплектування.
3. Наукові дослідження в процесі реставрації музейних предметів.
4. Атрибуція пам'ятки.
5. Технічне і кадрове забезпечення охорони фондів.

3) провести самотестування

Розв'язати тестові завдання:

1. Діяльність, спрямована на забезпечення тривалого збереження музейних предметів

- A. реставрація
- B. консервація
- C. комплектування
- D. поповнення

2. Сукупність музейних предметів, пов'язаних спільністю одного або декількох ознак

- A. систематична колекція
- B. унікальна колекція
- C. музейна колекція
- D. археологічна колекція

3. Колекція музею, яка створена приватною особою

- A. особиста колекція
- B. основна колекція
- C. систематична колекція
- D. тематична колекція

4. Повністю ідентичні предмети, які входять до музейних фондів

- A. непрофільні
- B. дуплети
- C. основні
- D. допоміжні

5. Музейні предмети, що містять інформацію у вигляді динамічного зображення

- A. кіноджерела
- B. фотоджерела
- C. фонічні джерела
- D. усі відповіді вірні

Рекомендована література:

1. Заремба С. З. Українське пам'яткознавство: історія, теорія, сучасність /НАН України; Центр пам'яткознавства. К., 1995. С. 369-419.
2. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Музеєзнавство: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 428 с.
3. Салата О. О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 164 с.
4. Скус О. В. Основи історичного музеєзнавства. Умань: ПП Жовтий, 2011. 96 с.
5. Якубовський В. І. Музеєзнавство. Підручник. Кам'янецьПодільський: ПП Мошак М. І., 2010. 352 с.

Тема 7. Рекламно-інформаційна діяльність музеїв Семінар запитань і відповідей

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення ситуаційних завдань на семінарському занятті, які подані у Moodle.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1. Сутність та структура рекламного процесу.
2. Організація рекламної діяльності у суб'єктів рекламного процесу.
3. Рекламний ринок як організаційна система. Поняття рекламодавця.
4. Організаційна структура рекламної служби.
5. Функції, права та обов'язки працівників рекламних служб.
6. Структура рекламного процесу. З
7. Залежність структури рекламного процесу від організації рекламного процесу в музейних установах

3)провести самотестування

Розв'язати тестові завдання:

1. Платформа, на яку встановлюється експонат

- A колона
- B подіум
- C стіл
- D діорама

2. Провідні тексти, що містять основні характеристики та пояснення палітри пам'яток, представлених у тому чи іншому залі музею

- A експлікації
- B експозиції
- C експонати
- D екомuzeї

3. Короткі підписи під кожним експонатом та над кожним стендом

- A експозиція
- B етикетаж
- C інвентаризація
- D класифікація

4. Найважливіший етап обліку і оцінки матеріальних цінностей музейної установи

- A етикетаж
- B інвентаризація
- C експлікація
- D каталогізація

5. Композиція, розміщення, послідовність і співвідношення структурних частин екскурсії

- A композиція
- B класифікація

Рекомендована література:

1. Вайдахер Ф. Загальна музеологія / Переклад з німецької Х. Назаркевич, О. Лянг, В. Лозинського. Л.: Літопис, 2005.
2. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Музеєзнавство: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 428 с. 3. Хрестоматія з архівознавства: Навч. посіб. для студ іст. спец. вищ навч. закл. / Упоряд.: Г. В. Боряк та ін. К.: Вид. дім «КМ Академія», 2003.
3. Шевченко С. І. Етнографічне музеєзнавство: Конспект лекцій. Кіровоград, 2002.
14. Якубовський В. І. Музеєзнавство. Підручник. – Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М. І., 2010. 352 с.

Тема 8. Культурно-освітні програми як сучасний етап розвитку музейної комунікації

Семінар з виконання практичних завдань

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення ситуаційних завдань на семінарському занятті, які подані у Moodle.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1. Відвідувач в комунікативному полі музейної експозиції.
2. Відвідувач як інтегральна частина експозиції. Класифікація відвідувачів за частотою відвідин музею.
3. Класифікація відвідувачів Девіда Діна.
4. Класифікація відвідувачів музею американського теоретика освіти Девід А. Колба.
5. Художній образ в контексті музейної експозиційної комунікації.
6. Експозиція як твір мистецтва.
7. Концепція «експонату у фокусі» в музеях художнього профілю.
8. Сучасні тренди музейної експозиційної комунікації (техніка віртуальної реальності, стильові кімнати, «ефект присутності»)

3) провести самотестування

Розв'язати тестові завдання:

1. Згідно якого підходу предметом музеєзнавства визначається музей як соціокультурний інститут
А предметний
В комплексний
С інституційний
D всі відповіді вірні
2. Система прийомів, які застосовуються в процесі дослідження

- A метод
- B структура
- C предмет
- D процес

3. Змістовну сторону музейного предмета, його здатність виступати в якості джерела відомостей про історичні події характеризує

- A аттрактивність
- B експресивність
- C інформативність
- D репрезентативність

4. Здатність предмета звертати на себе увагу своїми зовнішніми особливостями (формою, розміром, кольором) або своєю художньою та історичною цінністю

- A експресивність
- B аттрактивність
- C репрезентативність
- D усі відповіді вірні

5. Типовість музейного предмета серед предметів йому подібних, а також серед явищ і процесів, які він відображає, та унікальність предмета по відношенню до аналогічних предметів

- A репрезентативність
- B експресивність
- C аттрактивність
- D інформативність

Рекомендована література:

1. Виноградова О.В. Основи музеєзнавства / Виноградова О.В., Дарчук В.Г. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів, Донецьк, ДонНУЕТ, 2011. С. 65.
2. Горовий А.В. Музеєзнавство в навчальному закладі [Текст] / А. Горовий. К. : Шкільний світ, 2011. 116 с.
3. Музеєзнавство: словник базових термінів [Текст] / Нац. військ.-іст. музей України ; [уклад.-упоряд. Л. М. Міненко ; за заг. ред. Карпова В. В.]. К. : Фенікс : Нац. військ.-іст. музей України, 2013. 151 с.
4. Рутинський М.Й. Музеєзнавство [Текст] : навч. посібник / М.Й. Рутинський, О. В. Стецюк. К. : Знання, 2008. 428 с.
5. Сапожник Д.І. Музеєзнавство та музейно-виставкова справа [Текст] : навч. посіб. / Сапожник Д. І. ; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2013. 239 с.
6. Сурмач О.І. Музейна справа [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / О.І. Сурмач ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 271с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПРОВІДНІ МУЗЕЇ УКРАЇНИ ТА СВІТУ

Тема 9. Зародження, колекціонування і виникнення перших музеїв

Семінар - діалог

Форми контролю: розв'язання практичних завдань.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення ситуаційних завдань на семінарському занятті, які подані у Moodle.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1. Початки колекціонування унікальних та рідкісних речей в Україні сягають у добу Київської Русі.
2. Давньогрецьке збирання, яке датується VII-II століття до н.е.
3. Розвиток цілеспрямованого колекціонування за часів Аристотеля.
4. Особливості «музейництва» за часів Стародавньої Греції.
5. Зародження перших праобразів музеїв.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Архітектурний ансамбль, споруджений на честь історичної події, що включає архітектурні форми та монументальну скульптуру

- A меморіал
- B експозиція
- C колекція
- D каталогізація

2. Система знань про теорію і практику управління музеєм і музейним персоналом

- A маркетинг
- B менеджмент
- C стандарт
- D всі відповіді вірні

3. Предмет, цінність якого визначається його рідкістю

- A реліквія
- B раритет
- C скансен
- D артефакт

4. Швидкість проведення екскурсії

- A композиція
- B ритм
- C колорит
- D темп

5. Функція музею, яка обумовлена суспільними потребами в культурних формах відпочинку й емоційній розрядці

- A функція організації вільного часу
- B функція документування
- C функція виховання
- D усі відповіді вірні

Рекомендована література:

1. Виноградова О.В. Основи музеєзнавства / Виноградова О.В., Дарчук В.Г. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів, Донецьк, ДонНУЕТ, 2011. С. 65.
2. Горовий А.В. Музеєзнавство в навчальному закладі [Текст] / А. Горовий. К. : Шкільний світ, 2011. 116 с.
3. Музеєзнавство: словник базових термінів [Текст] / Нац. військ.-іст. музей України ; [уклад.-упоряд. Л. М. Міненко ; за заг. ред. Карпова В. В.]. К. : Фенікс : Нац. військ.-іст. музей України, 2013. 151 с.
4. Рутинський М.Й. Музеєзнавство [Текст] : навч. посібник / М.Й. Рутинський, О. В. Стецюк. К. : Знання, 2008. 428 с.
5. Сапожник Д.І. Музеєзнавство та музейно-виставкова справа [Текст] : навч. посіб. / Сапожник Д. І. ; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2013. 239 с.
6. Сурмач О.І. Музейна справа [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / О.І. Сурмач ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 271с.

Тема 10. Проблеми та перспективи розвитку музейної мережі України

Семінар - діалог

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення ситуаційних завдань на семінарському занятті, які подані у Moodle.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1. Типологічна різноманітність українських музеїв.
2. Культурно-художня унікальність музейних об'єктів та музейних експонатів України.
3. Проблеми і перспективи розвитку музейного інституту в Україні.
4. Діалектика традиції та новаторства у музейній практиці сучасної України.
5. Музеї державні та приватні.
6. Проблема збереження та відбудови історичних музейних об'єктів України.
7. Ідеальний музей майбутнього: позиція сучасних музейних працівників, арт-кураторів, культурологів.

3) провести самотестування

Розв'язати тестові завдання:

1. Діяльність, спрямована на забезпечення тривалого збереження музейних предметів

- А реставрація
- В консервація
- С комплектування
- Д поповнення

2. Сукупність музейних предметів, пов'язаних спільністю одного або декількох ознак

- А систематична колекція

- В унікальна колекція
- С музейна колекція
- Д археологічна колекція

3. Колекція музею, яка створена приватною особою

- А особиста колекція
- В основна колекція
- С систематична колекція
- Д тематична колекція

4. Повністю ідентичні предмети, які входять до музейних фондів

- А непрофільні
- В дуплети
- С основні**
- Д допоміжні**

5. Музейні предмети, що містять інформацію у вигляді динамічного зображення

- А кіноджерела
- В фотоджерела
- С фонічні джерела
- Д усі відповіді вірні

Рекомендована література:

1. Виноградова О.В. Основи музеєзнавства / Виноградова О.В., Дарчук В.Г. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів, Донецьк, ДонНУЕТ, 2011. С. 65.

2. Горовий А.В. Музеєзнавство в навчальному закладі [Текст] / А. Горовий. К. : Шкільний світ, 2011. 116 с.

3. Музеєзнавство: словник базових термінів [Текст] / Нац. військ.-іст. музей України ; [уклад.-упоряд. Л. М. Міненко ; за заг. ред. Карпова В. В.]. К. : Фенікс : Нац. військ.-іст. музей України, 2013. 151 с.

4. Рутинський М.Й. Музеєзнавство [Текст] : навч. посібник / М.Й. Рутинський, О. В. Стецюк. К. : Знання, 2008. 428 с.

5. Сапожник Д.І. Музеєзнавство та музейно-виставкова справа [Текст] : навч. посіб. / Сапожник Д. І. ; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2013. 239 с.

6. Сурмач О.І. Музейна справа [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / О.І. Сурмач ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 271с.

Тема 11. Стан сучасної музейної мережі України

Семінар – запитань і відповідей

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення ситуаційних завдань на семінарському занятті, які подані у Moodle.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1. Музеї та екскурсійно-туристичний рух.
2. Основні показники та тенденції відвідуваності музеїв держави

3. Динаміка чисельності музеїв України та кількості їх відвідувачів наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

4. Сучасна географія музейної спадщини України

3) *провести самотестування*

Розв'язати тестові завдання:

1. Сукупність музейних предметів, їх відтворень і моделей

- A музейна колекція
- B експозиційний матеріал
- C експозиційний комплекс
- D експонати

2. Предмети, виставлені для огляду в музеї

- A фонди
- B культурні цінності
- C колекції
- D експонати

3. Зібрання різьблених каменів та стародавніх скульптур

- A гліпкотека
- B галерея
- C виставка
- D експозиція

4. Зібрання курйозних, екстравагантних речей

- A кабінет
- B інсталяція
- C кунсткамера
- D дуплет

5. Музей просто неба

- A пінакотека
- B релікварій
- C скансен
- D пантеон

Рекомендована література:

1. Горовий А.В. Музеєзнавство в навчальному закладі [Текст] / А. Горовий. К. : Шкільний світ, 2011. 116 с.
2. Ключко Ю. М. Музеєзнавство [Текст] : слов.-довід. / Ю. М. Ключко ; Укр. центр культур. дослідж. К. : НАКККіМ, 2013. 77 с.
3. Музеєзнавство: словник базових термінів [Текст] / Нац. військ.-іст. музей України ; [уклад.-упоряд. Л. М. Міненко ; за заг. ред. Карпова В. В.]. К. : Фенікс : Нац. військ. іст. музей України, 2013. 151 с.
4. Сапожник Д.І. Музеєзнавство та музейно-виставкова справа [Текст] : навч. посіб. / Сапожник Д. І. ; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2013. 239 с.
5. Рутинський М.Й. Музеєзнавство [Текст] : навч. посібник / М.Й. Рутинський, О. В. Стецюк. К. : Знання, 2008. 428 с.

**Тема 12. Музеї світу ХХ-ХХІ ст.
Семінар – розгорнута бесіда**

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення ситуаційних завдань на семінарському занятті, які подані у Moodle.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1. Найбільші та найвідоміші музеї США та Канади
2. Особливості державної підтримки музеїв в США та Канаді
3. Особливості побудови експозицій музеїв США та Канади
4. Історія формування музеїв США та Канади
5. Динаміка розвитку музеїв Азії та Австралії
6. Особливості побудови мережі музеїв Азії та Австралії
7. Найбільші та найвідоміші музеї Азії і Австралії

3) провести самотестування

Розв'язати тестові завдання:

1. Згідно якого підходу предметом музеєзнавства визначається музей як соціокультурний інститут
А. предметний
В. комплексний
С. інституційний
D. всі відповіді вірні
2. Система прийомів, які застосовуються в процесі дослідження
А. метод
В. структура
С. предмет
D. процес
3. Змістовну сторону музейного предмета, його здатність виступати в якості джерела відомостей про історичні події характеризує
А. аттрактивність
В. експресивність
С. інформативність
D. репрезентативність
4. Здатність предмета звертати на себе увагу своїми зовнішніми особливостями (формою, розміром, кольором) або своєю художньою та історичною цінністю
А. експресивність
В. аттрактивність
С. репрезентативність
D. усі відповіді вірні
5. Типовість музейного предмета серед предметів йому подібних, а також серед явищ і процесів, які він відображає, та унікальність предмета по відношенню до аналогічних предметів
А. репрезентативність
В. експресивність
С. аттрактивність
D. інформативність

Рекомендована література:

1. Виноградова О.В. Основи музеєзнавства / Виноградова О.В., Дарчук В.Г. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів, Донецьк, ДонНУЕТ, 2011. С. 65.
2. Горовий А.В. Музеєзнавство в навчальному закладі [Текст] / А. Горовий. К. : Шкільний світ, 2011. 116 с.
3. Музеєзнавство: словник базових термінів [Текст] / Нац. військ.-іст. музей України ; [уклад.-упоряд. Л. М. Міненко ; за заг. ред. Карпова В. В.]. К. : Фенікс : Нац. військ.-іст. музей України, 2013. 151 с.
4. Рутинський М.Й. Музеєзнавство [Текст] : навч. посібник / М.Й. Рутинський, О. В. Стецюк. К. : Знання, 2008. 428 с.
5. Сапожник Д.І. Музеєзнавство та музейно-виставкова справа [Текст] : навч. посіб. / Сапожник Д. І. ; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2013. 239 с.
6. Сурмач О.І. Музейна справа [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / О.І. Сурмач ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 271с.

Тема 13. Особливості становлення та функціонування музеїв у позасвітової культурній просторі Семінар –бесіда

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення ситуаційних завдань на семінарському занятті, які подані у Moodle.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1. Особливості функціонування сучасних музеїв.
2. Музей як простір інновацій.
3. Динаміка розвитку музеїв США та Канади
4. Особливості побудови музеїв США та Канади
5. Використання сучасних інформаційних технологій в роботі музеїв США та Канади

3)провести самотестування

Розв'язати тестові завдання:

1. Платформа, на яку встановлюється експонат

- А. колона
- В. подіум
- С. стіл
- Д.діорама

2. Провідні тексти, що містять основні характеристики та пояснення палітри пам'яток, представлених у тому чи іншому залі музею

- А. експлікації
- В. експозиції
- С. експонати

D. екомузеї

3. Короткі підписи під кожним експонатом та над кожним стендом

- A. експозиція
- B. етикетаж
- C. інвентаризація
- D. класифікація

4. Найважливіший етап обліку і оцінки матеріальних цінностей музейної установи

- A. етикетаж
- B. інвентаризація
- C. експлікація
- D. каталогізація

5. Композиція, розміщення, послідовність і співвідношення структурних частин екскурсії

- A. композиція
- B. класифікація
- C. консервація
- D. експлікація

Рекомендована література:

1. Виноградова О.В. Основи музеєзнавства / Виноградова О.В., Дарчук В.Г. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів, Донецьк, ДонНУЕТ, 2011. С. 65.

2. Горовий А.В. Музеєзнавство в навчальному закладі [Текст] / А. Горовий. К. : Шкільний світ, 2011. 116 с.

3. Музеєзнавство: словник базових термінів [Текст] / Нац. військ.-іст. музей України ; [уклад.-упоряд. Л. М. Міненко ; за заг. ред. Карпова В. В.]. К. : Фенікс : Нац. військ.-іст. музей України, 2013. 151 с.

4. Рутинський М.Й. Музеєзнавство [Текст] : навч. посібник / М.Й. Рутинський, О. В. Стецюк. К. : Знання, 2008. 428 с.

5. Сапожник Д.І. Музеєзнавство та музейно-виставкова справа [Текст] : навч. посіб. / Сапожник Д. І. ; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2013. 239 с.

6. Сурмач О.І. Музейна справа [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / О.І. Сурмач ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 271с.

**Тема 14. Сучасний стан трансформацій в музейній сфері
Семінар запитань і відповідей**

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення ситуаційних завдань на семінарському занятті, які подані у Moodle.

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1. Музеї та інновації.
- 2. Соціальна місія музею.
- 3. Музейне проектування: новітні практики та тренди.

4. Музейна аудиторія.
5. Освітні програми в музеях.

3) *провести самотестування*

Розв'язати тестові завдання:

1. Архітектурний ансамбль, споруджений на честь історичної події, що включає архітектурні форми та монументальну скульптуру

- A. меморіал
- B. експозиція
- C. колекція
- D. каталогізація

2. Система знань про теорію і практику управління музеєм і музейним персоналом

- A. маркетинг
- B. менеджмент
- C. стандарт
- D. всі відповіді вірні

3. Предмет, цінність якого визначається його рідкістю

- A. реліквія
- B. раритет
- C. скансен
- D. артефакт

4. Швидкість проведення екскурсії

- A. композиція
- B. ритм
- C. колорит
- D. темп

5. Функція музею, яка обумовлена суспільними потребами в культурних формах відпочинку й емоційній розрядці

- A. функція організації вільного часу
- B. функція документування
- C. функція виховання
- D. усі відповіді вірні

Рекомендована література:

1. Сайт національної історичної бібліотеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nibu.kiev.ua/>
2. Сайт Все про туризм. Туристична бібліотека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tourlib.net/history.htm>
3. Сайт універсальна бібліотека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gumer.info>
4. Сайт електронна бібліотека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www. http://bibliotekar.ru](http://bibliotekar.ru)

Тема 15. Досвід упровадження та використання цифрових технологій музеями

Семінар – діалог

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення ситуаційних завдань на семінарському занятті, які подані у Moodle.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1. Взаємодія інформаційних технологій і музейного простору.
2. Ідея оцифрування музейних колекцій.
3. Процес оцифрування спадщини.
4. Цифрові комунікації.
5. Розробка цифрової рольової гри.

3) провести самотестування

Розв'язати тестові завдання:

1. Музеї історії релігії відносяться до профілю

- A. природничо наукові
- B. художні
- C. комплексні
- D. історичні

2. Матеріали, які не володіють властивостями музейних предметів

- A. науково-фондові
- B. науково-допоміжні
- C. пам'ятки історії та культури
- D. фондосховища

3. Сукупність музейних предметів

- A. колекція
- B. виставка
- C. реліквія
- D. пам'ятка

4. Колекція, що складається з предметів одного типу

- A. тематична
- B. музейна
- C. систематична
- D. меморіальна

5. Сукупність музейних колекцій

- A. особиста колекція
- B. тематична колекція
- C. музейне зібрання
- D. музейний фонд

Рекомендована література:

1. Горювий А.В. Музеєзнавство в навчальному закладі [Текст] / А. Горювий. К. : Шкільний світ, 2011. 116 с.
2. Ключко Ю. М. Музеєзнавство [Текст] : слов.-довід. / Ю. М. Ключко ; Укр. центр культур. дослідж. К. : НАКККіМ, 2013. 77 с.
3. Музеєзнавство: словник базових термінів [Текст] / Нац. військ.-іст. музей України ; [уклад.-упоряд. Л. М. Міненко ; за заг. ред. Карпова В. В.]. К. : Фенікс : Нац. військ.-іст. музей України, 2013. 151 с.

4. Сапожник Д.І. Музеєзнавство та музейно-виставкова справа [Текст] : навч. посіб. / Сапожник Д. І. ; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2013. 239 с.
5. Рутинський М.Й. Музеєзнавство [Текст] : навч. посібник / М.Й. Рутинський, О. В. Стецюк. К. : Знання, 2008. 428 с.

Тема 16. Захист групових проєктів

Семінар – мозковий штурм

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення ситуаційних завдань на семінарському занятті, які подані у Moodle.

Орієнтовна тематика проєктів

1. «Скансен», Стокгольм. Історія створення та сучасний стан музею
2. Аналіз ринку екскурсійних послуг з елементами анімації
3. Вашингтонська національна галерея. Історія створення та сучасний стан галереї
4. Віденський музей історії мистецтва. Історія створення та сучасний стан музею
5. Вплив Берлінської національної галереї на туристичний імідж Німеччини
6. Данський національний музей старожитностей. Історія створення та сучасний стан музею
7. Екскурсійно-історичні автомобільні подорожі
8. Інноваційні технології в екскурсійній діяльності
9. Інформаційні технології в експозиційно-виставковій діяльності музеїв США
10. Краєзнавчі бібліографічні ресурси Дніпропетровської області
11. Культурно освітня діяльність музею імені Пирогова, м. Київ
12. Міжнародні музейні організації
13. Місце Берлінської національної галереї на туристичній карті Німеччини
14. Музей «Васа» в Стокгольмі. Історія створення та сучасний стан музею
15. Музей «Ущелина Айронбрідж» у Великобританії. Історія створення та сучасний стан музею
16. Музей Альгамбра. Історія створення та сучасний стан музею
17. Музей Вікторії і Альберта в Лондоні. Історія створення та сучасний стан музею
18. Музей Пітт-Ріверса, Фарнем. Історія створення та сучасний стан музею
19. Музей Прадо. Історія створення та сучасний стан музею
20. Музей природознавства в Лондоні. Історія створення та сучасний стан музею
21. Музейна архітектура як особливий вид комунікації: від храму муз до видовищного музею
22. Музеї Ватикану. Історія створення та сучасний стан музеїв
23. Музеї під водою
24. Мюнхенський музей природознавства і техніки. Історія створення та сучасний стан музею
25. Палац відкриттів у Парижі. Історія створення та сучасний стан музею
26. Порушення Конвенції 1954 року: знищення культурних цінностей під час збройного конфлікту
27. Правова основа діяльності музеїв в Україні

28. Просвітницька діяльність музеїв в умовах сучасних інформаційних технологій
29. Смітсонівський музей у Вашингтоні: історія, профілі музею, нові експозиції
30. Стара Пінакотека в Мюнхені. Історія створення та сучасний стан пінакотеки
31. Старий музей (Altes Museum) в Берліні. Історія створення та сучасний стан музею
32. Сучасні підходи до розвитку музейного менеджменту
33. Сучасні технології в музейному проектуванні
34. Центр Помпідю. Історія створення та сучасний стан музею

3) провести самотестування

Розв'язати тестові завдання:

1. Процес становлення музею як соціокультурного інституту відбувається в епоху

- A. Середньовіччя
- B. Відродження
- C. Стародавнього Риму
- D. Античності

2. Хто за часів Відродження став першим власником колекції античних монет і медалей

- A. Франческо Петрарка
- B. Мікеланджело Буонаротті
- C. Леонардо да Вінчі
- D. Рафаель Санті

3. Країна - батьківщина Європейського колекціонування

- A. Іспанія
- B. Італія
- C. Америка
- D. Далекій схід

4. Найбільша колекція творів мистецтва за часів епохи Відродження належала

- A. Строцци
- B. Медичі
- C. Капоні
- D. Торнабуоні

5. Зал подовженої форми, одну зі сторін якого перерізає суцільний ряд вікон, а інший - експозиції

- A. кабінет
- B. пропілеї
- C. пінакотека
- D. галерея

Рекомендована література:

1. Виноградова О.В. Основи музеєзнавства / Виноградова О.В., Дарчук В.Г. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів, Донецьк, ДонНУЕТ, 2011. С. 65.
2. Горовий А.В. Музеєзнавство в навчальному закладі [Текст] / А. Горовий. К. : Шкільний світ, 2011. 116 с.
3. Музеєзнавство: словник базових термінів [Текст] / Нац. військ.-іст. музей України ; [уклад.-упоряд. Л. М. Міненко ; за заг. ред. Карпова В. В.]. К. : Фенікс : Нац. військ.-іст. музей України, 2013. 151 с.
4. Рутинський М.Й. Музеєзнавство [Текст] : навч. посібник / М.Й. Рутинський, О. В. Стецюк. К. : Знання, 2008. 428 с.
5. Сапожник Д.І. Музеєзнавство та музейно-виставкова справа [Текст] : навч. посіб. / Сапожник Д. І. ; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2013. 239 с.
6. Сурмач О.І. Музейна справа [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / О.І. Сурмач ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 271с.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Акт прийняття – документ про передачу пам'ятки на зберігання в музей, в якому фіксується чітка експертна характеристика цієї пам'ятки.

Археологічні екскурсії – екскурсії, побудовані на показі пам'яток далекого минулого, виявлених на місцях розкопок стародавніх поселень.

Археологічні музеї – вид музеїв історичного профілю, що збирає, зберігає, вивчає і експонує предмети, які мають історичну цінність та відносяться до періоду найдавніших часів – середньовіччя.

Архітектурні музеї – профільний тип музеїв, що зберігає і популяризує творіння людських рук, пов'язані з історією і практикою архітектури.

Виставка (тимчасова експозиція) – сукупність музейних предметів, виставлених для огляду на короткий термін.

Виставково-експозиційна виїзна діяльність – одна з форм експозиційної діяльності музею, що полягає в обміні тематичними експозиціями та виставками між окремими музеями і країнами.

Відомчі музеї – музеї різного профілю, які підпорядковуються окремим міністерствам і відомствам Вони створюються з метою репрезентації історії розвитку певної галузі: транспорту, охорони здоров'я, силових відомств (оборони, внутрішніх справ), НАН тощо.

Відтворений музейний предмет – предмет, створений з метою відтворення зовнішнього вигляду музейного предмета, предмети поділяються на такі типи: копія, авторське повторення, репродукція, підробка, модель, муляж, зліпок, макет, голограма.

Військово-історичні екскурсії – екскурсії, які проводяться по місцях бойової слави або націлені на відвідування фортифікаційних споруд давнього військово-інженерного мистецтва.

Військово-історичні музеї – окремий вид музеїв історичного профілю, що відображають військову історію країни, розвиток військової техніки і мистецтва війни, історію окремих родів військ і видів озброєнь.

Віртуальні музеї – музеї, існуючі у глобальній інформаційно-комунікаційній мережі Інтернет завдяки об'єднанню інформаційних і творчих ресурсів для створення принципово нових віртуальних продуктів: віртуальних виставок, колекцій, віртуальних версій неіснуючих об'єктів та ін.

Галузеві музеї – це музеї, присвячені окремим галузям науки, техніки і технології промислового виробництва.

Гід-екскурсовод – особа, яка володіє фаховою інформацією про країну перебування, визначні місця, об'єкти показу, а також мовою цієї країни чи мовою іноземних туристів, яких приймають та надає екскурсійно-інформаційні, організаційні послуги учасникам туру в межах договору про надання туристичних послуг.

Громадські музеї – музей, що перебуває під опікою громадських організацій.

Діорама – експозиційний комплекс, що поєднує художню картину на внутрішній частині напівкруглого підрамника з об'ємним переднім планом, де розміщені оригінали або їх копії.

Державні музеї – група музеїв, що підпорядкована Кабінетові Міністрів України і здійснює свою діяльність у руслі загальнодержавної концепції розвитку музейної мережі.

Додаткові музейні послуги – будь-які інші послуги, які надаються працівниками для задоволення попиту відвідувачів і вимагають додаткових зусиль музею.

Екомузей – інноваційний тип так званих змішаних соціально-середовищних музеїв, націлених на досягнення сталого розвитку місцевих громад у традиційному середовищі їх проживання.

Екскурсант – тимчасовий відвідувач, який перебуває менше 24 годин у країні або на об'єкті відвідування; учасник екскурсії.

Екскурсійний туризм – поїздки тривалістю більше доби з пізнавальною метою по задалегідь визначеній програмі з частими переїздами від одного населеного пункту до іншого.

Екскурсійні об'єкти – матеріальна основа екскурсійного показу. Поділяються на історичні, археологічні, архітектурні, документальні пам'ятки, пам'ятники мистецтва.

Екскурсія – процес наочного сприйняття навколишнього середовища, особливостей природи, сучасних та історичних об'єктів, елементів побуту, пам'яток певного регіону, міста або його частини, природної території.

Експлікації (від лат, пояснюю) – тексти, які містять інформаційні пояснення пам'яток представлених у залі музею.

Експозиційна діяльність – діяльність музею з ознайомлення відвідувачів з цікавими експонатами музею, розміщеними у певному логічному порядку, побудованому за хронологічним, географічним, етнокультурним або предметно-тематичними критеріями.

Експозиційний фонд музею – частина музейного фонду, яка виставлена на загальний огляд і доступна для ознайомлення широким верствам населення.

Експозиція – сукупність музейних предметів, виставлених для публічного огляду на тривалий термін.

Експонат – це музейний предмет, виставлений на показ. Це структурна одиниця експозиції.

Експозиційні матеріали – сукупність оригінальних музейних предметів, їх копій, моделей, науково-допоміжних матеріалів, які включені в музейну експозицію.

Експозиційний комплекс – структурна одиниця тематичної експозиції: група предметів, які об'єднані по змісту і створюють єдиний композиційний образ.

Експозиційне обладнання – допоміжні конструкції і пристосування: вітрини, турнікети, підставки, перегородки, подіуми, стенди, меблі для відпочинку тощо.

Експонат ведучий – музейний предмет в експозиційному комплексі, який виділяється серед інших предметів.

Етикетка – текст в експозиції, що представляє собою анотацію до окремого експонату: його назва, дані про нього.

Загальна кількість одиниць збереження фонду музею – це кількість музейних предметів основного фонду та предметів допоміжного.

Загальноісторичні музеї – установи, які висвітлюють історію людства і формують експозиції згідно з найважливішими її етапами.

Замки-музеї і палаци-музеї – поширені види ансамблевих музеїв, створюваних шляхом музеєфікації фортифікаційного, стилістично-архітектурного, інтер'єрного, ландшафтного та археологічного комплексу замків або палаців.

Історико-біографічні екскурсії – екскурсії місцями життя і діяльності видатних людей.

Історико-краєзнавчі екскурсії – екскурсії, в основі яких лежить пізнання історії рідного краю.

Історичні музеї – поширений в Україні вид музеїв історичного профілю, які збирають, зберігають, вивчають і експонують етнографічні колекції, що знайомлять сучасників з процесами етногенезу, побутом і культурами різних етнічних спільнот та історичних періодів.

Каталогізація – пошук та збір вичерпної інформації про ту чи іншу пам'ятку, вивчення її в контексті подібних пам'ятників, створення колекцій з метою подальшого експонування і широкої популяризації.

Кількість експонатів основного фонду – це музейні предмети виставлені на показ, тобто без тих, які можуть зберігатися у фондосховищі.

Класифікація музеїв – це поділ музеїв на групи за однією визначальною або кількома ознаками.

Колекція культурних цінностей – однорідні або підібрані за певними ознаками різноманітні предмети, які, незалежно від культурної цінності кожного з них, зібрані разом становлять художню, історичну, етнографічну чи наукову цінність.

Комплексна схема побудови експозиції – повне відтворення первісного середовища, де експозиційну цінність представляє буквально усе, що оточує відвідувача.

Комплексні музеї – це музеї, що поєднують ознаки двох і більше профілів (історико-літературні, археолого-художні), а іноді і профільних типів.

Композиція екскурсії – послідовне розміщення структурних частин екскурсії: підтем, основних питань, вступу та заключної частини.

Консервація – сукупність науково обґрунтованих заходів захисту об'єктів культурної спадщини від подальших руйнувань і збереження їхньої автентичності з мінімальним втручанням у їх існуючий вигляд.

Контрольний текст екскурси – підібраний і уточнений екскурсійний матеріал, що розкриває тему екскурсії.

Корпоративні музеї – це структурні підрозділи державних установ і підприємств.

Культурна спадщина – сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів матеріальної і духовної культури.

Культурні цінності – об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України

Лінійна схема побудови експозиції – послідовне позовжне подання горизонтальними рядами пам'яток і стендів у залах, що переходять один в одне.

Макет – об'ємна модель, що передає зовнішній вигляд об'єкту і виконана в певному масштабі.

Модель має два значення: 1 – предмет, який використовується у якості моделі в науці і техніці; 2 – предмет, спеціально створений для демонстрації його в музеї.

Маркетингова стратегія музею – концепція і план поведінки на ринку з метою поширення інформації про себе, популяризації свого продукту серед громадськості, підтримання та розвитку власного позитивного іміджу.

Маршрут екскурсії – оптимальний шлях проходження екскурсійної групи Вимоги до маршруту: логічна послідовність об'єктів, забезпечення екскурсійного показу; атрактивність.

Меморіал – архітектурний ансамбль, побудований на честь історичної події, що включає, як правило, архітектурні форми і монументальну скульптуру.

Меморіальна дошка – пам'ятний знак, встановлений на нерухомих історико-культурних об'єктах чи пам'ятних місцях, з текстом, який розкриває зв'язок історико-культурного об'єкта з історичними подіями або відомими діячами.

Меморіальні музеї – музеї, присвячені пам'яті видатних політичних, державних і військових діячів, учених, письменників, композиторів, художників і т. д., вони створюються на базі пам'ятних комплексів, що охороняються державою: садиб, будинків, квартир, пов'язаних з життям і діяльністю видатних особистостей.

Мережа європейських музейних організацій (NEMO) – незалежна музейна мережа, що забезпечує репрезентацію та інформацію для музейної спільноти Європи До NEMO входять музейні організації та установи країн Європейського Союзу та країн, що мають асоціації або є кандидатами на вступ у ЕС.

Міжнародна рада музеїв (ІКОМ) – неурядова організація музеїв та музейних фахівців, формально підпорядкована ЮНЕСКО спрямовує свою діяльність на збереження, поповнення культурних цінностей.

Міжнародний комітет з музеєзнавства – автономний структурний підрозділ ІКОМ, здійснює координацію теоретичних досліджень в області музеєзнавства.

Моно-музей – меморіальні або літературні музеї, присвячені творчості одного окремо взятого письменника, поета, композитора, сценариста, режисера, актора, співака, музиканта, естрадної групи.

Музеєзнавство – наукова дисципліна, що вивчає історію та закономірності розвитку музеїв, їх суспільні функції, питання теорії і методики музейної справи, тобто внутрішню організацію, систему наукового комплексу, документування й зберігання колекцій, а також методики побудови музейних експозицій, виставок, різних видів і форм науково-освітньої діяльності музею.

Музеєфікація – напрямок музейної діяльності, що полягає в перетворенні історико-культурних або природних об'єктів в об'єкти музейного показу з метою максимального збереження і виявлення їх історико-культурної, наукової, художньої цінності.

Музейна PR-кампанія – комплекс заходів, що формують, підтримують або змінюють ставлення різних груп населення до музею.

Музейна колекція – частина предметів основного фонду, що представляє собою групу музейних предметів, що склалася за однією або кількома ознаками.

Музейний предмет – це оригінальна пам'ятка історії, культури чи природи вилучена з середовища існування і включена до складу музейної збірки. Сукупність таких предметів становлять основний фонд музею.

Музейні предмети основного фонду – оригінальні пам'ятки історії, культури та природи.

Муляж – об'ємне відображення зовнішнього вигляду музейного предмету, який точно передає його форму, розмір, колір.

Музейна пам'ятка – предмет, що має встановлену та музейне значення, вилучений з середовища початкового місцезнаходження або використання, науково і технічно оброблений і включений до складу музейних зібраних.

Музейна справа – спеціальна галузь культурно-освітньої та наукової діяльності, яка здійснюється музеями щодо комплектування, збереження, вивчення і використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури.

Музейне зібрання – сукупність музейних предметів основного фонду, а також матеріалів науково-допоміжного, бібліотечного, архівного фондів.

Музейний маркетинг – система знань про теорію і практику створення, просування до потенційних споживачів і збуту музейного продукту, а також налагодження діалогу між музеями та суспільством.

Музейний менеджмент – система знань про теорію і практику управління музеєм і музейним персоналом.

Музейний предмет – пам'ятка, яка має культурну цінність і належить до музейного зібрання.

Музейний продукт – комплекс основних та додаткових музейних послуг і товарів, які пропонуються відвідувачам музею.

Музейний фонд України – сукупність рухомих пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, які мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення, незалежно від їх виду, місця створення і форм власності, та зберігаються на території України, а також нерухомих пам'яток, що містяться в музеях України і обліковані в порядку, визначеному чинним законодавством України.

Музеї – це культурно-освітні та науково-дослідні заклади, призначені для вивчення, збереження та використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, прилучення громадян до надбань національної і світової історико-культурної спадщини.

Музеї історичного профілю – музеї, які збирають, зберігають, вивчають і популяризують пам'ятки матеріальної і духовної культури народу.

Музеї природничого профілю – профільний тип музеїв, що збирає, зберігає, вивчає і експонує різноманітні природничі матеріали і розповідають про новітні досягнення природничих наук.

Музеї художнього профілю – група музеїв класичного мистецтва і музеїв сучасного мистецтва, що зберігає, вивчає і пропагує видатні твори живопису, графіки, скульптури, прикладного мистецтва, а також народної творчості всіх культурних епох.

Музеїв літературного профілю – профільний тип музеїв, що об'єднує суто літературні, театральні, музичні та кіно музеї.

Музеї-заповідники – група музеїв комплексного типу під небом, що володіють особливою цінністю і отримали статус заповідників згідно з постановами урядових органів. Створюються шляхом музеєфікації виключно цінних територій, ансамблів, комплексів і окремих пам'яток історії, культури або природи. За профілями діляться на археологічні, історико-культурні, історико-архітектурні, історико-меморіальні.

Музеї-квартири – вид меморіальних музеїв, створених шляхом музеєфікації окремих квартир, в яких жили видатні діячі культури, освіти, науки кінця XIX-XX ст., і присвячені їх життя і діяльності.

Музеї-кладовище – поширений вид ансамблевих музеїв, створених шляхом музеєфікації меморіально-ландшафтного середовища з метою відтворення, зберігання і розкриття його історико-культурної цінності як пам'ятки історії.

Музеї-підприємства – вид ансамблевих музеїв, створених шляхом музеєфікації промислового підприємства з метою збереження і розкриття його історико-культурної цінності, як пам'ятки історії промисловості, науки і техніки за профілем їх відносять до групи науково-технічних музеїв.

Музеї-садиби – найпоширеніший вид ансамблевих музеїв України. Створюються шляхом музеєфікації архітектурного, інтер'єрного та ландшафтного і господарського комплексу садиб.

Музичні музеї – поширений вид музеїв, що займаються збором, зберіганням, дослідженням, експонуванням і публікацією пам'яток музичної культури.

Муніципальні музеї – основна на сьогодні форма недержавного музею, виконує властиві йому функції по збору, збереженню і презентації колекцій. Муніципальні музеї знаходяться в управлінні місцевої адміністрації й фінансуються з місцевих бюджетів.

Науково-допоміжні матеріали (допоміжний фонд) – карти, схеми, таблиці, плани, графіки, діаграми і інші матеріали, що доповнюють виставлені експонати, але не є музейними предметами.

Наукове комплектування фондів – процес виявлення в зовнішньому середовищі предметів музейного значення та їх збору для поповнення музейних зібрань.

Науково-технічні музеї – музеї технократичної профільної групи, що збирають, зберігають, вивчають, експонують і популяризують творіння людських рук, пов'язані з історією і практикою розвитку техніки і технологій.

Некомерційна складова музейного маркетингу – комплекс заходів по підвищенню соціальної значимості діяльності музейної установи, її місії та громадської значущості, створення яскравого привабливого образу музею як скарбниці мистецтв та культурної спадщини.

Нерухома пам'ятка – об'єкт культурної спадщини національного або місцевого значення, занесений до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Об'єкт культурної спадщини – місце, споруда, комплекс, їхні частини, пов'язані з ними території чи водні об'єкти, інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти, що донесли до нашого часу цінність з антропологічного, археологічного, естетичного, етнографічного, історичного, мистецького, наукового погляду і зберегли свою автентичність.

Облік музейних фондів – діяльність по встановленню точних відомостей і предметного опису всіх пам'яток, що знаходяться в музеї.

Оглядові екскурсії – багатопланові маршрутні екскурсії, що паралельно або послідовно розкривають кілька тем; традиційно проводяться в краєзнавчих музеях, коли під час одного відвідування туриста знайомлять з усіма експозиціями.

Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (United Nations Education Science and Culture Organization - UNESCO) - міжнародна організація, діяльність якої охоплює широке коло питань: ліквідацію неписьменності, боротьбу з дискримінацією в сфері освіти, вивчення, збереження та популяризацію національних культур, проблеми інформації та безліч інших актуальних для міжнародного співтовариства проблемою.

Охорона культурної спадщини – комплекс заходів з обліку, захисту, збереження, належного утримання, відповідного використання, консервації, реставрації, реабілітації та музеєфікації об'єктів культурної спадщини.

Пам'ятка – об'єкт природи, матеріальної і духовної культури, має художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягає збереженню, відтворенню та охороні відповідно з чинним законодавством.

Предмет музейного значення – оригінальна пам'ятка, виявлена в процесі пошуку, що представляє інтерес для музею, але знаходиться в своєму середовищі існування або зберігається у володаря.

Подіум – платформа (підвищення, підставка), на яку встановлюється експонат.

Портфель екскурсовода – умовна назва комплекту наочних матеріалів, що використовуються екскурсоводом в ході екскурсії.

Первинна реєстрація – діяльність музейних працівників з приймання та ідентифікації нових пам'яток, які надходять в музей шляхом археологічних розкопок, подарунків меценатів, придбання на аукціоні, передачею органами внутрішніх справ і прикордонного митного контролю.

Постійне зберігання – один з основних видів діяльності музею, що передбачає створення матеріальних і правових умов, за яких забезпечується дотримання спеціального науково обґрунтованого режиму зберігання музейних предметів і колекцій, переданих музею в постійне користування.

Предмет музеєзнавства – принципи, технології і процеси накопичення, збереження і презентації інформації музейними установами, а також процеси виникнення, розвитку і функціонування громадського музею.

Приватний колекційний фонд – приватне зібрання матеріальних цінностей, зазвичай доступні для ознайомлення лише вузькому колу осіб, проте на деякий час може передаватися для масових публічних показів в музеях і художніх галереях.

Приватні музеї – установи, що належать приватним особам, створені їхніми зусиллями і підтримуються на їх кошти.

Профіль музею – генетично класифікаційна ознака музею; визначається основним змістом його фондів і зв'язком з тією чи іншою галуззю науки, мистецтва або виробництва. Профіль музею визначає склад колекцій, тематику експозицій, зміст наукових досліджень і впливає на всі напрями музейної діяльності.

Раритет – унікальний предмет.

Реліквія – музейний предмет, який особливо цінний як пам'ять про історичну подію або знамениту людину.

Розділ експозиції – структурний поділ експозиційної теми. В історичних музеях відповідає хронологічному періоду.

Реставрація (від лат. *reauratio* - відновлення) – сукупність науково обґрунтованих заходів щодо укріплення фізичного стану, розкриття характерних ознак, виявлення його художньої, наукової чи історико-культурної цінності, відновлення втрачених або пошкоджених об'єктів культурної спадщини, збереження їх автентичності.

Скансен – музей під відкритим небом; поширена форма етнографічних музеїв, створених на основі музеєфікації репрезентативних фрагментів етно-ландшафтного середовища і об'єктів нематеріальної етнокультурної спадщини.

Тематико-експозиційний план – вичерпний опис експозиції із зазначенням її мети, завдань, послідовним переліком тем, підтем, комплексів і груп пам'яток, каталожним переліком затверджених експонатів.

Тематичні екскурси – спеціалізовані екскурсії, присвячені розкриттю однієї теми.

Технологічна карта екскурсії – технологічний документ, складений та затверджений керівником суб'єкта туристичної діяльності, що визначає логічну послідовність перегляду історико-культурних об'єктів на туристичному маршруті.

Уніфікований паспорт музею – документ, який складають і реєструють в органах культури всі музеї України, незалежно від їх видів, статусу, форм власності і відомчого підпорядкування.

Фандрайзинг (від англ fund - кошти; raise - добувати) – комплекс заходів щодо залучення фінансів для реалізації некомерційних музейних проектів.

Фонди музею – повне зібрання матеріальних предметів, зосереджених в експозиційних залах та сховищах певного музею.

Церковні музеї – установи, які створюються і функціонують при єпархіях, монастирях, церквах, духовних недільних школах, релігійні об'єднання, які є їх власниками та засновниками.

Навчальне видання

Богатирьова Галина Андріївна

Кафедра туризму та країнознавства

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ МУЗЕСЗНАВСТВА»**

Формат 60×84/8. Ум. др. арк. 2.

Донецький національний університет
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
50042, Дніпропетровська обл.,
м. Кривий Ріг, вул. Курчатова, 13.
Свідоцтво суб'єкта видавничої
справи ДК № 4929 від 07.07.2015 р.